

**Analiza practicii asistenței multidisciplinare
a copiilor victime ale infracțiunilor, în cadrul
Centrului de asistență psihosocială a
copilului și familiei „Amicul”/CNPAC
perioada 2014-2020**

STUDIU

CNPAC

unicef

**Analiza practicii asistenței multidisciplinare
a copiilor victime ale infracțiunilor, în cadrul
Centrului de asistență psihosocială a
copilului și familiei „Amicul”/CNPAC
perioada 2014-2020**

STUDIU

Chișinău, 2022

STUDIU:

Analiza practicii asistenței multidisciplinare a copiilor victime ale infracțiunilor, în cadrul Centrului de asistență psihosocială „Amicul”, perioada 2014-2020.

**Centrul Național de Prevenire
a Abuzului Față de Copii**

Republica Moldova, MD-2069
Chișinău, str. Calea Leșilor, 61/2
E-mail: office@cnpac.md
www.cnpac.md

**SOCIOPOLIS
Consultancy SRL**

Republica Moldova, MD-2064
Chișinău, str. Ion Creangă, 39/2
email: info@sociopolis.md
www.sociopolis.md

Coordonator: **Daniela Sîmboteanu**

Autori: **Diana Cheianu-Andrei | Diana Teberneac | Igor Andrei**

Redactor: **Diana Senic**

CUPRINS

ACRONIME	6
LISTA FIGURILOR	7
LISTA TABELELOR	8
LISTA BOXELOR	9
SUMAR EXECUTIV	10
CONTEXTUL STUDIULUI	18
I. CADRUL DE CERCETARE	21
1.1. Scopul și obiectivele studiului	22
1.2. Metodologia de cercetare	23
1.3. Considerații etice	24
1.4. Definiții utilizate în cadrul cercetării	24
II. ASISTENȚA MULTIDISCIPLINARĂ A COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR, ÎN CADRUL CENTRULUI „Amicul”, PERIOADA 2014-2020	26
2.1. Profilul copiilor victime/martori asistați	27
2.2. Tipurile de asistență oferite copiilor de Centrul „Amicul”	33
2.3. Tipologia solicitărilor din partea instituțiilor	35
2.4. Activitatea de cercetare privind copiii victime/martori ai infracțiunilor	39
III. EFICIENȚA INTERVENȚIILOR REALIZATE DE CENTRUL „Amicul”, DIN PERSPECTIVA Copiilor victime/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR ȘI A PĂRINȚILOR/ÎNGRIJITORILOR	43
3.1. Referirea copiilor victime/martori și a familiilor acestora către serviciile Centrului „Amicul”	44
3.2. Serviciile acordate, în opinia beneficiarilor	44
3.3. Posibilitățile de îmbunătățire a serviciilor acordate	47
IV. EFICIENȚA INTERVENȚIILOR REALIZATE DE CENTRUL „Amicul”, DIN PERSPECTIVA SPECIALIȘTILOR DIN DOMENIUL LEGAL ȘI A PROTECȚIEI COPILULUI	49
4.1. Rapoartele de evaluare psihologică	50
4.2. Serviciile de audiere în condiții speciale	51
4.3. Punctele forte ale serviciilor prestate	52
4.4. Punctele slabe ale serviciilor prestate	55
V. PRACTICILE DE COLABORARE A CENTRULUI „Amicul” CU AUTORITĂȚILE, ÎN SCOPUL OFERIRII ASISTENȚEI COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR	56
5.1. Parteneriatele existente	57
5.2. Modalitățile de colaborare în asistarea copiilor victime/martori ai infracțiunilor	58
5.3. Impactul colaborării asupra activității profesionale a specialiștilor	61

VI. SERVICIILE OFERITE COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR DE CENTRUL „Amicul”, DIN PERSPECTIVA CORESPUNDERII CU STANDARDELE DE CALITATE BARNAHUS	62
Standardele de calitate ale modelului de servicii integrate Barnahus, la nivel European.	
Caracterizare generală	63
Standardul 1.1. Interesul superior al copilului	63
Standardul 1.2. Dreptul copilului de a fi auzit și informat	64
Standardul 1.3. Evitarea întârzierilor nejustificate	67
Standardul 2. Colaborarea multidisciplinară și interinstituțională	70
Standardul 3. Grupul țintă incluziv	72
Standardul 4. Un mediu receptiv la nevoile copilului	72
Standardul 5. Managementul de caz interinstituțional	74
Standardul 6. Interviuuri judiciare (audierile legale)	75
Standardul 7. Examinare medicală	77
Standardul 8. Servicii terapeutice	78
Standardul 9. Construirea capacității	79
Standardul 10. Prevenție: împărtășirea informațiilor și construirea competenței externe	80
VII. FEZABILITATEA TRANSFORMĂRII CENTRULUI „Amicul” ÎNTR-UN CENTRU DE TIP BARNAHUS, PRIN PRISMA CORESPUNDERII STANDARDELOR MINIME DE CALITATE REFERITOARE LA SPAȚIU, APROBATE PRIN HOTĂRÂREA DE GUVERN NR. 708/2019	83
CONCLUZII	86
RECOMANDĂRI	92
BIBLIOGRAFIE	93
ANEXE	94
Anexa 1. Date despre specialiștii cu care s-au realizat interviuri individuale aprofundate	95
Anexa 2. Date despre copii victime/părinții copiilor asistați cu care s-au realizat interviuri individuale aprofundate	95
Anexa 3. Date despre specialiștii Centrului „Amicul” participanți la discuțiile focus grup	95
Anexa 4. Foaia de parcurs privind dezvoltarea serviciului de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (de tip Barnahus), în zona Centru și Sud, conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr.708/201	96

ACRONIME

Centrul „Amicul” - Centrul de asistență psihosocială a copilului și familiei "Amicul"

CNPAC - Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii

CP - Codul Penal

CPP - Codul de Procedură Penală

CRAP - Centrul Republican de Asistență psihopedagogică

EMD - Echipă/e multidisciplinare

FGD - Discuție focus grup

IIA - Interviu individual aprofundat

MMPS - Ministerul Muncii și Protecției Sociale

PIA - Plan Individual de Asistență

SAP - Serviciul Asistență psihopedagogică

UE - Uniunea Europeană

VNET - Violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului

LISTA FIGURILOR

- Figura 1.** Numărul copiilor victime/martori asistați, perioada 2014-2020, pe ani
- Figura 2.** Numărul copiilor victime/martori asistați, perioada 2014-2020, pe lunile anului
- Figura 3.** Vârsta copiilor victime/martori asistați, perioada 2014-2020, conform grupelor de vârstă, număr
- Figura 4.** Numărul copiilor victime/martori asistați, perioada 2014-2020, conform tipului abuzului
- Figura 5.** Tipul abuzului copilului victimă/martor, după mediul de reședință, %
- Figura 6.** Tipul abuzului copilului victimă/martor, după sex, %
- Figura 7.** Relația copiilor victime/martori asistați cu abuzatorul, perioada 2014-2020, număr
- Figura 8.** Relația dintre copilul-victimă/martor și abuzator, după sex, %
- Figura 9.** Serviciile de care au beneficiat copiii victime/martori, %
- Figura 10.** Ponderea numărului copiilor pentru care nu s-au solicitat rapoarte de evaluare psihologică, conform vârstei copiilor victime/martori și sexului acestora
- Figura 11.** Tipul raportului de evaluare psihologică solicitat, pe ani, 2014-2020

LISTA TABELELOR

Tabelul 1. Ponderea numărului copiilor victime/martori asistați pe luni și ani, perioada 2014-2020

Tabelul 2. Categoria copiilor asistați și sexul acestora

Tabelul 3. Categoria copilului și vârsta acestuia

Tabelul 4. Tipul abuzului copilului victimă/martor, conform Codului penal și vârsta copiilor

Tabelul 5. Categoria copilului și serviciile oferite

Tabelul 6. Vârsta copilului victimă/martor și serviciile oferite

Tabelul 7. Mediul de reședință și zona geografică a copilului victimă/martor și serviciile oferite

Tabelul 8. Instituția care a solicitat raportul de evaluare psihologică a copilului victimă/martor

Tabelul 9. Instituția care a solicitat raportul de evaluare psihologică a copilului victimă/martor, în dependență de tipul de infracțiune

Tabelul 10. Răspunsul la solicitări, în dependență de categoria copilului asistat

Tabelul 11. Statutul solicitărilor de evaluare psihologică, în dependență de tipul de infracțiune

Tabelul 12. Cercetările privind copiii victime/martori ai infracțiunilor analizate

Tabelul 13. Instrumente pentru asigurarea luării în considerare a interesului superior al copilului, în mod consecvent și sistematic

LISTA BOXELOR

Boxa 1. Tipurile de servicii solicitate Centrului Amicul

Boxa 2. Aprecierea asistenței psihologice oferite părinților copiilor victime

Boxa 3. Puncte forte ale rapoartelor de evaluare psihologică

Boxa 4. Relevanța audierilor în condiții speciale a copiilor victime/martori

Boxa 5. Aprecierea serviciilor prestate de către Centrul Amicul

Boxa 6. Aprecierea colaborării cu Centrul „Amicul”

Boxa 7. Studiu de caz 1

Boxa 8. Studiu de caz 2

Boxa 9. Exemple din practica Centrului „Amicul” privind respectarea interesului superior al copilului

Boxa 10. Exemple din practica Centrului „Amicul” privind respectarea dreptului copilului de a fi auzit și informat

Boxa 11. Exemple de evitare a întârzierilor nejustificate

Boxa 12. Exemple de colaborare interinstituțională pentru acordarea asistenței copiilor victime ale infracțiunilor

Boxa 13. Aspecte ale audierii în condiții speciale a copiilor victime/martori de către interviuatorii „Amicul”

SUMAR EXECUTIV

CONTEXTUL SOCIAL

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) este o organizație nonprofit, care are drept misiune a contribui la diminuarea incidenței și a consecințelor violenței față de copii prin activități de prevenire, pledoarie, dezvoltare de capacități și servicii specializate. În anul 2003, CNPAC, în parteneriat cu Direcția Generală pentru Protecția Drepturilor Copilului din municipiul Chișinău și UNICEF Moldova, a creat Centrul de asistență psihosocială a copilului și familiei „Amicul” (Centrul „Amicul”) – un serviciu specializat de asistență complexă (socială, psihologică și juridică), în vederea prevenirii și combaterii violenței, neglijării, exploatării și traficului de copii (VNET). Beneficiari ai serviciilor Centrului „Amicul” sunt copiii cu vârstă de până la 18 ani, victime ale VNET, și familiile acestora, precum și copiii în situație cu risc de violență. Accesarea serviciilor Centrului „Amicul” se face prin adresarea copilului și/sau prin intermediul reprezentanților legali ai acestuia (părinți/tutori/curatori) sau prin referirea copilului de către instituțiile abilitate cu protecția copilului (autoritățile tutelare, reprezentanți ai serviciilor de plasament, instituțiile de învățământ, instituțiile de asistență socială, instituțiile culturale, de ordine și securitate publică, de drept și altele, care lucrează cu copii și pentru copii). În cadrul Centrului „Amicul”, copiii victime și martori ai diverselor forme de violență, familiile acestora beneficiază de un spectru de servicii:

- **Asistență psihologică** (evaluare, interviu de protecție, consiliere, psihoterapie, educație parentală, elaborarea rapoartelor de evaluare psihologică);
- **Asistență juridică primară** (consultanță privind procedurile în materie penală și civilă etc.);
- **Însoțire în cadrul procedurilor legale** (asigurarea funcționării spațiului de audiere a copilului în condiții speciale, pregătirea copilului pentru participarea la audierea în condiții speciale, asigurarea audierii în condiții speciale a copilului victimă/martor al infracțiunilor de către interviuatori instruiți);
- **Management de caz** (evaluarea sesizărilor privind cazul suspect de violență, participarea la evaluarea complexă a cazului și elaborarea planului individual de asistență (PIA), asigurarea colaborării multidisciplinare).

Experiența de asistență a copiilor victime și martori ai infracțiunilor, în cadrul Centrului „Amicul”, a fost utilizată plenar de către CNPAC în promovarea serviciilor integrate de tip Barnahus în Republica Moldova. Urmare a activităților realizate de CNPAC în vederea dezvoltării serviciilor Barnahus în Moldova, la 27 decembrie 2019, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr. 708, prin care pune în sarcina autorităților de la nivel central, crearea a 3 centre regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (la nord, municipiul Bălți, în centru, municipiul Chișinău și la sud, municipiul Cahul), aprobând Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate.

În continuarea eforturilor de a consolida serviciul de tip Barnahus în Republica Moldova și a contribui la dezvoltarea uniformă a acestuia în toată țara, în perioada septembrie 2021 – mai 2022, CNPAC, cu suportul financiar al UNICEF Moldova, implementează proiectul Sprijin pentru asistența integrată a copiilor martori și victime ale infracțiunilor din Republica Moldova. În cadrul acestui proiect, CNPAC a planificat un studiu pentru a analiza practica asistenței multidisciplinare a copiilor victime ale infracțiunilor, în cadrul Centrului „Amicul”, perioada 2014-2020. Pentru realizarea studiului, a fost contractată compania SocioPolis Consultancy SRL.

SCOPUL, OBIECTIVELE ȘI METODOLOGIA STUDIULUI

Scopul studiului constă în evaluarea asistenței copiilor victime/martori ai infracțiunilor din perspectiva drepturilor copilului, prestate în cadrul Centrului „Amicul”, perioada 2014-2020, când acesta a activat ca un quasi Barnahus, precum și furnizarea de recomandări privind eficientizarea activității centrelor regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor de tip Barnahus.

Obiectivele studiului au urmărit:

- Analiza experienței de asistență multidisciplinară a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, în cadrul Centrului „Amicul”, perioada 2014-2020;
- Descrierea tipurilor de asistență și analiza eficienței intervențiilor realizate în cadrul Centrului „Amicul”, din perspectiva copiilor victime/martori ai infracțiunilor beneficiari, a părinților/îngrijitorilor și a profesioniștilor;
- Analiza cercetărilor realizate de CNPAC privind copiii victime/martori ai infracțiunilor;
- Studiarea practicilor de colaborare/parteneriat al Centrului „Amicul”/CNPAC cu autoritățile responsabile în domeniul dreptului și protecției copilului victimă/martor al infracțiunilor;
- Evaluarea serviciilor oferite copiilor victime/martori ai infracțiunilor, din perspectiva corespunderii cu standardele de calitate Barnahus promovate la nivel european;
- Înaintarea unor recomandări privind activitatea centrelor de asistență integrată a copiilor victime/martori de tip Barnahus, care urmează să fie deschise în cele 3 regiuni ale Republicii Moldova.

Metodologia de cercetare este bazată pe **analiza documentelor interne** privind profilul copiilor beneficiari, tipologia solicitărilor de elaborare a rapoartelor de evaluare psihologică, perioada 2014-2020, inclusiv, analiza studiilor realizate de CNPAC privind practicile de asistență și **metode calitative** de cercetare (discuții focus grup, interviuri individuale aprofundate, studii de caz) cu beneficiarii de servicii, reprezentanții organelor de drept și autoritățile responsabile în domeniul protecției copilului.

Studiul este destinat autorităților, profesioniștilor-cheie în domeniul asistenței copiilor victime/martori ai infracțiunilor, de asemenea, cercetătorilor, studenților, jurnaliștilor, inclusiv, echipei CNPAC, dar și UNICEF Moldova. Rezultatele studiului urmează a fi valorificate de către echipa CNPAC, autoritățile publice centrale și locale, UNICEF Moldova, inclusiv, specialiștii în domeniu pentru promovarea și dezvoltarea serviciului de tip Barnahus.

ASISTENȚA MULTIDISCIPLINARĂ A COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR, ÎN CADRUL CENTRULUI „AMICUL”, PERIOADA 2014-2020

- În perioada 2014-2020, Centrul „Amicul” a oferit asistență multidisciplinară la 610 copii victime/martori ai infracțiunilor. Dintre copiii asistați – 511 (83,8%) sunt victime, iar 99 (16,2%) – martori ai infracțiunilor. Numărul copiilor de sex feminin este dublu – 404 (66,2%), în comparație cu cel al copiilor de sex masculin – 206 (33,8%). Printre copiii victime asistați predomină fetele – 7 din 10 victime asistate sunt fete, iar printre copii martori – băieții, 6 din 10 martori sunt băieți.
- Copiii asistați au diferite vârste, însă 2/3 dintre cazuri sunt cele ale copiilor de la 7 la 13 ani. Este mare și numărul copiilor asistați de 0-6 ani – 93 (15,2%). Corelarea vârstei copilului cu abuzatorul atestă că, dintre copiii asistați cu vârsta de 0-6 ani, 50 la sută au fost victime/martori ai infracțiunilor săvârșite de un părinte. De asemenea, 1/3 dintre copiii de 7-10 ani sunt victime/martori ai infracțiunilor săvârșite de un părinte. Riscul ca abuzatorul să fie părinte se păstrează și la celelalte vârste. Însă, pentru vârstele de 11-13 ani, 14-16 ani și 17-18 ani, cel mai mare risc îl prezintă abuzatorii din comunitate.
- Conform mediului de reședință, aproape 2/3 dintre copii asistați sunt din mediul rural (391). Din perspectiva zonei geografice, cei mai mulți copii – 567 (93,0%) sunt din zona Centru (28,9% dintre aceștia nemijlocit din mun. Chișinău), 36 (5,9%) din zona sud și 7 (1,1%) din regiunea nord. Faptul că acești copiii asistați de specialiștii Centrului „Amicul” sunt din diferite regiuni ale Republicii Moldova, se explică prin lipsa unor astfel de servicii.
- Cei mai mulți copii asistați – 170 (27,9%), sunt victime/martori ai violenței în familie (art. 201¹ Cod Penal), urmează copiii victime ale infracțiunilor sexuale, conform art.171 Cod Penal – 120 (19,7%), cei ai infracțiunilor sexuale, conform art. 172 Cod Penal – 115 (18,9%), cei ai infracțiunilor sexuale, conform art. 175 Cod Penal – 104 (17,0%) etc.
- Centrul „Amicul” a oferit 4 tipuri de servicii pentru copiii victime/martori ai infracțiunilor, în perioada analizată: servicii de evaluare a riscurilor (99,7%), servicii de audieri (64,3%), servicii de evaluare psihologică (58,4%) și servicii de consiliere/reabilitare psihologică (31,5%). Din perspectiva tipului de infracțiune, datele atestă că se solicită raportul de evaluare în 8 din 10 cazuri de infracțiuni sexuale pe cazurile de hărțuire sexuală, în 7 din 10 cazuri de viol, aproximativ, în 7 din 10 cazuri de raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, în 6 din 10 cazuri de acțiuni perverse, ademenire a minorilor în scopuri sexuale sau violență în familie, în 5 din 10 cazuri, acțiuni violente cu caracter sexual.
- În cazul celor 359 de copii victime/martori ai infracțiunilor, în care instituțiile au solicitat rapoarte de evaluare psihologică a copiilor, datele atestă că, în 71,9% din aceste cazuri, s-a solicitat informație descriptivă generală, iar în 28,1% din cazuri – informații cu întrebări specifice. Corelarea tipului raportului solicitat cu alte variabile atestă unele particularități, în dependență de vârstă, sex și de anul dosarului. Astfel, odată cu creșterea vârstei copilului victimă/martor, asistăm și la o creștere ușoară a tipului de raport cu întrebări specifice, de la 27,7% în cazul copiilor de 0-6 ani, la 36,4%, în cazul copiilor de 17-18 ani. De asemenea, evidențiem că, în cazul băieților, rapoarte cu întrebări specifice se solicită în 21,1% din cazuri, în comparație cu 31,2%, în cazurile în care victimele/martorii infracțiunilor sunt fete.

- Baza de date dezvoltată și menținută de Centrul „Amicul” atestă următoarele tipuri de rapoarte cu informații specific, solicitate de către specialiștii din domeniul dreptului sau al protecției copilului privind: (i) gradul de traumatizare; (ii) gradul de credibilitate; (iii) gradul de sugestibilitate; (iv) confirmarea sau infirmarea abuzului; (v) memoria unor date; (vi) alte tipuri de informații. Cel mai frecvent, sunt solicitate rapoartele privind gradul de traumatizare (11,7%) și cele de sugestibilitate (11,7%), urmate de cele de credibilitate (8,4%), cele de memorie (4,7%). În același timp, în fiecare al 4 raport, se solicită alte informații decât cele nominalizate.
- Asistența multidisciplinară acordată de Centrul „Amicul” copiilor victime/martori ai infracțiunilor este suplimentată și de unele studii/analize relevante pe dimensiunea dată. Studiile realizate de CNPAC vin cu recomandări utile, bazate pe dovezi în scopul îmbunătățirii asistenței multidisciplinare a copiilor victime/martori ai infracțiunilor; creșterii competenței specialiștilor implicați în asistența interinstituțională, a practicilor de colaborare, dar și a înregistrării și monitorizării datelor privind VNET asupra copiilor.

EFICIENȚA INTERVENȚIILOR CENTRULUI „AMICUL”, DIN PERSPECTIVA COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR ȘI A PĂRINȚILOR/ÎNGRIJITORILOR ACESTORA

Interviurile individuale aprofundate realizate cu copii victime și părinții acestora, atestă funcționalitatea Mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale VNET. Relatările beneficiarilor au atestat că specialiștii din diferite sectoare cunosc atât mecanismul, cât și Centrul „Amicul”. Ei referă copii și familiile spre serviciile acestuia.

Narațiunile copiilor atestă că serviciile de care au beneficiat sunt diverse: consiliere psihologică, informarea copilului despre interviul de protecție, pregătirea copilului pentru participarea la audiere, managementul de caz, prin evaluarea complexă a cazului și dezvoltarea PIA, asigurarea colaborării intersectoriale, în scopul ajutării copilului victimă și a familiei acestuia. Suportul oferit a depășit așteptările copiilor, inclusiv, ale părinților.

Beneficiarii intervievați au semnalat necesitatea unor acțiuni mai ample și mai complexe referitor la prevenirea tuturor formelor de violență, pe de o parte, pe de altă parte, la unele aspecte de îmbunătățire a serviciilor de care au beneficiat. Copiii s-au referit și la necesitatea mai multor acțiuni de informare în școli, pregătirea cadrelor didactice despre să pună corect în discuție acest subiect, dar și lucrul cu alte categorii de specialiști, pentru a-i sensibiliza și a-i informa despre influența violenței asupra copiilor. Copiii victime ai infracțiunilor au subliniat necesitatea de a li se oferi părinților mai multă informație și mai multă asistență în perioada de criză.

EFICIENȚA INTERVENȚIILOR CENTRULUI „AMICUL”, DIN PERSPECTIVA SPECIALIȘTILOR DIN DOMENIUL DREPTULUI ȘI A PROTECȚIEI COPILULUI

- Specialiștii din domeniul instituțiilor de drept și cele de protecție a copilului au semnalat calitatea înaltă a rapoartelor de evaluare psihologică, elaborate de către specialiștii Centrului „Amicul”, inclusiv, utilitatea practică a acestor rapoarte în procesul de judecată. Specialiștii din domeniul protecției copilului au evidențiat că, datorită rapoartelor de evaluare psihologică elaborate de Centrul „Amicul”, s-au obținut în multe cazuri ordonanțe de protecție.
- Toți specialiștii din domeniul legal intervievați au menționat aspectele pozitive ale audierii copiilor victime/martori în condiții speciale. Aceștia au specificat că audierea în condiții speciale determină respectarea interesul superior al copiilor și neadmiterea revictimizării.
- Specialiștii, care au participat la cercetare, au evidențiat că Centrul „Amicul” a contribuit și la formarea unei atitudini pentru înțelegerea portretului psihologic/psihosocial al copilului victimă/martor, contribuind la schimbarea atitudinii specialiștilor din domeniul dreptului și al protecției copilului, totodată, determinând dezvoltarea practicilor de justiție prietenoasă copilului, inclusiv creșterea calității serviciilor pentru copii victime/martori ai infracțiunilor.
- Specialiștii din sistemul de drept și cei din protecție a copilului au evidențiat receptivitatea, punctualitatea membrilor echipei „Amicul”, promptitudinea intervenției, dar și calitatea înaltă a serviciilor oferite, calificarea înaltă a personalului.
- Calitatea înaltă a serviciilor de audiere în condiții speciale, prestate de angajații Centrului „Amicul”, „satisface nevoile justițiarilor” și i-a determinat să creeze o relație de lungă durată și să apeleze, când este necesar, la serviciile date. Este important să evidențiem că și specialiști din unele unități administrativ-teritoriale, în care au fost amenajate camere de audieri speciale, pe lângă judecătorii, apelează la serviciile de audiere oferite de Centrul „Amicul”, explicând acest fapt prin calitatea înaltă a serviciilor prestate.

PRACTICILE DE COLABORARE A CENTRULUI „AMICUL” CU AUTORITĂȚILE, ÎN SCOPUL OFERIRII ASISTENȚEI COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR

- Există niște acorduri semnate, la nivel național, între CNPAC și Procuratura Generală, Direcția Generală de Protecția a Drepturilor Copilului, Inspectoratul General al Poliției, Centrul pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, Ministerul Educației și Cercetării, inclusiv, acorduri cu autoritățile publice locale. Aceste acorduri sunt generale, acorduri-cadru care oferă posibilitatea colaborării, la nivel național și local. Ele au permis Centrului „Amicul” să dețină un temei juridic pentru colaborare, inclusiv, implicarea și participarea diferitor specialiști la ședințele EMD.

- Colaborarea interinstituțională este una reciproc avantajoasă, axată pe respectarea interesului superior al copilului. Astfel, reprezentanții organelor de drept sunt interesați să organizeze audierea copilului în condiții speciale, iar specialiștii de la „Amicul” sunt interesați în „finalitatea cauzei penale și a viitorului copilului”.
- Factorii care asigură succesul colaborării interinstituționale în asistența copilului sunt determinați de mecanismele de colaborare prevăzute de cadrul normativ, dar și de pregătirea specialiștilor, inclusiv, receptivitatea reciprocă a acestora.

SERVICIILE OFERITE COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR DE CENTRUL „AMICUL”, DIN PERSPECTIVA CORESPUNDERII CU STANDARDELE DE CALITATE BARNAHUS

- Datele colectate confirmă că Centrul „Amicul”, în perioada 2014-2020, a activat ca un quasi Barnahus. În prestarea serviciilor, au fost respectate, în totalitate, criteriile-cheie comune ale modelului Barnahus și a fost puse în aplicare 9 din 10 norme de bună practică în acordarea asistenței copiilor victime/martori ai infracțiunilor. Centrul „Amicul” nu a oferit doar servicii medicale și medico-legale în incinta centrului, copiii fiind referiți spre instituțiile externe care prestau aceste servicii.
- Centrul „Amicul”, în perioada 2014-2020, a fost unicul centru care s-a axat complex pe prevenirea și combaterea abuzului asupra copilului, inclusiv, oferirea asistenței multidisciplinare copiilor victime și martori ai infracțiunilor, la necesitate, referirea acestora spre alte servicii.
- Centrul „Amicul” a adus un aport semnificativ la dezvoltarea unor practici de asistență a copilului victimă/martor, a cadrului legal privind colaborarea intersectorială, în scopul ajutării copiilor victime/martori ai infracțiunilor, inclusiv, pregătirea specialiștilor din domeniul protecției copilului, sistemului de drept, sistemului, educațional, sistemului medical etc., precum și implementarea unor practici bazate pe dovezi, în rezultatul studiilor și cercetărilor realizate.
- Factorii care au facilitat succesul în acordarea asistenței multidisciplinare copiilor sunt:
 - resursele umane bine pregătite, cu experiență specifică, unică, deschise pentru a interveni prompt în ajutorul copilului;
 - comunicarea permanentă între membrii echipei, schimbul de experiență în interiorul organizației;
 - comunicarea permanentă cu cei din exteriorul centrului, autoritățile tutelare, reprezentanții EMD, reprezentanții organelor de drept, în acordarea asistenței și respectarea interesului superior a copilului;
 - management eficient în organizarea activității centrului: ședințe lunare de echipă, ședințe săptămânale cu managerii de caz și cu psihologii, dezvoltarea instrumentelor de asistență și a procedurilor, în conformitate cu standardele internaționale;
 - activitatea permanentă a președintelui CNPAC, orientată spre asigurarea centrului cu resurse financiare;
 - documentarea celor mai bune practici, alături de dezvoltarea unor mecanisme de evaluare, cooperare, recalificare a cercetărilor etc.

- Lecțiile învățate de către specialiștii Centrului „Amicul” au fost luate în considerare la planificarea activității serviciului Barnahus, care va presta servicii pentru copii victime/martori ai infracțiunilor în zona nord a țării.
 - oferirea serviciilor medicale și medico-legale în incinta centrului Barnahus, inclusive, echiparea centrului cu aparatul medical necesar în acest scop;
 - stabilirea acordurilor de colaborare cu instituțiile-cheie, la etapa inițială de activitate a serviciului;
 - asigurarea costurilor financiare pentru funcționarea serviciului.

FEZABILITATEA TRANSFORMĂRII SPAȚIULUI ÎN CARE ÎȘI DESFĂȘOARĂ ACTIVITATEA CENTRUL „AMICUL” ÎNTR-UN CENTRU DE TIP BARNAHUS

- Spațiul utilizat de Centrul „Amicul” nu corespunde în totalitate standardelor de accesibilitate și amenajare, prevăzute de Hotărârea Guvernului nr. 708/2019. Din analiza fezabilității transformării Centrului „Amicul” într-un Centru de tip Barnahus, se constată că acesta nu are cabinet pentru examinarea medicală și medico-legală, iar amenajarea acestuia nu poate fi realizată din cauza unor limitări tehnice, precum imposibilitatea de a construi un al treilea grup sanitar (lavoar, WC și duș) necesar pentru asemenea locații, în conformitate cu Standardele minime de calitate. Spațiul în care își desfășoară activitatea Centrul „Amicul” și transformarea acestuia într-un Centru de tip Barnahus nu este fezabilă, din punct de vedere tehnic.

În contextul dezvoltării serviciilor de tip Barnahus în Republica Moldova, evidențiem necesitatea ca **activitatea Centrului „Amicul”, în perioada 2014-2020, să servească drept model, iar echipa Centrului „Amicul” să împărtășească experiența acumulată, în scopul dezvoltării și perfecționării acestui serviciu prin:**

Dezvoltarea unei Foi de parcurs cu un set de activități pentru consolidarea cadrului de funcționare a serviciului de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și asigurarea funcționalității serviciului, în toate cele trei Centre regionale (nord, centru, sud).

Acordarea suportului în elaborarea politicilor și a procedurilor interne pentru activitatea serviciului de tip Barnahus regional.

Dezvoltarea unui sistem clar de responsabilități și indicatori referitor la Standardele de calitate a serviciilor integrate de tipul Barnahus, care să vină în suportul specialiștilor ce vor activa în cadrul acestora (Hotărârea Guvernului 708/2019). De exemplu, indicatori cantitativi pentru a monitoriza fiecare caz a copilului asistat: (i) timpul scurs de la raportarea cazului, la inițierea evaluării protecției copilului; (ii) timpul scurs de la raportarea cazului, la realizarea audierii în condiții speciale; (iii) timpul scurs de la raportarea cazului, la oferirea asistenței psihologice etc.

- 4 Prestarea unor servicii de instruire inițială și continuă a personalului, care va fi angajat în cadrul serviciului Barnahus nou-creat.
- 5 Promovarea aprobării de către stat a Metodologiei de elaborare a rapoartelor de evaluare psihologică a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, inclusiv, organizarea seminarelor de instruire pentru psihologii care elaborează rapoarte de acest tip.
- 6 Organizarea unor mese rotunde cu specialiștii din domeniul dreptului, pentru a discuta și pentru a analiza bunele practici existente în alte țări, dar și experiența Centrului „Amicul” în elaborarea rapoartelor de evaluare psihologică, inclusiv, a impactului acestora.
- 7 Împărtășirea experienței acumulate în interacțiunea cu beneficiarii serviciilor în mediul online, în scopul valorificării unor astfel de posibilități în asistarea copiilor victime/martori ai infracțiunilor.
- 8 Organizarea activităților de advocacy pe dimensiunea de promovare a acestui serviciu, pentru toate regiunile din țară (nord, centru, sud).
- 9 Promovarea serviciilor de reabilitare a copiilor victime/martori ai infracțiunilor după asistența psihologică în criză.
- 10 Continuarea activității de cercetare, în scopul dezvoltării unor politici prietenoase copiilor victime/martori ai infracțiunilor, bazate pe date și dovezi.
- 11 Activități de advocacy pentru completarea cadrului legal cu aspecte ce țin de protecția specialiștilor implicați în asistența copiilor victime/martori ai infracțiunilor de eventualele riscuri din partea agresorilor.

Pentru operaționalizarea procesului de dezvoltare a serviciilor Barnahus în Republica Moldova, se propune, în anexă, Foaia de parcurs care cuprinde setul de măsuri necesare a fi întreprinse pentru consolidarea serviciului, per ansamblu, și asigurarea funcționalității acestuia, în zona de Centru și Sud.

CONTEXTUL STUDIULUI

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) este o organizație nonprofit, care are drept misiune a contribui la diminuarea incidenței și a consecințelor violenței față de copii prin activități de prevenire, pledoarie, dezvoltare de capacități și servicii specializate. În anul 2003, CNPAC, în parteneriat cu Direcția Generală pentru protecția Drepturilor Copilului din municipiul Chișinău și UNICEF Moldova, a creat Centrul de asistență psihosocială a copilului și familiei „Amicul” (Centrul „Amicul”) – un serviciu specializat de asistență complexă (socială, psihologică și juridică), în vederea prevenirii și combaterii violenței, neglijării, exploatării și traficului de copii (VNET).

Beneficiari ai serviciilor Centrului „Amicul” sunt copiii cu vârstă de până la 18 ani, victime ale VNET, și familiile acestora, precum și copiii în situație cu risc de violență. Accesarea serviciilor Centrului „Amicul” se face prin adresarea copilului și/sau prin intermediul reprezentanților legali ai acestuia (părinți/tutori/curatori sau prin referirea copilului de către instituțiile abilitate cu protecția copilului (autoritățile tutelare, reprezentanți ai serviciilor de plasament, instituțiile de învățământ, instituțiile de asistență socială, instituțiile culturale, de ordine și securitate publică, de drept și altele, care lucrează cu copii și pentru copii). În cadrul Centrului „Amicul”, copiii victime și martori ai diverselor forme de violență, familiile acestora beneficiază de un spectru complex de servicii:

asistență psihologică
(evaluare, interviu de protecție, consiliere, psihoterapie, educație parentală, elaborarea rapoartelor de evaluare psihologică);

asistență juridică primară (consultanță privind procedurile în materie penală și civilă etc.);

însoțire în cadrul procedurilor legale
(asigurarea funcționării spațiului de audiere a copilului în condiții speciale, pregătirea copilului pentru participarea la audierea în condiții speciale, asigurarea audierii în condiții speciale a copilului victimă/martor al infracțiunilor de către interviuatori instruiți);

management de caz
(evaluarea sesizărilor privind cazul suspect de violență, participarea la evaluarea complexă a cazului și elaborarea planului individual de asistență (PIA), asigurarea colaborării multidisciplinare).

Experiența de asistență a copiilor victime și martori ai infracțiunilor, în cadrul Centrului „Amicul”, a fost utilizată plenar de către CNPAC în promovarea serviciilor integrate de tip Barnahus în Republica Moldova. Modelul Barnahus presupune prestarea de servicii complexe copilului și familiei acestuia, în același local (sub același acoperiș), care se bazează pe o abordare multidisciplinară și interinstituțională de colaborare dintre diverse instituții (judiciare, sociale, medicale), într-un singur spațiu, receptiv la nevoile copilului. Modelul dat susține că dezvăluirea făcută de copil este esențială pentru identificarea și investigarea abuzului împotriva copilului, în scopuri penale, protectoare și terapeutice. Nu în ultimul rând, acest model este o încercare de operaționalizare a drepturilor copilului în oferirea sprijinului și protecției adecvate și de a avea acces la o justiție prietenoasă copilului.

Modelul Barnahus este recunoscut drept model de bună practică, multidisciplinar și interinstituțional pentru copiii victime și martori ai violenței, receptiv la nevoile copilului. Principiile și practicile Barnahus sunt implicit și explicit, reflectate și promovate de documente juridice și de politici ale Consiliului Europei și Uniunii Europene (UE).¹ Centrele de tip Barnahus se întemeiază pe practici bazate pe dovezi, inclusiv, protocoale judiciare, intervenții terapeutice și examinări medicale.² Evidențiem însă că instituțiile de tip Barnahus și forma lor organizatorică diferă de la o țară la alta. Diferențele se referă la grupurile țintă, rolurile și responsabilitățile, inclusiv, cadrul de colaborare dintre partenerii implicați în prestarea acestor servicii. Diferențele operaționale subliniază flexibilitatea modelului, fapt care a determinat stabilirea unui cadru de referință – Standardele de calitate ale Modelului de servicii integrate Barnahus la Nivel European.³ Standardele Barnahus prezintă niște linii directoare care au drept scop sporirea drepturilor copiilor victime și martori.⁴

Urmare a activităților realizate de CNPAC în vederea dezvoltării serviciilor Barnahus în Moldova, la 27 decembrie 2019, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr. 708, prin care pune în sarcina autorităților de la nivel central, crearea a 3 centre regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (la nord, municipiul Bălți, în centru, municipiul Chișinău și la sud, municipiul Cahul), aprobând Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate. În continuarea eforturilor de a consolida serviciul de tip Barnahus în Republica Moldova și a contribui la dezvoltarea uniformă a acestuia în toată țara, în perioada septembrie 2021 – mai 2022, CNPAC, cu suportul financiar al UNICEF Moldova, implementează proiectul Sprijin pentru asistența integrată a copiilor martori și victime ale infracțiunilor din Republica Moldova. În cadrul acestui proiect, CNPAC a planificat un studiu pentru a analiza practica asistenței multidisciplinare a copiilor victime ale infracțiunilor, în cadrul Centrului „Amicul”, perioada 2014-2020.

¹Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual (2010), liniile directoare ale Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului (2010), recomandarea Consiliului Europei pentru serviciile sociale în interesul copilului (2011), Directiva europeană privind combaterea abuzului sexual, a exploatării sexuale a copilului și pornografiei infantile (2011), Directiva Uniunii Europene de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității (2012).

²Standardele de calitate ale modelului de servicii integrate destinate copiilor victime ale abuzului Barnahus. Ghid pentru dezvoltarea de servicii multidisciplinare integrate Copilul-victimă și martor al violenței. Rezumat. P. 3-4.

³<https://www.barnahus.eu/en/the-barnahus-quality-standards/>

⁴Standardele de calitate ale modelului de servicii integrate destinate copiilor victime ale abuzului Barnahus. Ghid pentru dezvoltarea de servicii multidisciplinare integrate Copilul-victimă și martor al violenței. Rezumat. P. 1-2

Pentru realizarea studiului, a fost contractată compania SocioPolis Consultancy SRL care, împreună cu echipa CNPAC, au agreat metodologia de realizare a studiului. Metodologia de cercetare este bazată pe analiza datelor primare (discuții focus grup, interviuri individuale aprofundate, studii de caz) cu beneficiarii Centrului „Amicul”, reprezentanții organelor de drept și autorităților responsabile în domeniul protecției copilului, care au solicitat asistența copiilor la Centrul „Amicul” și a celor secundare (documente interne privind profilul copiilor beneficiari, tipologia solicitărilor de elaborare a rapoartelor de evaluare psihologică, inclusiv, analiza studiilor realizate de CNPAC privind practicile de asistență a copiilor victime și martori ai infracțiunilor).

I. CADRUL DE CERCETARE

1.1. SCOPUL ȘI OBIECTIVELE STUDIULUI

Scopul studiului constă în evaluarea asistenței copiilor victime/martori ai infracțiunilor din perspectiva drepturilor copilului, prestate în cadrul Centrului „Amicul”, perioada 2014-2020, când acesta a activat ca un quasi Barnahus, precum și furnizarea de recomandări privind eficientizarea activității centrelor regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor de tip Barnahus.

Obiectivele studiului au urmărit:

1

Analiza experienței de asistență multidisciplinară a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, în cadrul Centrului „Amicul”, perioada 2014-2020;

2

Descrierea tipurilor de asistență și analiza eficienței intervențiilor realizate în cadrul Centrului „Amicul”, din perspectiva copiilor victime/martori ai infracțiunilor beneficiari, a părinților/îngrijitorilor și a profesioniștilor;

3

Analiza cercetărilor realizate de CNPAC privind copiii victime/martori ai infracțiunilor;

4

Studierea practicilor de colaborare/parteneriat al Centrului „Amicul”/CNPAC cu autoritățile responsabile în domeniul dreptului și protecției copilului victimă/martor al infracțiunilor;

5

Evaluarea serviciilor oferite copiilor victime/martori ai infracțiunilor, din perspectiva corespunderii cu standardele de calitate Barnahus promovate la nivel european;

6

Înaintarea unor recomandări privind activitatea centrelor de asistență integrată a copiilor victime/martori de tip Barnahus, care urmează să fie deschise în cele 3 regiuni ale Republicii Moldova.

Studiul este destinat autorităților, profesioniștilor-cheie în domeniul asistenței copiilor victime/martori ai infracțiunilor, de asemenea, cercetătorilor, studenților, jurnaliștilor, inclusiv, echipei CNPAC, dar și UNICEF Moldova. Acesta prezintă punctele forte, dar și pe cele slabe în organizarea și prestarea asistenței multidisciplinare copiilor victime ale infracțiunilor, în cadrul Centrului „Amicul” și „lecțiile învățate” în colaborarea intersectorială. Rezultatele studiului urmează a fi valorificate de către echipa CNPAC, autoritățile publice centrale și locale, UNICEF Moldova, inclusiv, specialiștii în domeniu pentru promovarea și dezvoltarea serviciului de tip Barnahus.

1.2. METODOLOGIA DE CERCETARE

Pentru atingerea scopului și a obiectivelor studiului, s-a propus o abordare metodologică axată pe evaluarea activității Centrului „Amicul” privind asistența acordată copiilor victime/martori ai infracțiunilor, perioada 2014-2020, când acesta a activat ca un quasi Barnahus, din perspectiva drepturilor copilului, precum și furnizarea de recomandări privind eficientizarea activității centrelor regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (de tip Barnahus), care urmează să fie deschise la nivel regional.

Metodologia de cercetare este bazată pe **analiza documentelor interne** privind profilul copiilor beneficiari, tipologia solicitărilor de elaborare a rapoartelor de evaluare psihologică, perioada 2014-2020, inclusiv, analiza studiilor realizate de CNPAC privind practicile de asistență și **metode calitative** de cercetare (discuții focus grup, interviuri individuale aprofundate, studii de caz) cu beneficiarii de servicii, reprezentanții organelor de drept și autoritățile responsabile în domeniul protecției copilului. Metodele de cercetare au permis triangularea datelor.⁵

Analiza documentelor interne a cuprins:

- evaluarea datelor primare privind numărul și profilul copiilor victimă/martor ai infracțiunilor asistați, perioada 2014-2020;
- tipologia solicitărilor de elaborare a rapoartelor de evaluare psihologică;
- practicile de colaborare/parteneriat a Centrului „Amicul”. Aceste date au fost completate cu analiza componentei de cercetare realizată de CNPAC în această perioadă privind copiii victime/martori ai infracțiunilor. Datele respective au fost completate cu informații primare colectate prin interviuri individuale aprofundate de la:
 - beneficiarii de servicii, copii și părinți (3 interviuri individuale aprofundate (IIA));
 - reprezentanți ai organelor de drept care au solicitat asistența copiilor (5 IIA);
 - autoritățile responsabile în domeniul protecției copilului victimă/martor al infracțiunii (2 IIA).

De asemenea, au fost selectate 2 studii de caz reprezentative din activitatea Centrului „Amicul” care atestă modalitățile de colaborare inter-instituțională în acordarea asistenței multidisciplinare copiilor victime ale infracțiunilor. Nu în ultimul rând, s-au organizat două discuții focus grup cu echipa de specialiști ai Centrului „Amicul”:

- o discuție a fost orientată spre analiza experienței de asistență multidisciplinară a copiilor, inclusiv, colaborarea instituțiilor responsabile;
- a doua discuție a cuprins reflecțiile asupra eficacității și eficienței asistenței copiilor, din perspectiva corespunderii cu standardele internaționale PROMISE (Anexele 1-3).

Colectarea datelor s-a desfășurat, în perioada 26 decembrie 2021 – 30 ianuarie 2022, atât offline, cât și online, din cauza situației pandemice.

⁵Tehnică de validare ce combină mai multe tehnici de culegere a datelor pentru a diminua distorsiunile inerente fiecăreia din ele. Triangularea permite verificarea justeții și stabilității rezultatelor.

1.3. CONSIDERAȚII ETICE

În realizarea studiului, s-au luat în considerare principiile și normele etice promovate de Grupul de Evaluare al Națiunilor Unite⁶, inclusiv, standardele etice de cercetare ale UNICEF.⁷

Protocolul de cercetare, elaborat în acest scop, a cuprins:

aspecte referitoare la asigurarea protecției identității copiilor și a adulților, participanți la cercetare

aspecte referitoare la evitarea revictimizării și asigurării siguranței copiilor

aspecte referitoare la protecția datelor colectate etc.

Participanții au fost informați atât despre contextul studiului, cât și despre respectarea principiilor de anonim și de confidențialitate. Echipa de cercetare a fost sensibilă la opiniile, credințele și obiceiurile participanților, interacțiunea cu aceștia fiind bazată pe criterii de integritate și onestitate.

1.4. DEFINIȚII UTILIZATE ÎN CADRUL CERCETĂRII

COPIL – ființă umană cu vârsta mai mică de 18 ani.⁸

VIOLENȚĂ – toate formele de violență fizică și mentală, vătămare și abuz, neglijare, tratament neglijent sau exploatare, inclusiv, abuz sexual.⁹

VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE, în conformitate cu **art. 201¹** Cod Penal, acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

- maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;
- izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei;
- privarea de mijloace economice, inclusiv, lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă a provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății.

VIOL – infracțiune cu caracter sexual, în conformitate cu **art. 171** Cod Penal, raportul sexual săvârșit prin constrângere fizică ori psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința.

⁶ UNEG Code of Conduct for Evaluation in the UN system. <http://www.unevaluation.org/document/detail/100>

⁷ https://www.unicef.org/supply/files/ATTACHMENT_IV-UNICEF_Procedure_for_Ethical_Standards.PDF

⁸ Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, art.1.

⁹ Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, art.19.9

Acțiuni violente cu caracter sexual, în conformitate cu **art. 172** Cod Penal, homosexualitatea sau satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse, săvârșite prin constrângere fizică sau psihică a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința.

Hărțuire sexuală, în conformitate cu **art. 173** Cod Penal, manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare, cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj.

Raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, în conformitate cu **art. 174** Cod Penal, un alt raport sexual decât violul, actele de penetrare vaginală, anală sau bucală și altele, comise asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani.

Acțiuni perverse, în conformitate cu **art. 175** Cod Penal, infracțiune sexuală săvârșită față de o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani, constând în exhibare, atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice, punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic, precum și în alte acțiuni cu caracter sexual.

Ademenirea minorilor în scopuri sexuale, în conformitate cu **art. 175¹** Cod Penal, propunerea, convingerea, manipularea, amenințarea, promisiunea de a oferi avantaje sub orice formă, efectuate, inclusiv, prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în vederea stabilirii unei întâlniri cu un minor, cu scopul săvârșirii împotriva acestuia a oricărei infracțiuni privind viața sexuală, dacă aceste acțiuni au fost urmate de fapte materiale care conduc la o astfel de întâlnire.

Trafic de copii, în conformitate cu **art. 206** Cod Penal, recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul:

- a. exploatării sexuale comerciale sau necomerciale;
- b. exploatării prin muncă sau servicii forțate;
- b¹. practicării cerșetoriei sau în alte scopuri josnice;
- b². însușirii ajutoarelor, indemnizațiilor sau prestațiilor sociale;
- b³. folosirii ilegale în testări sau experimente medicale ori științifice;
- c. exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei;
- d. folosirii în conflicte armate;
- e. folosirii în activitate criminală;
- f. prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane;
- h. vânzării sau cumpărării;
- i. folosirii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere;
- j. adopției ilegale.

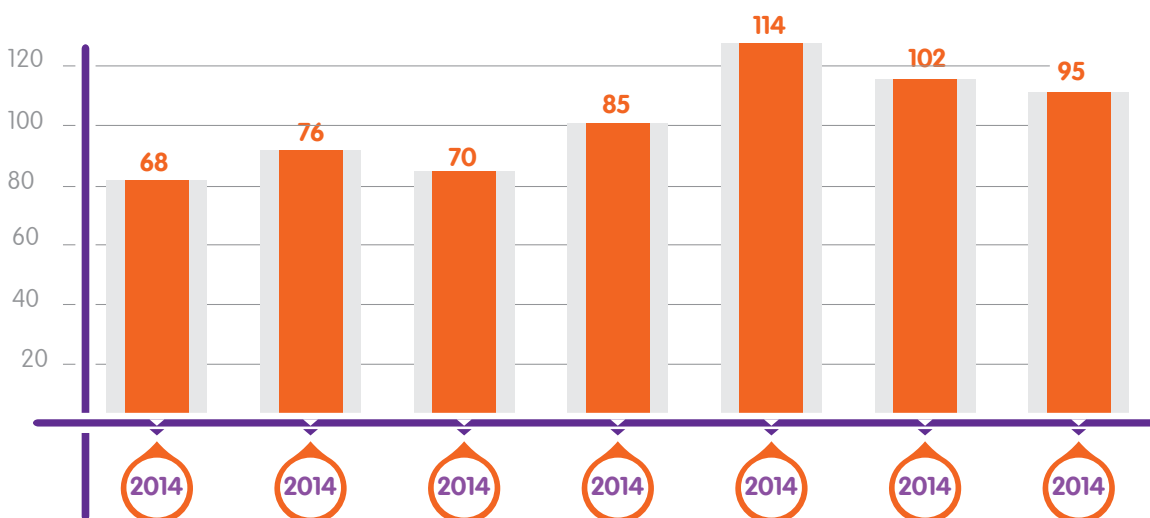
II. ASISTENȚA MULTIDISCIPLINARĂ A COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR, ÎN CADRUL CENTRULUI „AMICUL”, PERIOADA 2014-2020

2.1. PROFILUL COPIILOR VICTIME/MARTORI ASISTAȚI

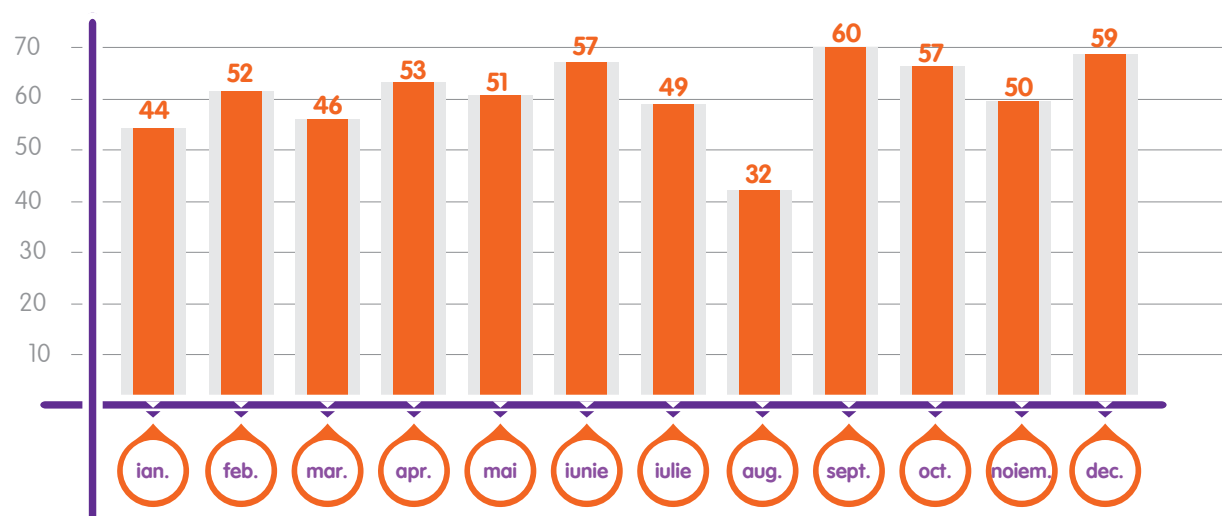
În perioada 2014-2020, Centrul „Amicul” a oferit asistență multidisciplinară la 610 copii victime/martori ai infracțiunilor. Acești 610 copii victime/martori ai infracțiunilor constituie 37,7% din numărul total de 1619, copii asistați de Centrul „Amicul”. Numărul cel mai mic al copiilor asistați se atestă în anul 2014, iar cel mai mare, în 2018 (Figura 1). Dintre copiii asistați – 511 (83,8%) sunt victime, iar 99 (16,2%) – martori ai infracțiunilor.

Figura 1. Numărul copiilor victime/martori asistați, perioada 2014-2020, pe ani¹⁰

Analiza cazurilor, conform lunii în care a fost deschis dosarul, pentru perioada analizată atestă cele mai puține dosare de asistență ale copiilor deschise în luna august (32 dosare pentru perioada analizată) și, practice, dublarea acestora în luna septembrie (60). Totuși, numărul mediu lunar al dosarelor deschise în cei 6 ani de activitate este destul de înalt – 8-9 dosare. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că perioada lunii august este, în mare parte, una de vacanță/concediu, inclusiv, pentru membrii Centrului „Amicul”, iar, începând cu luna septembrie, toți revin la muncă sau la studii.

Figura 2. Numărul copiilor victime/martori asistați, perioada 2014-2020, pe lunile anului

¹⁰Anul când a fost deschis dosarul.

Analiza statisticii copiilor victime/martori asistați, pe luni și ani, atestă că echipa Centrului „Amicul” a oferit continuu asistență copiilor victime/martori. În perioada 2014-2020, doar în 3 luni (Noiembrie 2014; August 2016 și August 2020), nu au fost deschise dosare privind asistarea copiilor victime/martori ai infracțiunilor. Datele statistice referitoare la copiii asistați nu reflectă tendințe privind lunile cu un număr mai mare de cazuri (Tabelul 1). Cele mai multe dosare de asistență a copiilor au fost deschise în 2014, în decembrie; în 2015 – octombrie; în 2016 – iulie; în 2017 – noiembrie; în 2018 – ianuarie; în 2019 – februarie și în 2020 – iunie.

Tabelul 1. Ponderea numărului copiilor victime/martori asistați pe luni și ani, perioada 2014-2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ianuarie	4,4	7,9	2,9	3,5	13,2	7,8	7,4
Februarie	4,4	7,9	7,1	9,4	8,8	15,7	4,2
Martie	5,9	10,5	5,7	5,9	9,6	5,9	8,4
Aprilie	8,8	7,9	14,3	11,8	4,4	13,7	2,1
Mai	1,5	11,8	8,6	8,2	9,6	8,8	8,4
Iunie	7,4	11,8	4,3	7,1	10,5	3,9	18,9
Iulie	7,4	5,3	17,1	9,4	8,8	2,9	7,4
August	10,3	2,6	0	1,2	7,0	13,7	0
Septembrie	8,8	7,9	14,3	14,1	6,1	3,9	15,8
Octombrie	14,7	14,5	10,0	7,1	8,8	4,9	8,4
Noiembrie	0	2,6	5,7	17,6	7,0	9,8	11,6
Decembrie	26,5	9,2	10,0	4,7	6,1	8,8	7,4

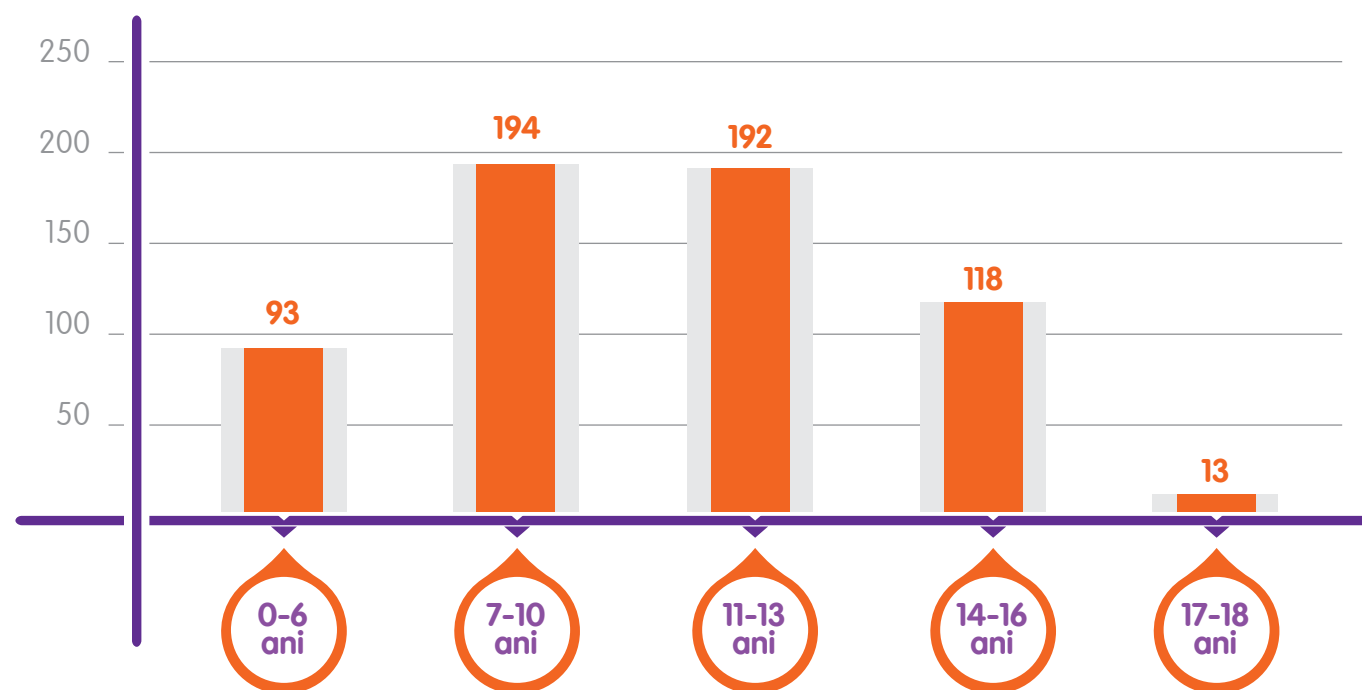
Datele colectate de către specialiștii Centrului „Amicul” permit cunoașterea caracteristicilor sociodemografice ale copiilor. Practic, numărul copiilor de sex feminin este dublu – 404 (66,2%), în comparație cu cel al copiilor de sex masculin – 206 (33,8%). Semnificativ este faptul că, printre copiii victime asistați, predomină fetele. 7 din 10 victime asistate sunt fete, iar printre copiii martori – băieții. 6 din 10 martori sunt băieți (Tabelul 2).

Tabelul 2. Statutul copiilor asistați și sexul acestora

		Sexul			
		Băieți		Fete	
		%	Număr	%	Număr
Categorია copilului	Victimă	28,8	147	71,2	364
	Martor	59,6	59	40,4	40

Copiii asistați au diferite vârste, însă 2/3 dintre cazuri sunt cele ale copiilor de la 7 la 13 ani (Figura 3). Este mare și numărul copiilor de 0-6 ani asistați – 93 (15,2%).

Figura 3. Vârsta copiilor victime/martori asistați, perioada 2014-2020, conform grupelor de vârstă, număr

Corelarea dintre statutul copilului (victimă sau martor) și vârsta acestora atestă particularități importante pentru înțelegerea infracțiunilor asupra copiilor și măsurile necesare de adoptat privind combaterea acestora. Numărul copiilor victime cu vârsta 0-6 ani asistați este mare – 73. Această cifră continuă să crească odată cu vârsta, cei mai mici indicatori fiind înregistrați la copii cu vârsta de 17-18 ani. Și numărul copiilor martori, cu vârsta 0-6 ani, este mare – 20. Numărul crește odată cu vârsta, însă se diminuează brusc, după 11-13 ani (Tabelul 3).

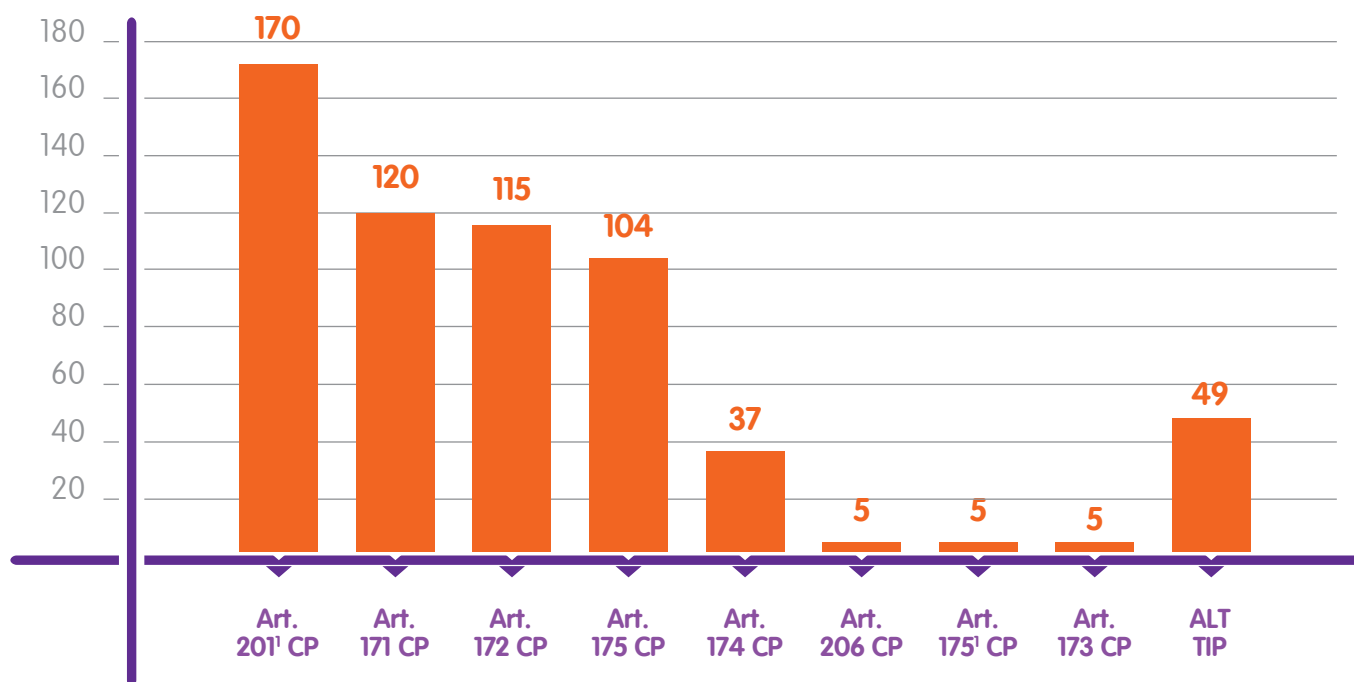
Tabelul 3. Statutul copilului și vârsta acestuia

Categorია copilului	Statut	Vârsta copilului									
		0-6 ani		7-10 ani		11-13 ani		14-16 ani		17-18 ani	
		%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Categorია copilului	Victimă	14,3	73	29,4	150	31,9	163	22,1	113	2,3	12
	Martor	20,2	20	44,4	44	29,3	29	5,1	5	1,0	1

Conform mediului de reședință, aproape 2/3 dintre copii sunt din mediul rural (391). Din perspectiva zonei geografice, cei mai mulți copii – 567 (93,0%) sunt din zona Centru (28,9% dintre aceștia, nemijlocit din mun. Chișinău), 36 copii (5,9%) din zona sud și 7 copii (1,1%) din regiunea Nord. Faptul că acești copii asistați de specialiștii Centrului „Amicul” sunt din diferite regiuni ale Republicii Moldova, se explică prin lipsa unor astfel de servicii.

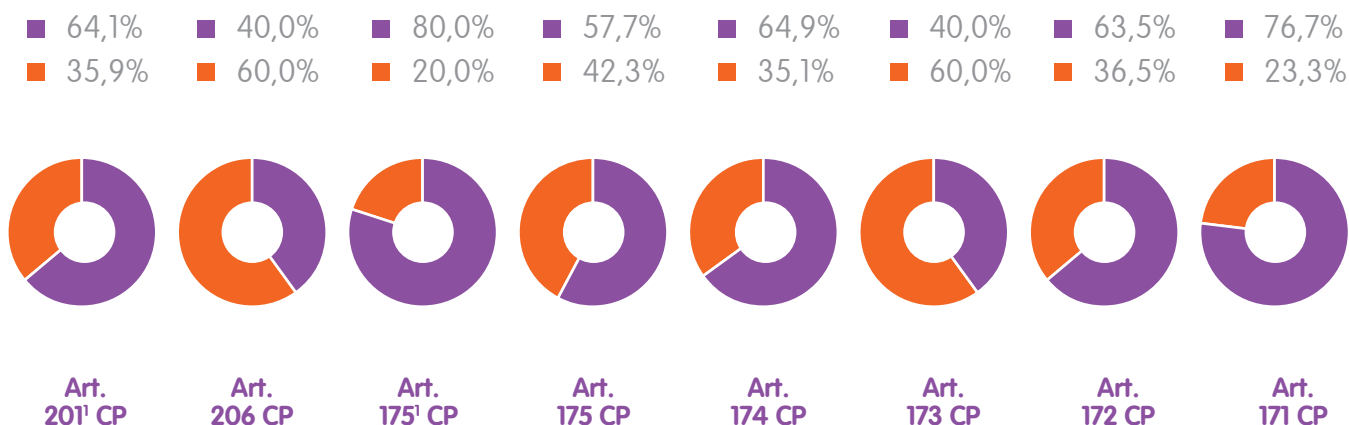
Datele atestă că cei mai mulți copii asistați – 170 (27,9%) sunt victime/martori ai infracțiunilor, conform art. 201¹ Cod Penal, urmează cei ai infracțiunilor, conform art. 171 Cod Penal – 120 (19,7%), cei ai infracțiunilor, conform art. 172 Cod Penal – 115 (18,9%), cei ai infracțiunilor, conform art. 175 Cod penal – 104 (17,0%) etc. (Figura 4).

Figura 4. Numărul copiilor victime/martori asistați, perioada 2014-2020, conform tipului abuzului

Analiza datelor colectate, prin prisma corelării mediului de reședință cu tipul de infracțiune, atestă că unii copii asistați victime/martori ai violenței sexuale, conform art. 173 și a traficului, conform art. 206 din Codul Penal, sunt mai mult din mediul urban, iar celelalte categorii de infracțiuni sunt mai frecvente în mediul rural (Figura 5).

Figura 5. Tipul abuzului copilului victimă/martor, după mediul de reședință, %

Corelarea vârstei copilului cu tipul de abuz atestă următoarele particularități:

- **Copiii de 0-6 ani:** 1/3 dintre aceștia au fost victime/martori ai violenței în familie, conform art. 2011, 1/4 victime a infracțiunii cu caracter sexual, conform prevederilor art. 175 și 1/5 victime a infracțiunii cu caracter sexual, conform prevederilor art. 172;
- **Copiii de 7-10 ani:** 1/3 au fost victime/martori ai violenței în familie, conform art.201¹, 1/4 victime a infracțiunii cu caracter sexual, conform prevederilor art. 172 și 1/5 victime a infracțiunii cu caracter sexual, conform prevederilor art. 175;
- **Copiii de 11-13 ani:** peste 1/4 au fost victime/martori ai violenței în familie, conform art. 201¹, 1/4 victime a infracțiunii cu caracter sexual, conform prevederilor art. 171 și aproape o 1/5 victime a infracțiunii cu caracter sexual, conform prevederilor art. 172;
- **Copiii de 14-16 ani:** aproape 1/3 victime a infracțiunii cu caracter sexual, conform prevederilor art. 171, 1/4 – victime a infracțiunilor sexuale, conform art. 174, iar 1 din 10 victime a infracțiunii cu caracter sexual, conform prevederilor art. 175 și 1 din 10 victime/martori ai violenței în familie, conform art. 201¹;
- **Copiii de 17-18 ani:** practice, 1 din 10 sunt victime ale infracțiunii cu caracter sexual, conform prevederilor art. 171 (Tabelul 4).

Totodată, datele statistice ale copiilor asistați atestă:

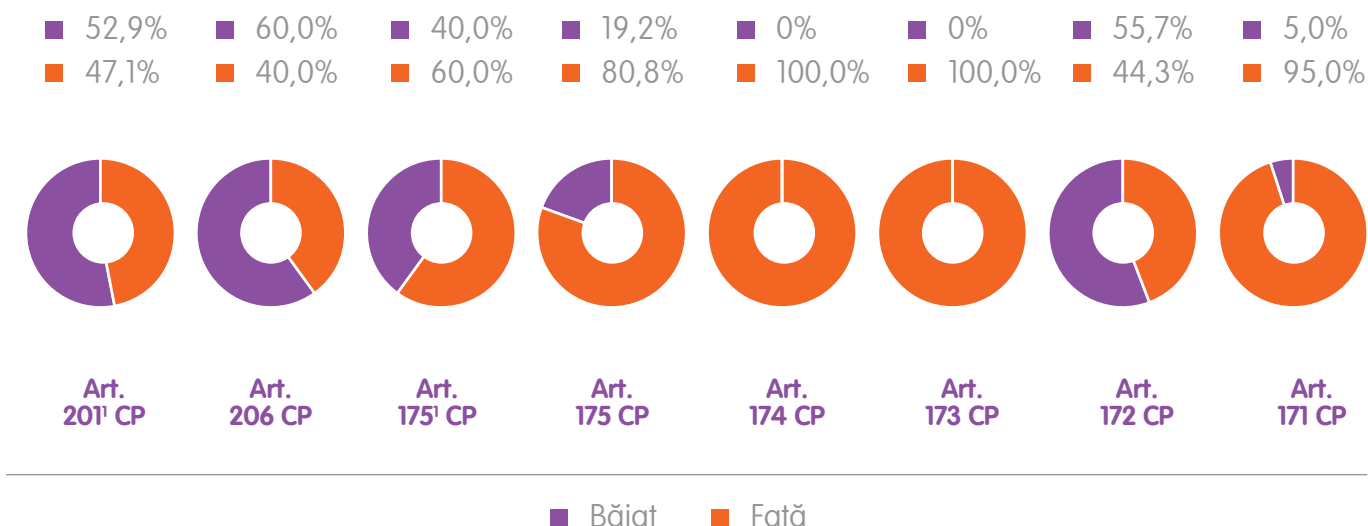
- **cele mai multe infracțiuni sexuale, conform art. 171,** sunt săvârșite asupra copiilor de 11-13 ani (4 din 10), urmând cei de 14-16 ani (3 din 10);
- **aproape jumătate din infracțiunile sexuale, conform art. 172,** sunt săvârșite asupra copiilor de 7-10 ani;
- **6 din 10 infracțiuni sexuale, conform art. 173,** sunt săvârșite asupra copiilor de 11-13 ani,
- **6 din 10 infracțiuni conform art. 174** sunt săvârșite asupra copiilor de 14-16 ani;
- **peste 1/3 din infracțiuni conform art. 175,** sunt săvârșite asupra copiilor de 7-10 ani, alte ¼ asupra copiilor de 0-6 ani și, aproximativ, tot atâtea asupra copiilor de 11-13 ani etc.

Tabelul 4. Tipul abuzului copilului victimă/martor, conform Codului Penal și vârsta acestora

		Vârsta copilului									
		0-6 ani		7-10 ani		11-13 ani		14-16 ani		17-18 ani	
		%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Tipul abuzului	Art.171	8,3	10	15,8	19	39,2	47	30,0	36	6,7	8
	Art.172	16,5	19	45,2	52	29,6	34	8,7	10	0	0
	Art.173	0	0	0	0	60,0	3	40,0	2	0	0
	Art.174	0	0	0	0	35,1	13	62,2	23	2,7	1
	Art.175	24,0	25	36,5	38	23,1	24	15,4	16	1,0	1
	Art.175 ¹	0	0	40,0	2	40,0	2	20,0	1	0	0
	Art.206	0	0	0	0	80,0	4	20,0	1	0	0
	Art.201 ¹	18,2	31	38,2	65	32,4	55	9,4	16	1,8	3
	Alt tip	16,3	8	36,7	18	20,4	10	26,5	13	0	0

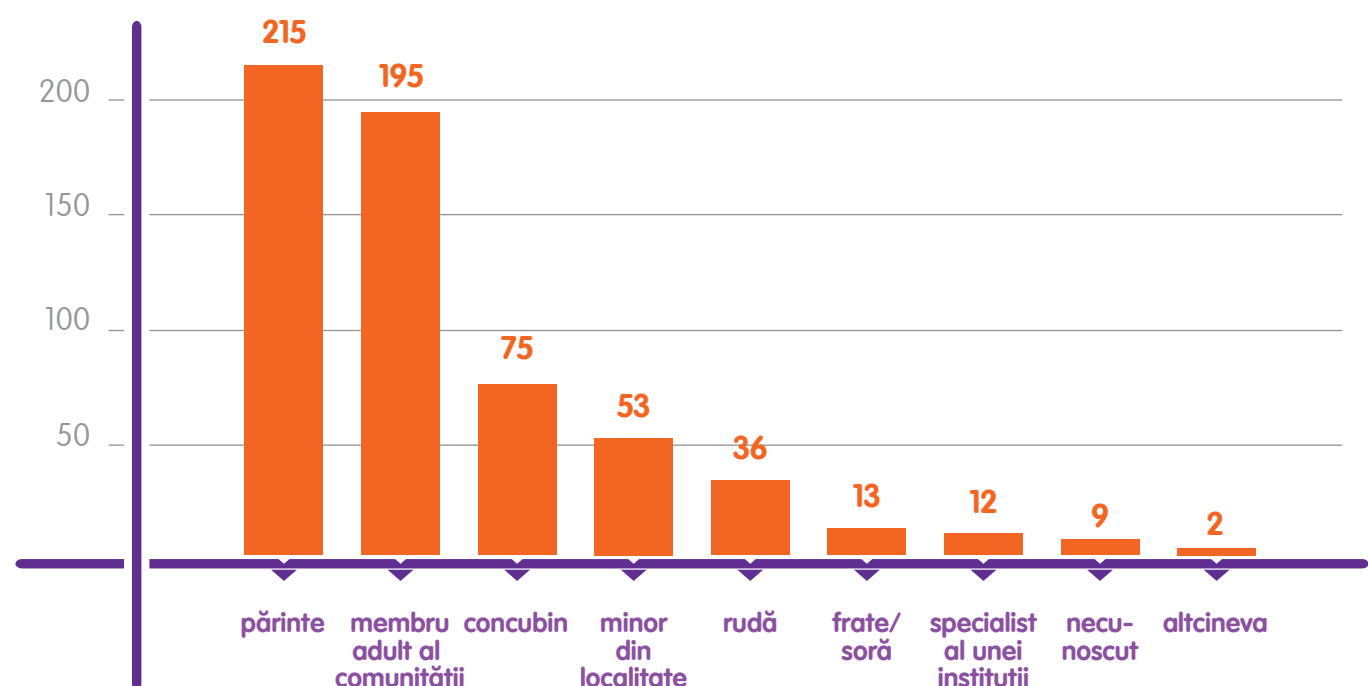
Tipul abuzului copilului are anumite particularități de gen. Infrajeciunile sexuale, conform art. 173 și art. 174, au fost, exclusive, asupra fetelor (100%), precum și 95 la sută din cele conform art. 171, 80 la sută din cele conform art. 175 și 60 la sută din cele ale art. 175¹. În același timp, 60 la sută din numărul copiilor victime/martori ai traficului, 56 la sută victime ai infracțiunilor sexuale, conform art. 172 și 53 la sută victime/martori la violența în familie, conform art. 201¹ au fost băieți (Figura 6).

Figura 6. Tipul abuzului copilului victimă/martor, după sex, %

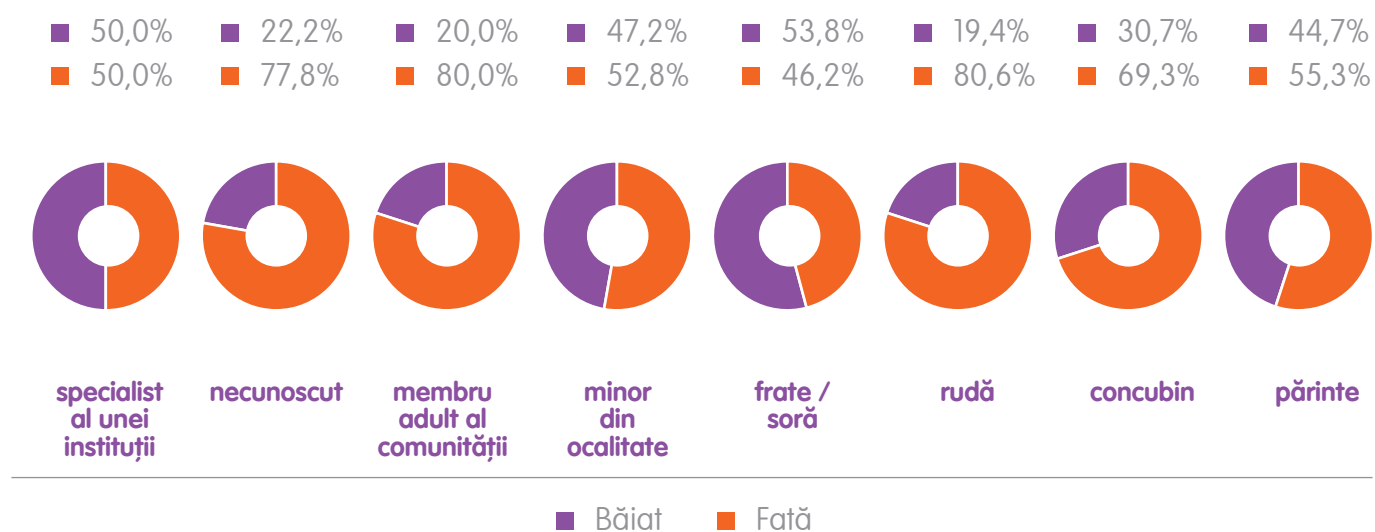
Copiii asistați, cel mai frecvent au fost victime/martori ai abuzurilor din partea părinților (1 din 3), membrilor comunității (aproximativ, 1 din 3), părintelui-concubin (aproximativ 1 din 10) (Figura 7). Copiii asistați din mediul urban mai frecvent sunt victime a infracțiunilor din partea unui necunoscut (66,7%) sau a unui specialist din instituție (66,7%), toate celelalte cazuri predominând în mediul rural.

Figura 7. Relația copiilor victime/martori asistați cu abuzatorul, perioada 2014-2020, număr

Corelarea vârstei copilului cu abuzatorul atestă că, din numărul copiilor cu vârsta de 0-6 ani asistați, 50 la sută au fost victime/martori ai infracțiunilor săvârșite de un părinte. De asemenea, 1/3 dintre copiii cu vârsta de 7-10 ani sunt victime/martori ai infracțiunilor săvârșite de un părinte. Riscul ca abuzatorul să fie părinte se păstrează și la celelalte vârste. Însă, pentru vârstele de 11-13 ani, 14-16 ani și 17-18 ani, cel mai mare risc îl prezintă abuzatorii din comunitate.

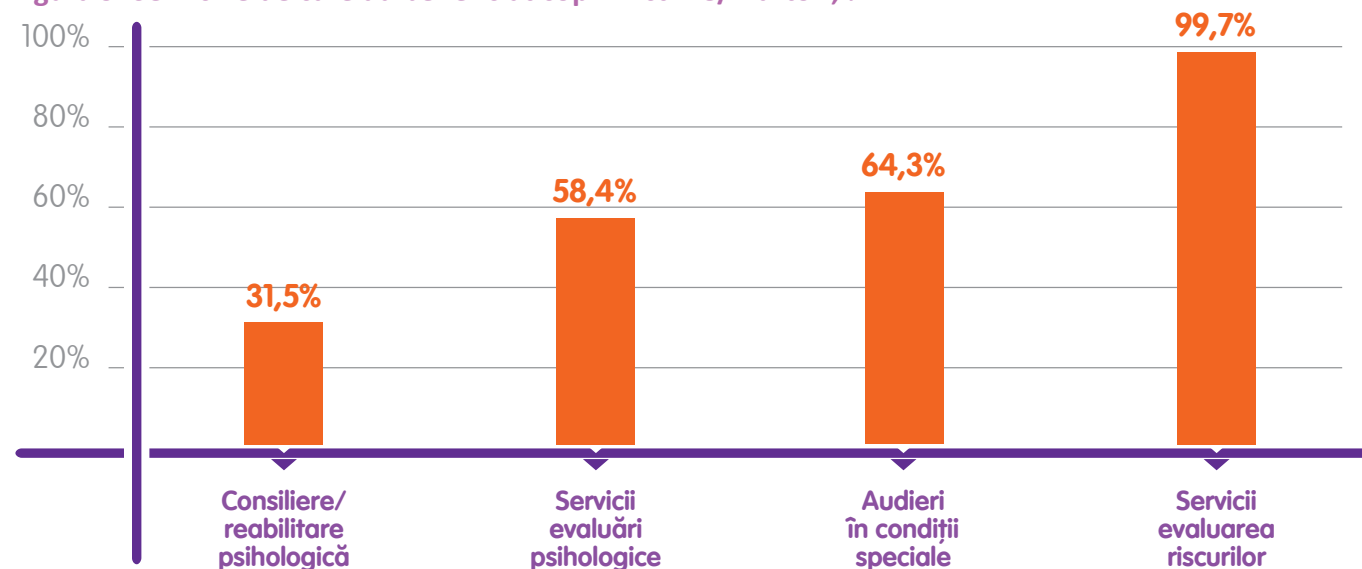
Există și anumite particularități ale relației dintre victimă/martor și abuzator, în dependență de sexul copilului. Datele atestă că fetele asistate au fost mai frecvent victime ale infracțiunilor din partea rudelor, membrilor adulți din comunitate, necunoscuților și părintelui-concubin, iar băieții din partea fraților/surorilor mai mari, ai altor minori din localitate (Figura 8).

2.2. TIPURILE DE ASISTENȚĂ OFERITE COPIILOR DE CENTRUL „AMICUL”

Baza de date a Centrului „Amicul” a oferit posibilitatea cunoașterii tipurilor și volumului de servicii prestate pentru copiii victime/martori ai infracțiunilor, în perioada analizată. Astfel, serviciile de evaluare a riscurilor au fost prestate pentru 99,7% dintre copii, serviciile de audieri în condiții speciale pentru 64,3%, serviciile de evaluare psihologică pentru 58,4% și serviciile de consiliere/reabilitare psihologică pentru 31,5% (Figura 9).

Figura 9. Serviciile de care au beneficiat copiii victime/martori, %

Există anumite particularități ale serviciilor prestate copiilor, în dependență de statutul copilului asistat, tipul abuzului etc. (Tabelul 5). Aproape toți copiii beneficiază de servicii de evaluare a riscurilor. Totuși, aproape 2/3 dintre copiii victime ale infracțiunilor au beneficiat de servicii de evaluare psihologică, toți atâția de audieri în condiții speciale și 1/3 de consiliere/reabilitare psihologică. Copiii martori însă, mai frecvent, beneficiază de audieri în condiții speciale și, mai rar, de servicii de evaluare psihologică și servicii de consiliere/reabilitare psihologică.

Tabelul 5. Categoria copilului și serviciile oferite

		Servicii							
		Audiere în condiții speciale		Evaluare psihologică		Evaluarea riscurilor		Consiliere/reabilitare psihologică	
		%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Categorია copilului	Victimă	62,4	319	63,6	325	100	511	33,5	171
	Martor	73,7	73	31,3	31	98,0	97	21,2	21
TOTAL		64,3	392	58,4	356	99,7	608	31,5	192

Serviciile oferite de echipa Centrului „Amicul” prezintă anumite particularități, în dependență de vârsta copilului victimă/martor. Astfel, copiii cu vârsta de 0-13 ani beneficiază, mai frecvent, de servicii de audiere în condiții speciale, iar copii de 14-18 ani, mai frecvent, de servicii de evaluare psihologică și servicii de consiliere/reabilitare psihologică (Tabelul 6). Numărul mic al copiilor victime ale infracțiunilor de 14 ani și mai mult, care beneficiază de serviciile de audiere în condiții speciale, se explică prin prevederile legale care stipulează că se audiază în condiții speciale copiii până la vârsta de 14 ani, după această vârstă copilul poate fi audiat în condițiile obișnuite, ca și adulții. Subliniem însă că, acești copiii de peste 14 ani, ajung să fie audiați în condiții speciale, datorită eforturilor de sensibilizare a reprezentanților organelor de drept de către CNPAC.

Tabelul 6. Vârsta copilului victimă/martor și serviciile oferite

		Servicii							
		Audiere în condiții speciale		Evaluare psihologică		Evaluarea riscurilor		Consiliere/reabilitare psihologică	
		%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Vârsta	0-6 ani	64,5	60	69,9	65	100,0	93	29,0	27
	7-10 ani	73,2	142	50,5	98	99,0	192	30,4	59
	11-13 ani	74,5	143	51,0	98	100,0	192	29,2	56
	14-16 ani	39,0	46	71,2	84	100,0	118	37,3	44
	17-18 ani	7,7	1	84,6	11	100,0	13	46,2	6
TOTAL		64,3	392	58,4	356	99,7	608	31,5	192

Există și unele diferențe referitor la tipurile de servicii oferite copiilor, în dependență de mediul de reședință, dar și de zona geografică din care este copilul-victimă/martor, în mod special, a serviciilor de consiliere/reabilitare psihologică. Astfel, doar 26,3% dintre copii victime/martori ai infracțiunilor din mediul rural au beneficiat de consiliere, în comparație cu 40,6% din mediul urban. Acest fapt se explică prin dificultățile pe care le au familiile de a se deplasa, cu o anumită periodicitate, în Chișinău pentru a beneficia de servicii de consiliere/reabilitare psihologică. În cazul copiilor din regiunile de nord sau sud, dificultățile de deplasare pentru a beneficia de acest tip de serviciu sunt și mai mari (Tabelul 7).

Tabelul 7. Mediul de reședință și zona geografică a copilului victimă/martor și serviciile oferite

		Servicii							
		Audiere în condiții speciale		Evaluare psihologică		Evaluarea riscurilor		Consiliere/reabilitare psihologică	
		%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Mediul de reședință	Urban	57,1	125	67,1	147	99,1	217	40,6	89
	Rural	68,3	267	53,5	209	100,0	391	26,3	103
Zona geografică	Centru ¹¹	74,9	293	47,3	185	99,5	389	26,3	103
	Mun. Chișinău	49,4	87	75,6	133	100,0	176	44,3	78
	Nord	14,3	1	100,0	7	100,0	7	42,9	3
	Sud	30,6	11	86,1	31	100,0	36	22,2	8
Total		64,3	392	58,4	356	99,7	608	31,5	192

2.3. TIPOLOGIA SOLICITĂRILOR DIN PARTEA INSTITUȚIILOR

Specialiștii în domeniul legal solicită de la Centrul „Amicul”, de obicei, rapoarte de evaluare psihologică sau servicii de audiere în condiții speciale, uneori, indicând și necesitatea consilierii/reabilitării psihologice (Boxa 1).

Boxa 1. Tipurile de servicii solicitate Centrului Amicul

„Conform prevederilor art. 110¹, este necesitatea de a audia în condițiile speciale și de a asigura audierea minorilor, pentru a nu fi revictimizați. Instituția noastră nu dispune de interviewer și, respectiv, am apelat la serviciile „Amicul”, deoarece am auzit că acolo era și cameră specială amenajată pentru audierea acestor copii și serviciile unei persoane specializate în acest domeniu. Interviewatorul de la „Amicul” poate realiza cel mai bine această discuție cu copiii și poate oferi date relevante pentru cauzele examinate... La început, solicitam doar audierea în condiții speciale, mai nou, și efectuarea raportului psihologic, în vederea evaluării psihologice a minorului audiat” (IIA_4_S).

„Din partea mea, au fost solicitate serviciile de audiere în condiții speciale. Am avut un caz când am cerut și reabilitare psihologică din partea unui psiholog... În special, în cazul meu, sunt solicitările de a audia copiii în condiții speciale, practic, tot timpul solicit acest serviciu și în cazurile copiilor cu vârsta de 14 ani. Depun demersuri pentru audiere, pentru ca să evităm revictimizarea în instanța de judecată... La avocați este o tactică de apărare a inculpatului și, uneori, întrebările sunt prea incomode pentru copil. Interviewatorul formulează întrebările fără al jigni sau fără a intimida” (IIA_3_S).

11 Fără mun. Chișinău

Specialiștii din domeniul protecției copilului solicită de la Centrul „Amicul” următoarele tipuri de servicii pentru copiii victime/martori ai VNET: (i) evaluare psihologică „în cazuri complicate, cu proces de judecată”; (ii) consiliere psihologică; (iii) implicare la ședințele EMD, „de obicei, la solicitarea noastră, dar avem cazuri unde și CNPAC propune o întrunire într-o EMD”. Specialiștii din domeniul dat au specificat „la început solicitam evaluarea sau consilierea, în dependență de situație. În ultimele demersuri, scriu evaluarea și consilierea” (IIA_7_S). De asemenea, aceștia au evidențiat că solicită și instruire pentru specialiștii din domeniul protecției copilului privind realizarea interviurilor de protecție, care au fost apreciate ca fiind „foarte utile”.

Datele Centrului „Amicul” atestă că diferite instituții solicită rapoarte de evaluare psihologică a copiilor victime/martori ai infracțiunilor. Cel mai frecvent, astfel de rapoarte sunt solicitate de reprezentanții Inspectoratului de Poliție, mai rar, de cei ai Procuraturii, autorității tutelare (Tabelul 8). Analiza solicitărilor ne-a permis să constatăm că în cazul a 58,4% copii victime/martori, s-au solicitat rapoarte de evaluare din partea Centrului „Amicul”. Rapoartele de evaluare psihologică sunt solicitate mai frecvent, în cazurile copiilor victime (64,2%), în comparație cu copii martori (31,3%).

Tabelul 8. Instituția care a solicitat raportul de evaluare a copilului victimă/martor

	Inspectoratul de Poliție		Procuratura		Autoritatea tutelară		Judecătoria		Alte instituții		Nu s-a solicitat	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Victimă	42,3	216	16,4	84	3,9	20	0,2	1	1,4	7	35,8	183
Martor	19,2	19	6,1	6	5,1	5	0	0	1,0	1	68,7	68
Total	38,5	235	14,8	90	4,1	25	0,2	1	1,3	8	41,1	251

Din perspectiva tipului de infracțiune, datele atestă că se solicită raportul de evaluare psihologică în 8 din 10 cazuri de infracțiuni, conform art. 173, în 7 din 10 cazuri de infracțiuni, conform art. 171, aproximativ în 7 din 10 cazuri de infracțiuni, conform art. 174, în 6 din 10 cazuri de infracțiuni, conform art. 175 și art. 175¹, în 5 din 10 cazuri de infracțiuni, conform art. 172. Subliniem însă că, în niciun caz de trafic de copii, din cele 5 asistate de specialiștii Centrului „Amicul”, nu a fost solicitat raport de evaluare psihologică.

Autoritățile tutelare solicită rapoartele de evaluare psihologică a copiilor în unele cazuri de violență în familie, în cauzele copiilor victime instrumentate, în baza art. 174 și în unele cazuri instrumentate, în baza art. 172. (Tabelul 9).

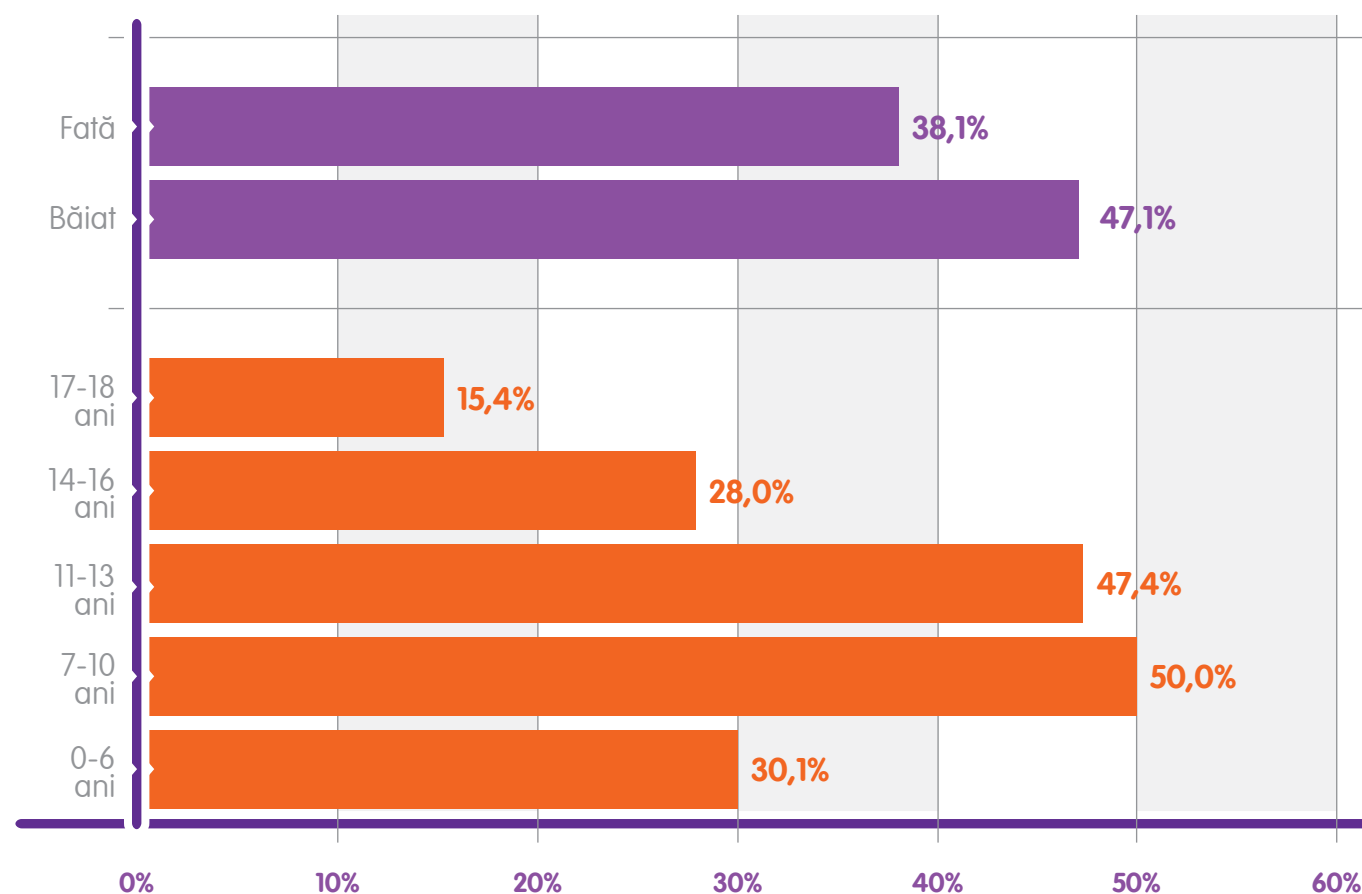
Tabelul 9. Instituția care a solicitat raportul de evaluare psihologică a copilului victimă/martor, în dependență de tipul de infracțiune

	Inspectoratul de Poliție		Procuratura		Autoritatea tutelară		Judecătoria		Alte instituții		Nu s-a solicitat	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Art. 171	46,7	56	20,0	24	0,8	1	0	0	1,0	1	30,8	37
Art. 172	28,7	33	18,3	21	1,7	2	0	0	1,7	2	50,4	58
Art. 173	80,0	4	0	0	0	0	0,9	1	0	0	20,0	1
Art. 174	45,9	17	10,8	4	5,4	2	0	0	0	0	37,8	14

I. Cadrul de cercetare	II. Asistența multidisciplinară	III. Eficiența intervențiilor, din perspectiva copiilor-victime/martori	IV. Eficiența intervențiilor, din perspectiva specialiștilor	V. Practicile de colaborare a centrului „AMICUL”	VI. Serviciile oferite copiilor-victime/martori ai infracțiunilor	VI. Fezabilitatea transformării centrului „AMICUL”
------------------------	---------------------------------	---	--	--	---	--

	Inspectoratul de Poliție		Procuratura		Autoritatea tutelară		Judecătoria		Alte instituții		Nu s-a solicitat	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Art. 175	38,5	40	15,4	16	4,8	5	0	0	0	0	41,3	43
Art. 175¹	40,0	2	20,0	1	0	0	0	0	0	0	40,0	2
Art. 206	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	5
Art. 201¹	38,2	65	9,4	16	8,8	15	0	0	0	0	40,0	68
Alt tip	36,7	18	16,3	8	0	0	0	0	3,5	6	46,9	23
Total	38,5	235	14,8	90	4,1	25	0,2	1	1,3	8	41,1	251

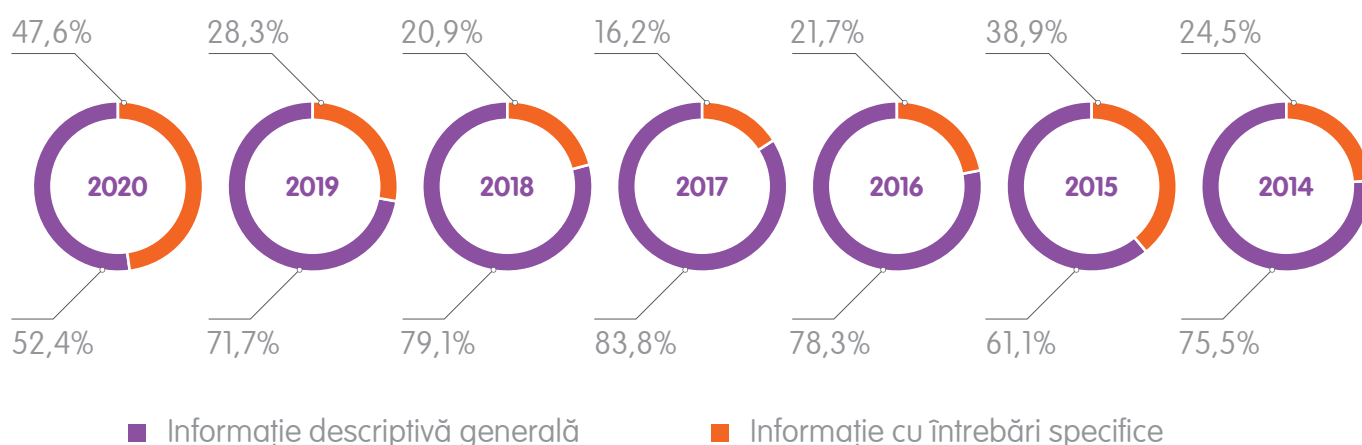
Figura 10. Ponderea numărului copiilor pentru care nu s-au solicitat rapoarte de evaluare psihologică, conform vârstei copiilor victime/martori și sexului acestora

În cazul celor 359 de copii victime/martori ai infracțiunilor, în care instituțiile au solicitat rapoarte de evaluare psihologică a copiilor, datele atestă că, în 71,9% din aceste cazuri, s-a solicitat informație descriptivă generală, iar în 28,1% din cazuri – informații cu întrebări specifice. Analiza unor corelații între tipul raportului solicitat și alte variabile atestă unele particularități, în dependență de vârstă, sex și anul deschiderii dosarului. Astfel, odată cu creșterea vârstei copilului victimă/martor, asistăm și la o creștere ușoară a tipului de raport cu întrebări specific, de la 27,7%, în cazul copiilor de 0-6 ani, la 36,4%, în cazul copiilor de 17-18 ani. De asemenea, evidențiem că, în cazul băieților, rapoarte cu întrebări specifice se solicită în 21,1% din cazuri, în comparație cu 31,2% din cazurile în care victime/martori ai infracțiunilor

sunt fete. Evidențiem că, pe parcursul anilor, se observă o creștere a numărului rapoartelor de evaluare cu întrebări specifice, de la 24,5% în 2014, la 47,6% în 2020, fapt care relevă o mai bună înțelegere de către specialiști a particularităților infracțiunilor asupra copiilor (Figura 11).

Figura 11. Tipul raportului de evaluare psihologică solicitat pe ani, 2014-2020

Baza de date dezvoltată și menținută de Centrul „Amicul” atestă următoarele tipuri de rapoarte cu informații specifice, solicitate de către specialiștii din domeniul dreptului sau protecției copilului privind: (i) gradul de traumatizare; (ii) gradul de credibilitate; (iii) gradul de sugestibilitate; (iv) confirmarea sau infirmarea abuzului; (v) memoria unor date; (vi) alte tipuri de informații. Cel mai frecvent sunt solicitate rapoartele privind gradul de traumatizare (11,7%) și cele de sugestibilitate (11,7%), urmate de cele de credibilitate (8,4%), cele de memorie (4,7%). În același timp, în fiecare al IV-lea raport se solicită alte informații decât cele nominalizate.

Unii reprezentanți ai organelor de drept au menționat că, atunci când solicită rapoartele de evaluare, cer anumite lucruri exacte, precum impactul infracțiunii asupra stării psihologice a copilului „din punct de vedere emoțional să vedem cât de afectat a fost copilul” (IIA_4_S). Puțini dintre reprezentanții autorităților de drept, procurori sau avocați utilizează aceste rapoarte de impact în favoarea copiilor, înaintând cereri de reparare a prejudiciului „astfel de cereri practic nu sunt.” Astfel, rapoartele de evaluare a impactului, actualmente sunt luate în considerare la individualizarea pedepselor și anume pentru a mări pedeapsa pentru agresor.

Odată cu creșterea vârstei copilului victimă/martor, asistăm la creșterea numărului solicitărilor de rapoarte de evaluare psihologică privind fapta infracțiunii – de la 4,6%, în cazul copiilor de 0-6 ani, la 18,2%, în cazul celor de 17-18 ani. Aceeași situație este specifică și pentru rapoartele de confirmare/infirmare a abuzului – de la 7,7%, la 27,3%. Astfel, în 3 din 4 rapoarte specifice solicitate, în cazul copiilor de 17-18 ani, se cere ca, prin raportul de evaluare psihologică, să fie confirmat sau infirmat cazul de abuz.

Specialiștii Centrului „Amicul” au răspuns la toate solicitările înaintate de instituții, în dependență de fiecare caz specific, urmărind respectarea interesului superior al copilului. Astfel, în 59,6% din solicitări s-a oferit raportul cerut, în 20,3% din cazuri s-a oferit o notă informativă, în 6,4% din cazuri nu s-a putut de oferit nimic, pe motiv că copilul nu a colaborat cu specialistul și nu s-a putut elabora raportul, în 3,6% din cazuri s-a realizat expertiza psihologică, în 1,9% evaluarea a fost realizată de către alt serviciu, iar în 8,1% – altceva (Tabelul 10). De asemenea, evidențiem că se solicită rapoarte în cazul copiilor victime, mai rar, în cazul copiilor martori.

Tabelul 10. Răspunsul la solicitări, în dependență de categoria copilului asistat

	S-a oferit raportul		S-a oferit notă informativă		Nu s-a oferit, pe motiv că acel copil nu a colaborat		Evaluarea a fost realizată de un alt serviciu		S-a solicitat realizarea expertizei psihologice		Altceva	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Victimă	61,0	200	19,2	63	6,4	21	2,1	7	4,0	13	7,3	24
Martor	45,2	14	32,3	10	6,5	2	0	0	0	0	16,1	5
Total	59,6	214	20,3	73	6,4	23	1,9	7	3,6	13	8,1	29

În dependență de tipul de infracțiune, datele atestă că copiii nu colaborează cu specialistul, în mod special, în cazul raportului sexual cu o persoană care nu a împlinit 16 ani (Tabelul 11).

Tabelul 11. Statutul solicitării, în dependență de tipul de infracțiune

	S-a oferit raportul		S-a oferit notă informativă		Nu s-a oferit, pe motiv că acel copil nu a colaborat		Evaluarea a fost realizată de un alt serviciu		S-a solicitat realizarea expertizei psihologice		Altceva	
	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr	%	Număr
Art. 171	66,3	55	15,7	13	4,8	4	2,4	2	4,8	4	6,0	5
Art. 172	66,7	38	15,8	9	8,8	5	1,8	1	7,0	4	0	0
Art. 173	25,0	1	75,0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Art. 174	56,5	13	13,0	3	21,7	5	0	0	8,7	2	0	0
Art. 175	60,7	37	16,4	10	3,3	2	3,3	2	4,9	3	11,5	7
Art. 175¹	33,3	1	33,3	1	0	0	0	0	0	0	33,3	1
Art. 201¹	54,9	56	25,5	26	3,9	4	2,0	2	0	0	13,7	14
Alt tip	50,0	13	30,8	8	11,5	3	0	0	0	0	7,7	2
Total	59,6	214	20,3	73	6,4	23	1,9	7	3,6	13	8,1	29

2.4. ACTIVITATEA DE CERCETARE PRIVIND COPIII VICTIME/MARTORI AI INFRACTIUNILOR

Asistența multidisciplinară acordată de Centrul „Amicul” copiilor victime/martori ai infracțiunilor este suplimentată și de unele cercetări/analize relevante pe dimensiunea dată realizate de organizație. Pentru acest studiu, au fost selectate 5 cercetări realizate de către specialiștii CNPAC, în colaborare cu alți cercetători, pentru a cunoaște opiniile populației despre fenomenul de abuz asupra copilului și formele sale specifice, procedurile legale în cazul copiilor victime ale infracțiunilor etc. (Tabelul 12). Evidențiem unele teme inedite de cercetare, alături de caracterul analitic și practic al acestora. Rezultatele tuturor cercetărilor analizate servesc drept punct de plecare pentru planificarea unor activități, de asemenea, îmbunătățirea practicilor de asistență a copiilor.

Tabelul 12. Cercetările privind copiii victime/martori ai infracțiunilor analizate

DENUMIREA	2013	PARTICULARITĂȚILE CERCETĂRII
<p>Copiii victime ale infracțiunilor și procedurile legale: cazul Republicii Moldova</p> <p>Acest studiu a fost realizat cu suportul financiar al Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională, în cadrul Programului Consolidarea Societății Civile în Moldova, implementat de FHI 360</p>		<p>Cantitativ: 306 actori ai organelor de drept (102 ofițeri de urmărire penală, 102 procurori și 102 judecători)</p> <p>Calitativ: 11 IIA cu actori-cheie</p> <p>10 studii de caz cu copii victime ai infracțiunilor</p>
<p>Raport de cercetare: atitudinile, cunoștințele și practicile specialiștilor, cu referire la aplicarea procedurilor prietenoase în investigarea cazurilor cu implicarea copiilor sub 14 ani, victime/martori ai infracțiunilor</p> <p>Această cercetare a fost realizată cu suportul financiar al UNICEF Moldova</p>	2016	<p>Cantitativ: 50 interviuri semi-structurate (11 judecători, 12 procurori, 11 avocați, 10 ofițeri de urmărire penală, 6 interviuatori)</p> <p>Observație</p>
<p>Corelația dintre abuzul sexual în copilărie și comportamentul sexual riscant ulterior</p> <p>Acest studiu a fost realizat în parteneriat cu Empowering Children Foundation, cu suportul financiar al Fundației OAK și al Ambasadei SUA la Chișinău</p>	2016	<p>Cantitativ: 50 psihologi și psihiatri</p> <p>Calitativ: 20 IIA cu psihologi și psihiatri</p>
<p>Opinii și percepții privind violența în familie și abuzul asupra copilului</p> <p>Această cercetare a fost realizată cu suportul financiar al Fundației OAK</p>	2018	<p>Cantitativ: 1038 persoane cu vârsta de 18 ani și mai mult</p>
<p>Compendiu statistic cu privire la evoluția în anul 2019 a cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic asupra copiilor</p> <p>Acest compendiu a fost realizat cu suportul financiar al Fundației OAK</p>	2020	<p>Analiza datelor privind Mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale VNET pentru 2019¹²</p>

Studiul *Copiii victime ale infracțiunilor și procedurile legale: cazul Republicii Moldova* a fost selectat pentru că a avut un rol important în aprobarea modificărilor la art. 110¹ al Codului de Procedură Penală (CPP), cu privire la cazurile speciale de audiere a copiilor minori. Astfel, începând cu 2014, serviciile prestate de Centrul „Amicul”, în special, cele de însoțire a copilului în procedurile legale, au devenit, frecvent, solicitate de către organele de drept. În anul 2020, din totalul cazurilor asistate de către Centrul „Amicul”, 51% au reprezentat cazurile în care copiii au fost victime sau martori ai infracțiunilor de violență.

12 Datele prezentate de MEC, MMPS, IGP/MAI, PG etc.

Scopul cercetării *Copiii victime ale infracțiunilor și procedurile legale: cazul Republicii Moldova* a fost de a analiza situația copiilor victime ale infracțiunilor, în cadrul procedurilor legale și a rolului fiecărui participant în acest proces, pentru a înainta recomandări ca sistemul de examinare legală să devină unul prietenos copilului. Subliniem că recomandările acestui studiu au avut un rol deosebit în: (i) îmbunătățirea și asigurarea procedurilor prietenoase copilului atât la etapa de urmărire penală, cât și la cea în instanța de judecată; (ii) crearea serviciilor de audiere în condiții speciale; (iii) dezvoltarea cadrului legal în vederea reglementării participării psihologului la audierea copilului victimă/martor al infracțiunilor; (iv) consolidarea parteneriatelor între organele de urmărire penală, judecătorii, autorități tutelare, servicii sociale și crearea mecanismelor de colaborare intersectorială; (v) organizarea activităților de sensibilizare a societății și responsabilizare a profesioniștilor de a sesiza organele competente, în toate cazurile de infracțiuni asupra copiilor.

Raportul de cercetare: atitudinile, cunoștințele și practicile specialiștilor, cu referire la aplicarea procedurilor prietenoase în investigarea cazurilor cu implicarea copiilor sub 14 ani, victime/martori ai infracțiunilor, nu a avut un scop general stabilit, doar anumite obiective specifice precum evaluarea cunoștințelor, atitudinilor și practicilor specialiștilor; evaluarea camerelor de audiere, evaluarea necesităților de instruire. Cercetarea dată vine cu un set de recomandări practice privind: (i) instruirea specialiștilor din sistemul justiției penale, pentru realizarea unor audieri legale calitative, cu respectarea procedurilor prietenoase copilului și responsabilizarea specialiștilor; (ii) elaborarea și aprobarea unor standarde referitoare la instituția intervievatorului; (iii) elaborarea unor standarde privind echipamentul tehnic și amenajarea camerelor de audiere; (iv) consolidarea eforturilor pentru asigurarea unei justiții prietenoase copilului.

Studiul *Corelația dintre abuzul sexual în copilărie și comportamentul sexual riscant ulterior* a vizat cercetarea consecințelor abuzului sexual din copilărie asupra vieții de adult, prin cunoașterea factorilor protectivi și ai celor de risc, pentru a înainta recomandări privind eliminarea factorilor de risc și consolidarea factorilor protectivi pentru copiii victime ale abuzului sexual. Rezultatele studiului prezintă realitatea socială privind accesul victimelor abuzului sexual, inclusiv, a victimelor abuzului sexual din copilărie, la serviciile psihologice, consecințele abuzului sexual din copilărie asupra vieții de adult etc. Recomandările înaintate de autorii studiului se referă, pe de o parte, la prevenirea cazurilor de abuz sexual și reducerea consecințelor traumei, pe de altă parte, la consolidarea serviciului psihologic în Republica Moldova. Datorită studiului, CNPAC a reușit mai multe acțiuni pe următoarele direcții: (i) includerea acțiunilor de prevenire primară a abuzului sexual față de copii în programele din cadrul tuturor serviciilor universale (educație, sănătate, protecție socială, ordine publică), precum și în campaniile de informare și sensibilizare a publicului larg, în mod special, a copiilor; (ii) promovarea programelor structurale de prevenire a abuzului sexual al copiilor, destinate, în special, copiilor de vârstă preșcolară (campania Aici nu se pune mâna); (iii) dezvoltarea capacităților profesioniștilor din domeniul sănătății, educației, protecției sociale, ordinii publice, justiției în domeniul prevenirii, identificării și referirii la servicii a cazurilor de abuz sexual al copiilor; (iv) dezvoltarea unor programe de educație parentală etc. În același timp, specialiștii CNPAC sunt implicați activ în dezvoltarea cadrului legal pentru reglementarea exercitării profesiei de psiholog în Republica Moldova, instituirea unor standarde de calitate pentru serviciile psihologice prestate etc.

Studiul sociologic, în cadrul cercetării *OMNIBUS Opinii și percepții privind violența în familie și abuzul asupra copilului* prezintă anumite particularități ale percepției violenței și abuzului atât în familie, cât și societate. Astfel, acesta relevă că violența în familie și abuzul asupra copilului continuă să fie un fenomen răspândit în Republica Moldova, violența fiind percepută, uneori, ca o „normalitate”, „metodă de sancționare și disciplinare”, inclusiv, ca o practică de educație a copiilor, fără a se conștientiza consecințele acestor

comportamente. Studiul menționat oferă câteva concluzii referitoare la opiniile și percepțiile populației asupra violenței: (i) violența verbală continuă să fie percepută ca fiind cea mai răspândită în Republica Moldova, comparativ, cu alte tipuri de violență (fizică, sexuală), fiind și cea mai tolerată formă de abuz; (ii) nouă din zece respondenți consideră necesară raportarea cazurilor de abuz asupra copilului autorităților statului. Respondenții sunt mai sensibili în raportarea situațiilor concrete de abuz și a celor considerate mai grave, cum ar fi cazurile de abuz sexual; (iii) șapte din zece respondenți au fost de acord cu afirmația că populația este indiferentă la violența asupra copilului și nu se implică în raportarea acesteia. Cauzele principale din care nu se raportează cazurile de violență se referă la: frica de abuzator, neîncrederea în soluționarea cazurilor de către instituțiile statului, sentimentul de rușine, gradul redus de informare a populației despre modalitatea de raportarea a acestor cazuri. Aceste concluzii au permis echipei CNPAC să concentreze mai bine campaniile de sensibilizare a populației, precum și acțiunile de informare, în scopul prevenirii infracțiunilor de abuz asupra copilului.

Compendiul statistic cu privire la evoluția în anul 2019 a cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic asupra copiilor cuprinde analiza datelor privind Mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale VNET. Datele sunt prezentate în dinamică, oferind posibilitatea comparării situației pentru anii 2017-2019. Autorii evidențiază anumite lacune în identificarea și înregistrarea cazurilor de abuz asupra copilului, fapt care a determinat înaintarea unor recomandări privind: (i) necesitatea elaborării și punerii la dispoziția autorităților tutelare a unor registre tipizate pentru eficientizarea procesului de evidență statistică; (ii) necesitatea revizuirii și ajustării, în paralel, a registrelor de evidență a sesizărilor cazurilor suspecte VNET, la nivelul sectoarelor partenere; (iii) efectuarea revizuirii formularului CER 103, prin regândirea grupării indicatorilor cu referire la situațiile de risc ale copilului, prin conectarea la tipurile de abuz astfel, încât să poată fi asigurată o concordare dintre prevederile Legii 140/2013 și cele ale Hotărârii Guvernului 270/2014 privind Mecanismul intersectorial de colaborare a specialiștilor¹³.

Studiile realizate de CNPAC vin cu recomandări utile, bazate pe dovezi, în scopul îmbunătățirii asistenței multidisciplinare a copiilor victime/martori ai infracțiunilor; creșterii competențelor specialiștilor implicați în asistența interinstituțională, îmbunătățirea practicilor de colaborare, precum și a înregistrării și monitorizării datelor privind VNET asupra copiilor. Nu în ultimul rând, evidențiem că o parte dintre recomandări au fost puse în aplicare de către diverse autorități, datorită acțiunilor de advocacy realizate de CNPAC după realizarea cercetărilor.

Printre cele mai importante recomandări ale acestor cercetări, care rămân a fi soluționate în viitor, evidențiem dezvoltarea serviciilor specializate pentru copiii victime/martori ai infracțiunilor, la nivel regional (prevăzute de Hotărârea Guvernului nr.708), în scopul asigurării accesului tuturor copiilor victime/martori la servicii specializate de reabilitare și reintegrare, ajustarea cadrului legal care să permită dezvoltarea și consolidarea acestui tip de servicii, sensibilizarea factorilor de decizie locali și a profesioniștilor (procurori, ofițeri de poliție, asistență sociali, lucrători medicali etc.). În acest context, subliniem necesitatea dezvoltării de CNPAC a unei Foi de parcurs cu un set de activități pentru consolidarea cadrului de funcționare a serviciului și a unor etape-cheie într-o asigurare a disponibilității și funcționalității serviciilor specializate pentru copiii victime și martori ai infracțiunilor.

¹³ Hotărârea Guvernului nr.270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale VNET.

III. EFICIENȚA INTERVENȚIILOR REALIZATE DE CENTRUL „AMICUL”, DIN PERSPECTIVA COPILOR VICTIME/MARȚORI AI INFRAȚIUNILOR ȘI A PĂRINȚILOR/ ÎNGRIJITORILOR

3.1. REFERIREA COPIILOR VICTIME/MARTORI ȘI A FAMILIILOR ACESTORA CĂTRE SERVICIILE CENTRULUI „AMICUL”

Interviurile individuale aprofundate realizate cu copiii victime și părinții acestora ne-au permis să constatăm că Mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale VNET funcționează¹⁴. Relatările beneficiarilor au atestat că specialiștii din diferite sectoare cunosc mecanismul intersectorial, dar și specificul de activitate a Centrului „Amicul” și referă copiii și familiile spre serviciile acestuia:

„Părinții s-au adresat în judecată și au luat o avocată care a spus că am nevoie de reabilitare... Ea a recomandat Centrul „Amicul” (IIA_1_C);

„De la poliția din sat, mi-au făcut programare ca să venim acolo. Mi-au zis că este la Chișinău un centru și mi-au dat adresa, ne-au explicat cum să ajungem până acolo” (IIA_2_C).

Din relatările copiilor, relevă și activitatea specialiștilor, în baza managementului de caz instituțional și interinstituțional, pentru a oferi o asistență multidisciplinară, în concordanță cu nevoile identificate: „eram speriată, nedumerită, nu știam ce se întâmplă, apoi, ei (specialiștii „Amicul”) m-au ajutat și cu plasamentul” (IIA_1_C). În același timp, relatările părinților atestă funcționalitatea mecanismului de cooperare intersectorial și promptitudinea asistenței oferite de către specialiștii Centrului „Amicul” „nu am avut timp nici să solicit ajutor... Noi nici nu știam cum trebuie să acționăm, ce trebuie să facem. Dar ei (specialiștii „Amicul”) au venit și ne-au ajutat” (IIA_3_P).

3.2. SERVICIILE ACORDATE, ÎN OPINIA BENEFICIARILOR

Copiii victime nu au putut oferi multe detalii referitor la serviciile de care au beneficiat:

„Coloram, desenam, se lucra într-un fel cu mine ca să trec peste” (IIA_1_C);

„Mi-au spus să las lucrurile așa și o să se liniștească cu timpul, adică să nu mă stresez... Noi am vorbit prin desene acolo. Eu am fost ajutată prin întrebări” (IIA_2_C).

Copii au dificultăți în relatarea serviciilor de care au beneficiat, însă oferă unele detalii despre modul în care acestea au fost oferite „încerc să-mi amintesc, dar am avut operație la cap și încă mai stau rău acum cu memoria....

¹⁴ Hotărârea Guvernului nr.270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale VNET.

Țin minte că au început prin a-mi explica ce înseamnă victimă, ce înseamnă inculpat și cine e judecătorul, ca să nu mă tem de judecător. M-a ajutat în procesul de judecată, de asemenea să am încredere în persoanele de lângă mine, în părinți, ca să pot vorbi, să pot să povestesc, să nu îmi fie frică” (IIA_1_C).

Relatările copiilor victime și ale părinților acestora ne permit să constatăm că serviciile de care au beneficiat sunt diverse și includ: consiliere psihologică, informarea copilului despre interviul de protecție, pregătirea copilului pentru participarea la audiere, în condiții speciale, managementul de caz, prin evaluarea complexă a cazului, și dezvoltarea PIA, asigurarea colaborării intersectoriale, în scopul ajutării copilului victimă și a familiei acestuia.

Copiii și părinții nu au putut relata cu exactitate perioada în care au beneficiat de asistență, iar principiul „nu dăuna”, n-a permis să insistăm pentru a cunoaște detalii. Totuși, datele colectate ne permit să constatăm că se oferă asistență atât copilului, cât și familiei „când făceam eu, făcea și copilul” (IIA_3_P), iar asistența de care au beneficiat copiii a fost una de lungă durată:

„Eu nu țin minte. Dar cred că a durat mai mult de un an” (IIA_1_C);

„Nici nu mai știu... Eu am fost de vreo două ori, iar copilul de vreo 19... Prima perioadă, am mers mai des iar, după un timp, am fost sunați și ne-au spus că ar fi bine să ne mai vedem. Cu mare plăcere am dus copilul. Aștepta chiar acea întâlnire” (IIA_3_P).

Narațiunile atestă și faptul că acești copii au avut anumite provocări legate de acomodarea cu psihologul, dar acestea au fost depășite. Asistența psihologică, în mod special, consilierea a avut un rol enorm în procesul de reabilitare:

„La început, era mai greu, până m-am obișnuit cu psihologul, dar, pe urmă, mergea mai liber... Eu vreau să uit partea aceea negativă, încerc să trăiesc viața așa cum e. Acum mi-e ușor, pe urmă o să mă descurc” (IIA_2_C);

„Pe mine m-a ajutat mersul la psiholog, chiar dacă nu țin minte cum și ce am discutat... M-au ajutat să nu fiu inhibată. Eu deja știu să vorbesc un pic în public, să nu fiu așa de rușinoasă. Eu, într-un fel, am trecut peste asta, pot să vorbesc fără să plâng...” (IIA_1_C).

Părinții, la fel, au apreciat înalt atât serviciile de consiliere de care au beneficiat, cât și cele de organizare a audierii, în condiții speciale:

„Foarte mult contează audierea, în condiții speciale. La acel moment, fata avea 12 ani, acum face 18 ani, dar nici acum nu poate să audă, nu vrea să-și aducă aminte, să discute. E o durere foarte mare și nu cred că ar putea să privească în ochi acea persoană... Eu nici astăzi nu cunosc ce s-a întâmplat exact, pentru că am refuzat să știu. Nici nu vreau să știu. Și psihologul ne-a ajutat să depășim acel moment” (IIA_3_P).

Suportul oferit a depășit așteptările copiilor, inclusiv, ale părinților „eu nu aveam așteptări de la psiholog.

Eu nu credeam că ne poate ajuta. A fost prima dată pentru noi și a fost un ajutor foarte mare și am rămas doar cu impresii foarte pozitive” (IIA_3_P).

Mai multe detalii despre particularitățile consilierii părinților și a impactului asistenței psihologice asupra acestora a se vedea în Boxa 2.

Boxa 2. Aprecierea asistenței psihologice oferite părinților copiilor victime

„Inițial, părerea mea, era că nu o să ne mai ajute niciun psiholog, nimic... Dar, spre marea mea uimire și mulțumire, am găsit, într-adevăr, un sprijin foarte mare. Când spun foarte mare, am în vedere că în altă parte nu îl găseam și noi singuri nu vedeam o soluție. Deci, a fost un ajutor foarte mare, au fost câteva discuții, câteva ședințe pentru copil și pentru mine. După care, s-a schimbat foarte mult situația și comportamentul copilului... Până la urmă, am înțeles și eu, ca mamă, că făceam foarte multe greșeli în a educa copilul și am găsit un echilibru...” (IIA_3_P).

„Psihologul mi-a spus că, mai întâi, trebuie de găsit problema și am discutat. Am intrat reticentă, cu gândul că nu are cum o persoană străină să mă ajute cu ceva. Eu am mers, pentru că așa mi-au cerut circumstanțele. M-am dus destul de blocată și mi-am zis că nu o să povestesc viața mea sau a copilului meu unei persoane pe care nu o cunosc... Dar când m-am așezat în fotoliu, încet, încet mi-au pus întrebări, am început să plâng și mi-am deschis sufletul... Psihologul ne-a ajutat foarte mult să ne apropiem (mama-fică), să ne facem prietene și a fost un ajutor foarte mare” (IIA_3_P).

Copiii, care au fost victime ale infracțiunilor din partea membrilor familiei, încearcă să înțeleagă comportamentul părinților, dar au dificultăți:

„În situația mea, cred că așa mamă nu ar trebui să fie. Nu vreau ca să fiu chiar așa de rea, ca să îmi iau păcate asupra mea, dar eu așa consider. Nu știu dacă o mamă trebuie să aplice cuțitul la copil sau să îl scoată afară slab îmbrăcat iarna. Cred că așa mamă ar trebui să plătească amendă, dar ea și amenziile nu le plătea. Cred că închisoarea i-ar da o lecție, să știe că nu se face așa” (IIA_2_C).

Este relevant să menționăm că, copiii victime ale infracțiunilor din partea altor persoane din comunitate, care au participat la cercetare, nu sunt mulțumiți de finalitatea cauzelor penale:

„Nu sunt mulțumită cum s-a încheiat cauza penală, dar nu știu ce s-ar mai fi putut face. S-a ajuns până la Curtea Supremă și nu știu dacă mai era posibil de ajuns mai sus decât acolo. Agresorului i-au dat 3 ani condiționat și nu a fost închis... Am dorit o pedeapsă mai dură, pentru că nu puteam să umblu liber prin sat, deși el se plimba liber prin sat. Din acest motiv, eu am stat mulți ani departe de părinți. De atunci până anul trecut, am stat la Chișinău. Din clasa a VII-a până în clasa XII-a, eu am stat la Centrul de plasament și veneam doar pe o zi-două acasă, în vacanță, și nu puteam să ies în sat, pentru că nu mă simțeam în siguranță” (IIA_1_C).

Totodată, în cadrul interviurilor individuale aprofundate, copiii victime au subliniat importanța asistenței multidisciplinare în dezvoltarea lor, în viața lor:

„Niciodată nu am să încetez să spun că centrul de plasament, la care m-a ajutat să ajung cei de la „Amicul”, m-a format. Eram ca o familie acolo, erau cu valori creștine, erau oameni chiar de suflet... Îmi aduc aminte de acele momente de bucurie. Au fost multe chestii care m-au format. Ne-au format ca și oameni, ca și persoane, ca și femei, ca și gospodine” (IIA_1_C).

3.3. POSIBILITĂȚILE DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A SERVICIILOR ACORDATE

Beneficiarii de servicii, participanți la cercetare, au semnalat necesitatea unor acțiuni mai ample și mai complexe referitor la prevenirea tuturor formelor de violență, inclusiv, îmbunătățirea serviciilor de care au beneficiat. Astfel, la capitolul de prevenire, părinții au menționat necesitatea unei discipline opționale în instituțiile de învățământ, care să includă și tema educației sexuale *„cred că o dată în săptămână ar trebui de făcut lecții cu copiii”*. De asemenea, s-a subliniat necesitatea educației părinților pe mai multe aspecte legate de vârsta adolescenței *„cum să îți faci prieten copilul, ca să îți spună ție secretele, da nu la necunoscuți” (IIA_3_P).*

Copiii s-au referit și la necesitatea mai multor acțiuni de informare în școli, la pregătirea cadrelor didactice, care să pună în discuție corect acest subiect, precum și lucrul cu alte categorii de specialiști pentru a-i sensibiliza și pentru a-i informa despre particularitățile violenței asupra copiilor:

„am participat la crearea spotului pentru specialiști și era acolo și o scrisoare către judecător” (IIA_1_C).

Părinții au menționat că își doresc ca toți copiii să fie pregătiți pentru procesul de judecată și fie asistați, consiliați o perioadă mai mare de timp:

„consider că este nevoie de o perioadă mai lungă de asistență. În plus, măcar o dată în an, să aibă ședințe, pentru că nu fiecare părinte își permite financiar să ducă un copil la psiholog” (IIA_3_P).

Copiii victime ale infracțiunilor au subliniat necesitatea de a li se oferi părinților mai multă informație și asistență în perioada de criză:

„Cred că trebuie mai multă asistență părinților în momentele acelea. Tatăl meu era foarte nervos. Era nervos pe el, dar îți revărsa nervii pe mine. Tata răcnea, dar mama plângea. Cam asta a fost reacția mamei. Oricum, a fost stresant pentru mine. Era foarte greu să vezi că, în loc să te susțină, striga și scrâșnea din dinți. Chestiile acestea mă speriau. Și așa eram stresată și nu știam ce era cu mine, dar încă și de părinte mă temeam... Primul lucru pe care l-a făcut tata, când a aflat despre situație, a fost

un pumn care mi-a mutilat nasul...” (IIA_1_C).

„Cel mai important este să se discute cu părinții, ca părinții să înțeleagă că copilul nu e vinovat de ceea ce s-a întâmplat, că copilul este victimă, nu agresor. Și, dacă părinții o să înțeleagă asta, cu siguranță, o să-și apere copii” (IIA_2_C).

Acest aspect a fost menționat și de către părinți:

„ar fi bine dacă părinții ar fi mai pregătiți să accepte și să se confrunte cu această situație. Să se discute cât mai mult cu părinții, ca aceștia să fie pregătiți. Eu cred că discuția schimbă total situația când informezi omul corect, cum ar trebui să se comporte și cum să accepte lucrurile” (IIA_3_P).

De asemenea, copiii au menționat necesitatea unei atitudini de înțelegere, fără discriminare și aluzii din partea specialiștilor cu care au comunicat după infracțiune:

„poate trebuie de lucrat și cu specialiștii. De exemplu, medicul să nu râdă de cazuri, polițistul să ia în serios..., căci erau expresii de acestea: „ce ai căutat, ai găsit” (IIA_1_C).

Părinții copiilor care nu au beneficiat de audiere, în condiții speciale, au subliniat necesitatea acordării acestui serviciu:

„În opinia mea, copilul nu trebuia să meargă la judecătorie. Trebuia să fie audiat în cabinetul unui psiholog, în altă parte, în altă instituție, pentru că îmi amintesc acum prin ce a trecut copilul. A fost ceva prin care nu aș dori să treacă nici un copil, pentru că rămâne o traumă foarte mare, cred eu. Oricum, pe coridor se vede cu X, Y și doar anturajul traumatizează. Doar știind de ce ai venit și pentru ce ai venit, cred că e traumă foarte mare” (IIA_3_P).¹⁵

Nu în ultimul rând, copiii au subliniat că își doresc ca Centrul „Amicul” să continue să ofere aceste servicii și altor copii care au trecut prin experiențe similare:

„să fie susținuți de psiholog, prin convorbire, într-un fel, să îi mai dezghețe, să capete încredere și să îi salveze ca și pe mine. Eu, nu prea voiam să vorbesc, eram tăcută până a merge la psiholog. Acum sunt mai vorbăreață” (IIA_2_C).

¹⁵ Centrul „Amicul” a asistat copilul în procesul de judecată.

IV. EFICIENȚA INTERVENȚIILOR REALIZATE DE CENTRUL „AMICUL”, DIN PERSPECTIVA SPECIALIȘTILOR DIN DOMENIUL LEGAL ȘI A PROTECȚIEI COPILULUI

4.1. RAPOARTELE DE EVALUARE PSIHOLICĂ

Rapoartele de evaluare psihologică elaborate de psihologii Centrului „Amicul” diferă de cele elaborate de psihologii altor instituții – psihologii școlari, cei de la SAP/CRAP. Accentul este pus pe evaluarea impactului abuzului asupra copilului, utilizându-se metode și tehnici specifice în acest scop, în baza Ghidului elaborat de CNPAC. Specialiștii din domeniul instituțiilor de drept și cele de protecție a copilului, au semnalat calitatea înaltă a rapoartelor de evaluare psihologică elaborate de specialiștii Centrului „Amicul” (Boxa 3), inclusiv, utilitatea practică a acestor rapoarte în procesul de judecată. Specialiștii din domeniul protecției copilului au evidențiat că, datorită rapoartelor de evaluare psihologică elaborate de Centrul „Amicul”, ei au obținut în multe cazuri ordonanțe de protecție, astfel, „copiii au depășit situația de abuz, pentru că, atunci când plecau acasă, acolo erau traumatizați” (IIA_7_S).

Boxa 3. Puncte forte ale rapoartelor de evaluare psihologică

„Pot să emit concluzii psihologice în vederea stabilirii veridicității declarațiilor părții vătămate. Am observat că sunt experți-psihologi foarte calificați. În raport, elucidează detaliat toate circumstanțele ce țin de veridicitatea sau neveridicitatea unor concluzii, inclusiv, trăirile copilului în momentul săvârșirii faptei, după săvârșirea faptei etc.” (IIA_5_S).

„Aceste rapoarte de evaluare psihologică, pentru noi, reprezintă încă un mijloc de probă pe care putem să-l prezentăm și care demonstrează încă o dată fapta săvârșită și impactul psihologic asupra copilului... Acest raport de evaluare psihologică se face o perioadă de timp în care psihologul lucrează cu copilul. Și cred că și copilul, datorită acestui fapt, reușește mai ușor să depășească acel moment, să uite toate faptele săvârșite. Nu cred că uită sută la sută, dar cât de cât poate să depășească acest moment” (IIA_4_S).

„Sunt obiective și au o structură foarte bine pusă la punct. În comparație cu alți specialiști, pot să spun că de la CNPAC am văzut 3-4 pagini, în dependență de caz, scris mărunt, pe când de la ceilalți – o pagină și nu înțelegi ce a vrut să spună” (IIA_7_S).

„Evaluările psihologice ale minorilor sunt foarte practice... În dosarele penale, cea mai importantă probă este concluzia psihologului... Practic, aceste evaluări, uneori, sunt unicele probe care demaschează asemenea tipuri de infracțiuni” (IIA_5_S).

„În cazurile cu victime minore în dosarele penal de violență fizică și de violență sexuală, raportul sau concluzia psihologului este foarte importantă. În cazurile de violență sexuală, viol și alte acțiuni cu caracter sexual, practic, expertiza, concluziile psihologului sunt unicele probe care pot să demonstreze existența sau inexistența unei fapte ilegale... Deja de o perioadă de timp, toate rapoartele și toate concluziile ce țin de serviciul acordat de CNPAC sunt foarte importante pentru dosarele penale, pentru a demonstra vinovăția unei persoane la săvârșirea unei infracțiuni” (IIA_1_S).

„Amicul” oferă cele mai calitative rapoarte de evaluare, mult mai calitative decât ceilalți” (IIA_6_S).

Referitor la anumite aspecte, care ar putea fi îmbunătățite în rapoartele de evaluare psihologică, specialiștii au menționat:

„nu am văzut careva rapoarte insuficiente. Psihologii sunt destul de calificați și, respectiv, avem concluzii destul de bune”, de asemenea, „am încredere în concluziile rapoartelor de evaluare psihologică” (IIA_5_S).

4.2. SERVICIILE DE AUDIERE ÎN CONDIȚII SPECIALE

Toți specialiștii din domeniul legal au menționat aspectele pozitive ale audierii copiilor victime/martori ai infracțiunilor în condiții speciale. Aceștia au specificat că, audierea în condiții speciale, determină respectarea interesului superior al copilului și neadmiterea revictimizării „scopul principal – victima să nu mai treacă încă o dată prin momentele neplăcute... Victimele trebuie izolate de abuzatori” (IIA_2_S). Specialiștii participanți la cercetare au menționat atât momentele ce țin de relevanța organizării audierilor copiilor victime/martori în condiții speciale, cât și aspecte ale calității serviciilor de audiere prestate de echipa „Amicul” (Boxa 4). Aceștia au relatat că, până în prezent, nu au avut situații când să fie necesar ca unii copiii să fie audiați suplimentar, pentru că unele aspecte nu au fost examinate „copilul este audiat o singură dată de către specialiști și sunt elucidate, practic, toate circumstanțele” (IIA_4_S).

Specialiștii din domeniul protecției copilului, care au asistat și la audierea copiilor în cadrul judecătoriilor au evidențiat următoarele aspecte pozitive ale audierii copiilor în condiții speciale în incinta CNPAC: „când copilul aude întrebarea pusă de către avocat așa cum o înțelege procurorul și aceasta nu este reformulată conform vârstei. Copilul o aude nemijlocit așa cum a fost pusă, de exemplu: Cum a avut loc actul sexual? Prin urmare, copilul este intimidat la judecătorie, se simte incomod, stă încordat, se vede cum a înghețat stând pe scaunul respectiv... La CNPAC însă de câte ori am fost, copiii se simțeau mai liber. Pentru că nu e pe coridoare atâta lume, care să creeze incomodități. La CNPAC, per general, e creat un mediu prietenos copilului, dar în cadrul judecătoriei nu este un mediu favorabil” (IIA_7_S).

Boxa 4. Relevanța audierilor în condiții speciale a copiilor victime/martori

„În toate cazurile mele, este un plus foarte mare. În primul rând, evităm revictimizarea copiilor... Este o procedură foarte binevenită pentru că, într-un fel, vine în a apăra victima și a o ajuta să depășească situația prin care a trecut, a nu i se aminti sistematic. Pentru că poate să dureze și nu e o lună, două. Examinarea dosarului în instanța poate să dureze de la 3, la 6 luni. Copilului, când i se reamintește mereu, el poate să se complexeze. Avocatul are posibilitatea, în cadrul audierii în condiții speciale, să adreseze toate întrebările de care a necesita, pentru a forma procedura de apărare” (IIA_3_S).

„Aceste audieri în condiții speciale sunt niște probe care sunt puse la baza unei hotărâri. În cazurile de viol, infracțiuni cu caracter sexual, sunt unicele probe la dosar... Am avut dosare penale care, până la Curtea Supremă de Justiție, declarațiile părții vătămate și raportul psihologului, au fost unicele probe la dosar. Acestea sunt două probe care ajută la emiterea sentinței de condamnare. Am avut dosare penale care au ajuns până la Curtea Supremă de Justiție și care a menținut sentința primei instanțe” (IIA_5_S).

„Practic, în momentul săvârșirii infracțiunii, este doar victima și infractorul. De aceea, nu există multe probe, respectiv, audierea în condiții speciale garantează judecătorului că există o claritate și că această victimă nu a fost influențată de alte persoane, la momentul audierii, sau același organ de urmărire penală nu a consemnat acele declarații, adăugând alte aspecte. De aceea, judecătorul știe că această victimă a fost audiată în condiții speciale. În condiții speciale, este un intervievator, un psiholog, unde la faza de instrucțiune este judecătorul, procurorul, avocatul. Respectiv, în aceste situații sunt date verdice și, respectiv, judecătorul are încredere în aceste declarații. Acest lucru este foarte important” (IIA_1_S).

„Nu am văzut un comportament indiferent, dimpotrivă, depuneau efortul ca acel copil să nu fie traumatizat în timpul audierii. Totodată, psihologul care asista copilul se străduie să depisteze toate acele circumstanțe importante pentru cauza penală” (IIA_2_S).

Calitatea înaltă a serviciilor de audiere, în condiții speciale prestate de angajații Centrului „Amicul”, „satisface nevoile justițiarilor”, determinându-i să creeze o relație de colaborare de lungă durată și să apeleze când este necesar la serviciile date. Este important să evidențiem că și specialiști din unele unități administrativ-teritoriale, în care au fost amenajate camere de audieri speciale pe lângă judecătorii, apelează la serviciile date:

„Mai bine facem drumul acesta până la Chișinău, dar audierea să fie calitativă și mai eficientă, decât să invite un specialist la noi” (IIA_3_S);

„Judecătoria Orhei are odaie specială pentru audierea minorilor. Aceasta este dotată cu posibilități tehnice, dar niciodată nu s-a realizat audierea în condiții speciale la Orhei. În primul rând, la nivel tehnic, am înțeles că se aude foarte rău, iar la CNPAC, unde timp de un an am făcut, se aude ideal. În al doilea rând, intervievatorul nostru e ocupat permanent cu lucru didactic de bază... Au fost situații când a venit minorul și părintele, dar nu s-a prezentat intervievatorul... Colegii din anii precedenți mi-au spus, ca să nu pierd timpul în zadar, să organizez la Chișinău pentru că, acolo se lucrează bine” (IIA_1_S).

4.3. PUNCTELE FORTE ALE SERVICIILOR PRESTATE

În cadrul cercetării, specialiștii intervievați au nominalizat următoarele **puncte forte** ale serviciilor oferite de Centrul „Amicul”:

- Evaluarea complexă și interinstituțională a cazurilor. Membrii echipei „Amicul” discută cu toți specialiștii ce au tangență cu viața și activitatea copiilor – din instituția de învățământ (grădiniță/școală), din instituțiile medicale și cu cei din domeniul social etc.
- Asistența acordată copilului și familiei acestuia este multidisciplinară și, frecvent, interinstituțională. Pe cazurile de infracțiuni, în situații de pericol iminent pentru copil, specialiștii solicită implicarea autorităților

tutelară pentru aplicarea măsurilor urgente de protecție. Specialiștii centrului participă în calitate de membri la ședințele EMD.

- Perseverența în lucrul asupra fiecărui caz în parte. Specialiștii din domeniul protecției copilului au subliniat faptul că toate cazurile de abuz, care au fost referite spre Centrul „Amicul”, au fost soluționate prin colaborare:

„nu a fost niciunul care să nu fie rezolvat împreună cu ei. Noi începeam și ei duc până la final cazul respectiv. Dacă începem un caz, este dus până la bun sfârșit” (IIA_7_S).

- Acordarea mai multor servicii sub același acoperiș. Copilul-victimă/martor este audiat în condiții speciale în cadrul centrului. Tot aici, copilul beneficiază de evaluare psihologică, asistență psihologică. Dacă este necesar, psihologii care au realizat evaluarea pot participa în instanță, în calitate de specialist, pentru a prezenta clarificări privind concluziile raportului de evaluare psihologică.
- Asistența și monitorizarea cazului copilului până la decizia instanței de judecată. Dacă în unele situații cazurile nu sunt soluționate în prima instanță, atunci specialiștii continuă să fie alături de copil pe parcursul examinării cazului la Curtea de Apel și la Curtea Supremă de Justiție. În realitate, este vorba de oferirea serviciului pe o durată lungă de timp, 2-3 ani, fapt care a fost elucidat și de unul dintre copiii-victimă care au participat la cercetare.
- Acordarea asistenței psihologice de lungă durată când este necesar. Copiii victime au beneficiat de asistență psihologică atâta timp cât au fost în zona de risc:

„noi avem copii și familii care au nevoie de consiliere psihologică de lungă durată și avem la cine direcționa cazurile respective” (IIA_6_S).

Specialiștii monitorizează starea psihologică a copilului, și dacă este necesar, se revine la programul de consiliere psihologică.

- Lucrul în echipă. În cadrul serviciilor de reabilitare, accentul este pus pe trauma copilului. În procesul de asistență pot fi implicați și doi psihologi, unul oferă asistență copilului, iar altul părintelui sau un psiholog se ocupă de evaluarea psihologică a copilului, iar altul de reabilitare. În acest fel, lucrul de evaluare nu se confundă cu cel de reabilitare, aspect important recomandat de practicile internaționale.

Specialiștii din sistemul legal și cei din protecție a copilului au evidențiat, de asemenea, receptivitatea, punctualitatea membrilor echipei, promptitudinea intervenției, dar și calitatea serviciilor oferite de „Amicul”, precum și gradul înalt de calificare al personalului (Boxa 5).

Boxa 5. Aprecierea serviciilor prestate de către Centrul Amicul

„Atunci când apelăm la ei, sunt receptivi. Iar dacă lor nu le este clar ceva, imediat iau legătura cu noi și clarifică situația” (IIA_7_S).

„Nu am avut niciodată întrebări din punctul de vedere al profesionalismului persoanelor care activează în centrul respectiv” (IIA_2_S).

„Cu privire la abuzurile sexuale, nu prea există specialiști specializați. Centrul „Amicul”, practic, este unicul centru de acest fel. Ei cunosc particularitățile și copilul beneficiază de evaluare psihologică și de o consiliere de lungă durată” (IIA_7_S).

„Sunt receptivi și punctuali. Niciodată nu ne-au refuzat, ca să fim nevoiți să căutăm în altă parte” (IIA_1_S).

„Sunt destul de receptivi. Am avut cazuri de audiere a unui singur copil și audiere a doi copii, frați. S-a acceptat ca frații să fie audiați în aceeași zi. Calitatea audierii, la fel, este foarte bună. Odată, am încercat să direcționez copiii, ca să ne dea un răspuns care este destul de important pentru noi, ca organ de urmărire penală. Intervievatorul ne lămurea aspectul psihologic al unui copil și spunea: „am să încerc, dar nu pot să insist” (IIA_3_S).

„Când specialistul nostru se duce în instanță cu o notă de la CNPAC, instanța o acceptă fără discuții. CNPAC are o reputație bună în cadrul instituțiilor de justiție” (IIA_6_S).

„Am avut cazuri de relații abuzive între copiii-părinți și, după ședințele de consiliere, evaluare, ghidare a părinților, copiilor, relațiile s-au ameliorat, au devenit bune. Am avut dosar penal pentru violența mamei față de copilul său. Copilul cred că vreo doi ani de zile a fost în serviciul de protecție socială, pe urmă s-a lucrat cu copilul și cu mama, reușind procesul de reintegrare în familia mamei... CNPAC a reușit ca să amelioreze relația mamei cu copilul. Mama și-a recunoscut metodele abuzive față de copil și și-a schimbat comportamentul” (IIA_6_S).

„La nivel de direcție, v-am spus că întotdeauna eram informată la solicitarea noastră cău caz este luat în examinare și, la finalizare, primeam ori note, ori rapoarte ce țin de cazurile care au fost raportate” (IIA_6_S).

Specialiștii, care au participat la cercetare, au menționat că serviciile solicitate sunt oferite de un număr extrem de mic de prestatori „nu avem asortiment de asemenea servicii”. Însă, din numărul mic de prestatori, s-a constatat că „Centrul „Amicul” este mai durabil și mai cu experiență în protecția copilului”, iar lucrul realizat de specialiștii centrului dat este „un lucru calitativ și bun” (IIA_6_S). Specialiștii din domeniul dreptului și cei ai protecției copilului, care au participat la cercetare, au evidențiat faptul că rar apelează la alte instituții decât „Amicul”, pentru a oferi asistență copiilor victime/martori ai infracțiunilor:

„pentru evaluarea psihologică colaborăm doar cu „Amicul”. Pentru consiliere, mai colaborăm și cu Centrul Prietenos Tinerilor, iar, în cazul formelor ușoare ale abuzului sau abandonului, și cu SAP, și alte centre care oferă astfel de servicii” (IIA_7_S).

Nu în ultimul rând, unii specialiștii din domeniul protecției copilului, cu experiență în domeniu, au evidențiat că sunt familiarizați cu activitatea Centrului „Amicul” de la deschidere și au o colaborare de durată, simțindu-le lipsa în perioada concediului:

„înțeleg că ei tot au dreptul să meargă în concediu și, dacă echipa a hotărât să meargă toți odată, păi, pleacă toți odată” (IIA_6_S).

Specialiștii, care au participat la cercetare, au evidențiat că Centrul „Amicul” a contribuit și la formarea unei atitudini pentru înțelegerea portretului psihologic/psihosocial al copilului victimă/martor în societate, contribuind la schimbarea atitudinii specialiștilor din domeniul legal și al protecției copilului, totodată, determinând dezvoltarea practicilor de justiție prietenoase copiilor, inclusiv, creșterea calității serviciilor pentru copiii victime/martori ai infracțiunilor. Astfel, reprezentanții organelor de drept și cei ai protecției copilului din municipiul Chișinău și ale raioanelor din centrul țării – Strășeni, Ialoveni, Criuleni, Căușeni, Dubăsari, Orhei, care au interacțiuni frecvente cu „Amicul”, au experiență de lucru și cunosc cum să interacționeze, cum să organizeze procesul de audiere în interesul copiilor. S-a evidențiat și faptul că, datorită instruirilor, explicațiilor realizate de specialiștii „Amicul”, mai frecvent, procurorii încearcă să organizeze audierea copiilor cât mai devreme posibil, după depistarea cazului. Interesant este faptul că, deși există recomandări ale Procuraturii Generale și Consiliului Superior al Magistraturii pentru specialiștii din domeniul legal, aceștia fie nu le cunosc, fie le ignoră. În aceste condiții, echipa „Amicul” își aduce aportul și la promovarea acestor prevederi, argumentarea acestora, contribuind la informarea și aplicarea acestora de către specialiști.

4.4. PUNCTELE SLABE ALE SERVICIILOR PRESTATE

În calitate de **punctele slabe** ale serviciilor oferite de Centrul „Amicul” s-au nominalizat următoarele aspecte:

- Amplasarea Centrului „Amicul” în mun. Chișinău creează dificultăți pentru copiii victime/martori și părinții acestora din nordul sau sudul republicii în a beneficia de servicii. Există cazuri de abuz semnalate în aceste regiuni, dar distanța fizică determină părinții să neglijeze necesitatea copiilor de a beneficia de servicii. Astfel, s-a menționat relevanța acestor servicii și în plan regional, mai aproape de domiciliul copiilor.
- Supraîncărcarea specialiștilor „Amicul”, în anumite perioade. Situația dată este determinată și de faptul că, în lipsa unor servicii similare, echipa „Amicul” nu poate refuza solicitările care vin de la autorități și încearcă să răspundă la toate solicitările ce sunt referitoare la copiii victime/martori ai infracțiunilor. Acest fapt a fost confirmat și de către angajații centrului, care au relatat că, uneori, nu pot planifica ședințele de consiliere, încât toți copii să beneficieze de o ședință de consiliere pe săptămână.

Un aspect menționat de specialiștii din domeniul protecției copilului ține de faptul că membrii echipei „Amicul”, după oferirea serviciilor de consiliere/reabilitare psihologică, nu eliberează nici o notă informativă pentru autorități, care să-i ajute să închidă cazul. Aceștia au subliniat însă că acesta ar fi un punct slab pentru ei:

*„avem o comunicare verbală privind suportul acordat, dar, pentru noi, prin mesaj e mai bine”
(IIA_7_5).*

V. PRACTICILE DE COLABORARE A CENTRULUI „AMICUL” CU AUTORITĂȚILE, ÎN SCOPUL OFERIRII ASISTENȚEI COPIILOR VICTIME/ MARTORI AI INFRAȚIUNILOR

5.1. PARTENERIATELE EXISTENTE

Există acorduri semnate, la nivel național, între CNPAC și Procuratura Generală, Direcția Generală de Protecția a Drepturilor Copilului, Inspectoratul General al Poliției, Centrul pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, Ministerul Educației și Cercetării.

„Consiliul Municipal Chișinău a votat o instrucțiune de intervenție în cazul copiilor din municipiu” (FGD_2).¹⁶

Aceste acorduri sunt acorduri-cadru care oferă posibilitatea colaborării, la nivel național și local, permițând Centrului „Amicul” să dețină un temei juridic pentru colaborare.

În mod practic, relațiile de colaborare sunt menținute de organul de urmărire penală (procurori, ofițeri de urmărire penală) și specialiști în protecția drepturilor copilului.

Judecătorii au evidențiat: „colaborare directă noi nu avem, pentru că procurorul organizează acțiunile de urmărire penală. Este pus în sarcina procurorului să organizeze, să ne informeze și să strângă echipa (judecător, avocat etc.) imediat ce „Amicul” poate să ne primească” (IIA_1_S).

Avocații care reprezintă interesele copiilor, la fel, au evidențiat că nu au o colaborare directă cu CNPAC, aceste colaborări sunt prin intermediul demersului de la organul de urmărire penală:

„în dosarele penale, ajung la CNPAC, prin cererea ofițerului de urmărire penală sau prin procuror care emite un demers, ca să fie audiată victima în condiții speciale” (IIA_5_S).

Reprezentanții „Amicul” au specificat că parteneriatele se consolidează în timp și nu există provocări în colaborare:

„Nu există dificultăți... Până la urmă, în raioane, se atestă procurori specializați pentru copii. Ei sunt cei care duc urmărirea penală și stabilesc audierea. A devenit o practică uzuală și noi nu avem prea mari impedimente cu ei. Rămâne pe sarcina lor ca să organizeze ceilalți participanți și să ne asigure prezența lor – reprezentantul legal, avocatul, judecătorul” (FGD_1).

Colaborarea este una reciproc avantajoasă, axată pe respectarea interesului superior al copilului (Boxa 6). Astfel, reprezentanții organelor de drept sunt interesați să organizeze audierea copilului în condiții speciale, iar specialiștii de la „Amicul” sunt interesați în „finalitatea cauzei penale și în viitorul copilului” (IIA_3_S). De asemenea, în limitele legale între instituțiile de drept și „Amicul” are loc un schimb de informații – câți copii au fost audiați, care sunt deciziile instanței etc.

¹⁶ Instrucțiunea metodică privind intervenția autorităților tutelare teritoriale/locale, presatorilor de servicii sociale din raza administrativ-teritorială a municipiului Chișinău, în procesul de identificare, evaluare, referire, asistență și monitorizare a cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic. Decizia Consiliului Municipal Chișinău nr. 2/20 din 22.02.2019.

Boxa 6. Aprecierea colaborării cu Centrul „Amicul”

„Colaborarea cu CNPAC este la un nivel înalt. Reprezentanții de la CNPAC sunt foarte receptivi și audierile se fac într-un regim cât mai urgent posibil” (IIA_4_S).

„Sunt mulțumit de colaborarea pe care o avem. Specialiștii centrului sunt competenți și își execută obligațiile de serviciu perfect. Când ne ducem la audierea minorilor și avocații, și procurorii rămân mulțumiți” (IIA_2_S).

„O colaborare bună. Prin anii 2010 -2014, nu am prea avut noi mare variație unde să referim copiii. Ulterior, au apărut Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor, Centrul pentru potențiale victime ale traficului de ființe umane... La solicitările noastre, se prezintă note, rapoarte, făceam echipe în comun, discutăm cazurile... În experiență, am avut cazuri unde copilul era în spital și ne trebuia evaluat nu mâine, dar astăzi. Reprezentanții CNPAC au mers de urgență” (IIA_6_S).

„Oricând am o întrebare, pot să pun mâna pe telefon și unul din colaboratorii centrului poate să mă ajute ” (IIA_7_S).

„Sunt niște parteneri fideli... Ne-au ajutat și cu instruirea personalului privind colaborarea intersectorială și Legea 140” (IIA_6_S).

5.2. MODALITĂȚILE DE COLABORARE ÎN ASISTAREA COPIILOR VICTIME/MARTORI

Colaborarea existentă este bazată pe îndeplinirea și exercitarea obligațiilor profesionale, dar și acordarea suportului, atunci când este necesar „noi avem un partener care ne ajută când avem nevoie” (IIA_6_S). Echipa „Amicul” a evidențiat că specialiștii din domeniul legal, pe parcursul anilor, au devenit mai deschiși spre informații și explicații din partea interviuatorilor și psihologilor, pentru că s-au convins că serviciile oferite contribuie la realizarea urmăririi penale pe de-o parte, pe de alta, au văzut și au înțeles beneficiile audierii în condiții speciale a copilului. Pentru a evidenția aspectele practice ale colaborării, au fost selectate 2 studii de caz care reflectă modalitățile de implicare și colaborare a diverselor instituții în acordarea asistenței multidisciplinare și interinstituționale copiilor victime/martori ale infracțiunilor (Boxa 7).

Boxa 7. Studiu de caz 1.

Ionela, 12 ani, abuz sexual (regiunea centru a Republicii Moldova)

Cazul a ajuns în atenția CNPAC la finele anului 2018, când Poliția din raionul X a solicitat evaluarea psihologică primară a copilului, în legătură cu suspjecția de abuz sexual din partea tatălui său biologic.

Ionela a suportat abuzul timp de 3 luni, după care i-a povestit mamei și aceasta imediat s-a adresat la poliție.

Poliția a reacționat prompt și a solicitat imediat evaluarea psihologică primară a copilului de

către psihologul CNPAC și a dispus realizarea expertizei medico-legale.

Datorită intervenției prompte a poliției, centrului de medicină legală și a Centrului „Amicul”, abuzul a fost stopat, iar copilului i-a fost asigurat spațiu protector, dat fiind faptul că abuzatorul a fost reținut.

Practic, în decurs de 4 zile din momentul sesizării poliției de către mama copilului despre situația de abuz, au fost întreprinse acțiunile de urmărire penală și planificată realizarea audierii copilului în cadrul CNPAC.

Când a venit cu mama la Centrul „Amicul” pentru evaluare, Ionela era într-o stare de tristețe profundă, de instabilitate emoțională, de neputință și vinovăție. În timp ce relata despre acțiunile abuzive, avea corpul încordat, își freca palmele, își rupea unghiile, manifesta frică și rușine, făcea pauze mari și evita contactul cu specialistul, semne ce indicau asupra faptului că relatează despre experiențe real trăite. Urmare a evaluării psihologice primare și a expertizei medico-legale, în aceeași zi, tatăl fetei a fost reținut.

În termen scurt, a fost realizată audierea copilului în condiții speciale de către intervievatorul certificat, în spațiul special amenajat din incinta CNPAC. Fetița a relatat detaliat despre situațiile de abuz la care a fost supusă. În baza probelor acumulate, peste câteva luni, abuzatorul a fost condamnat la detenție pe viață în prima instanță, hotărârea fiind menținută de Curtea de Apel Chișinău.

Copilul a beneficiat de asistență psihologică în cadrul Centrului „Amicul” timp de un an și jumătate, pentru a putea face suportabilă suferința provocată de abuzul din partea celui care trebuia, de fapt, să aibă grijă de ea, dar și de reacțiile/comentariile nepotrivite ale unor persoane din localitate și ale unor colegi. În rezultatul asistenței psihologice, i s-au diminuat stările de furie, de rușine, vinovăție și durere. De asemenea, suportul psihologului a ajutat-o să facă față stărilor de nervozitate, anxietate, irascibilitate, care se acutizau în perioadele în care aveau loc ședințele de judecată.

Cazurile asistate de specialiștii Centrului „Amicul” evidențiază relații de colaborare în realizarea responsabilităților profesionale și asigurarea interesului superior al copilului. Totodată, subliniem că specialiștii de la „Amicul” nu preiau sarcinile autorităților și a organelor de drept, dar vin cu asistența pentru copil și familie, reieșind din necesitățile acestora. De asemenea, aceștia sunt cei care, în baza nevoilor identificate, implică diferite instituții pentru un management de caz eficient (Boxa 8).

Boxa 8. Studiu de caz 2.

Mariana, 10 ani, abuz sexual și neglijare (regiunea centru a Republicii Moldova)

Mariana avea vârsta de 10 ani când a fost abuzată sexual, în formă perversă, de către un vecin, în timp ce mama sa lucra cu ziua în grădina aceluia vecin. Fata nu a comunicat imediat mamei despre cele întâmplate, cazul fiind identificat la școală, în timp ce copiii discutau despre Mariana.

Cazul a fost referit specialiștilor Centrului „Amicul”, în luna octombrie a anului 2017, de către

un procuror din procuratura raională, care a solicitat realizarea audierii în condiții speciale a copilului și efectuarea evaluării psihologice, cu întocmirea raportului de evaluare psihologică. Fata a fost audiată în condiții speciale, ulterior, a fost realizată evaluarea psihologică, precum și raportul de evaluare psihologică, care a fost anexat la materialele cauzei penale.

În procesul de evaluare primară de către specialiștii Centrului „Amicul”, s-a constatat și neglijare în familie, mama consuma alcool în exces. Mariana avea delăsare pedagogică, la vârsta de 10 ani abia de citea pe silabe. S-a identificat și o problemă de sănătate (îi scădea vederea), însă mama nu s-a adresat la asistența medicală necesară copilului. Deseori, în familie se iscau certuri între mama și bunica maternă, copilul fiind martor la acestea. Acordarea asistenței psihologice era ineficientă, deoarece copila, după aceste ședințe, revenea în același mediu nefavorabil pentru ea.

Constatând această situație, „Amicul” a informat autoritatea tutelară locală, în evidența căreia se afla copilul și a cerut întrunirea EMD. La ședința EMD, s-a decis aplicarea măsurilor urgente de protecție și asigurarea spațiului protector pentru copil – acesta fiind scos din familie și plasat într-un centru de plasament. Ulterior, copilul a fost preluat în programul de reabilitare psihologică, asistență fiind acordată de către psihologul Centrului „Amicul”. În cadrul ședinței EMD, mamei i s-a recomandat să urmeze un program de dezalcoolizare, precum și program de asistență psihologică și dezvoltare a competențelor parentale, în cadrul aceluiași centru.

Fiind la centrul de plasament, Mariana a fost consultată de un medic oftalmolog și continua să beneficieze de asistență psihologică.

Mama Marianeii a fost internată la dezalcoolizare, pe o perioadă de 21 de zile. După externare, aceasta a beneficiat de asistență psihologică în cadrul Centrului „Amicul”. Psihologul i-a recomandat mamei să fie inclusă și într-un program de asistență psihologică în grup, în cadrul centrului de reabilitare pentru persoane dependente de alcool (mama a frecventat acest program).

După acordarea asistenței familiei, mama s-a angajat în câmpul muncii, Mariana a fost reintegrată în familia mamei, avea un aspect foarte îngrijit, reușita școlară a devenit mai bună. Familia continuă să fie, periodic, monitorizată de către autoritățile tutelare locale.

Abuzatorul a fost condamnat de prima instanță la 5 ani privațiune de libertate cu executarea pedepsei în penitenciar de timp semiînchis, executarea pedepsei fiindu-i suspendată pe un termen de 4 ani.

Factorii care asigură succesul colaborării în asistența copilului sunt determinați de mecanismele de colaborare prevăzute de cadrul normativ, dar și de pregătirea specialiștilor, inclusiv, receptivitatea reciprocă a acestora.

Evident că există și unele provocări în procesul de colaborare pe care specialiștii de la „Amicul” încearcă să le depășească. În opinia acestora, cele mai semnificative provocări sunt în colaborarea cu unii reprezentanți ai poliției „nu se dezvață să intervieveze, să discute cu copilul înainte de audiere, nemijlocit... În multe cazuri, noi constatăm că deja copilul a fost intervievat de polițist. Noi însă de fiecare dată le spunem să evite această practică” (FGD_1).

5.3. IMPACTUL COLABORĂRII ASUPRA ACTIVITĂȚII PROFESIONALE A SPECIALIȘTILOR

Specialiștii din domeniul protecției copilului, dar și cei din domeniul legal au menționat că, datorită colaborării cu Centrul „Amicul”, și-au îmbunătățit competențele profesionale în realizarea responsabilităților ce țin de asistența copiilor victime ale infracțiunilor „Am studiat multe rapoarte, cu multe concluzii ale psihologilor de la „Amicul”. Prin studierea acestor concluzii, am învățat mulți termeni ce țin de domeniul psihologiei, am descoperit multe circumstanțe prin întrebările adresate psihologilor. Am chiar și întrebările mele pregătite din acele rapoarte, din concluzia psihologilor. Respectiv, m-am îmbogățit din concluzia acelor psihologi” (IIA_5_S).

Specialiștii au menționat că activitatea profesională a angajaților „Amicul” ajută la elucidarea circumstanțelor și pedepsirea infractorilor „ce e făcut de angajații CNPAC, e făcut calitativ și întrebări nu apar” (IIA_2_S); „e clară situația și știm ce a avut loc, nouă asta și ne trebuie ca o persoană să spună adevărul” (IIA_1_S).

Unii specialiști din domeniul legal, observând beneficiile audierii copiilor victime/martori în condiții speciale (atmosferă calmă, liniștită, prietenoasă), realizează astfel de audierii și pentru copii de 14 ani și mai mult „în cazul infracțiunilor cu caracter sexual, solicit și pentru copiii de 14 ani. Este mult mai benefică o audiere în condiții speciale” (IIA_3_S).

Nu în ultimul rând, specialiștii din domeniul protecției copilului, dar și cei din domeniul legal au evidențiat impactul instruirilor de care au beneficiat din partea specialiștilor Centrului „Amicul” „ne-au instruit referitor la interviul de protecție, cum să facem lucrul acesta” (IIA_7_S). Datorită colaborării cu centrul Amicul, specialiștii au asimilat experiențe, și-au perfecționat cunoștințele și atitudinile privind abordarea copiilor victime, ulterior aceasta fiind aplicată în practică.

VI. SERVICIILE OFERITE COPILOR VICTIME/MARTORI AI INFRACTIUNILOR DE CENTRUL „AMICÚL”, DIN PERSPECTIVA CORESPUNDERII CU STANDARDELE DE CALITATE BARNAHUS

STANDARDELE DE CALITATE ALE MODELULUI DE SERVICII INTEGRATE BARNAHUS, LA NIVEL EUROPEAN. CARACTERIZARE GENERALĂ

Scopul-cheie al Standardelor Barnahus este de a oferi un cadru comun operațional și organizațional, care promovează o practică ce previne retraumatizarea, în timp ce asigură mărturii valide pentru instanță și respectă drepturile copilului la protecție, asistență și o justiție în interesul copilului. Standardele cuprind o colecție de principii și activități transversale, funcții centrale și angajamente instituționale, care permit intervenții în interesul copilului, eficiente și coordonate. **Acestate cuprind 10 norme de bună practică:**

1. Principii-cheie și activități transversale care se pot aplica întregului proces, de la raportul initial, la prezentarea în instanță:
 - i. interesul superior al copilului;
 - ii. drepturile copilului de a fi auzit și informat;
 - iii. prevenirea întârzierilor nejustificate;
2. Colaborare multidisciplinară și interinstituțională;
3. Grup țintă incluziv;
4. Mediu receptiv la nevoile copilului;¹⁷
5. Planificare interinstituțională în managementul de caz;
6. Interviu judiciar (audierea în condiții speciale);
7. Examinare medicală;
8. Servicii terapeutice;
9. Construire de capacități;
10. Prevenție: împărtășirea informațiilor și constituirea competenței externe.¹⁸

Criteriile-cheie comune ale modelului Barnahus:

1. Interveniurile judiciare se desfășoară conform unui protocol, bazat pe dovezi;
2. Valabilitatea probatorie a declarației copilului este asigurată de aranjamente adecvate, aliniate la principiile procesului echitabil. Obiectivul este de a preveni repetarea de către copil a declarației sale în timpul procedurilor judiciare, dacă există un rechizitoriu;
3. Este disponibilă o examinare medicală, în scopul anchetei criminalistice, precum și pentru a asigura starea de bine fizică a copilului și recuperarea acestuia;
4. Este disponibil un suport psihologic și servicii terapeutice pe termen scurt și lung, pentru traumele copilului, ale membrilor familiei și îngrijitorilor, fără comportament abuziv;
5. Se asigură evaluarea nevoilor de protecție ale victimei și ale eventualilor frați și surori din familie, precum și o verificare ulterioară.

¹⁷ Standardele 2-4 se referă la aranjamentele instituționale și configurația organizațională.

¹⁸ Standardele 5-10 se referă la funcțiile principale și activitățile specifice pe care instituția Barnahus și le asumă.

Respectarea standardelor contribuie la prevenirea retraumatizării, implică asigurarea interesului superior al copilului în luarea deciziilor, a dreptului copilului de a fi auzit fără audieri repetate, oferirea sprijinului de către profesioniști specializați și competenți, într-un mediu receptiv la nevoile copilului, oferind sprijin adecvat copilului și îngrijitorilor, fără întârzieri nejustificate și lipsa obligării acestuia de a se apăra în instanță.¹⁹ Standardele au o valoare adăugată reală pentru copil, familie și profesioniștii care lucrează împreună. Acestea întruchipează un model de îndeplinire a obligațiilor legale stabilite de legislația europeană și internațională. De asemenea, acestea prevăd necesitatea evaluării periodice a modului de organizare și performanță a serviciului.

STANDARDUL 1.1. INTERESUL SUPERIOR AL COPILULUI

Interesul superior al copilului este un considerent primar în toate acțiunile și deciziile cu referire la copil și familie/îngrijitori/persoane de suport, fără comportament abuziv.

Centrul „Amicul” dispune de o Politică de protecție a copilului, o Politică de protecție a datelor cu caracter personal, inclusiv, un Cod de conduită a angajaților, alte proceduri interne. Aceste documente ghidează întreaga activitate a specialiștilor (Tabelul 13). CNPAC a avut un rol hotărâtor în dezvoltarea mecanismului intersectorial de colaborare pentru asistența copiilor victime ale VNET, instituit prin Hotărârea Guvernului nr.270/2014. Respectiv, Centrul „Amicul” respectă prevederile legale privind colaborarea intersectorială și interinstituțională, privind identificarea, evaluarea, asistența și referirea copilului victimă/martor care stă la baza tuturor acțiunilor întreprinse.

Regulamentul intern al centrului descrie detaliat toate procedurile, etapele de examinare, atribuțiile fiecărui angajat în calitate de asistent social, psiholog, jurist etc. Există și o procedură de audiere, aprobată pe intern, precum și o agendă permanentă pentru întâlniri regulate relevante de planificare și de consultare comună pentru evaluarea și determinarea interesului superior al copilului. Personalul cunoaște rolul și responsabilitățile sale în evaluarea și determinarea intereselor copilului și a beneficiat de instruire în acest scop.

Copiii victime/martori ai infracțiunilor identificați de specialiștii CNPAC, referiți de către reprezentanții diferitor instituții sau care se adresează personal, trec prin procedura managementului de caz. În procesul de evaluare, se identifică nevoile copilului, ținându-se cont de vârstă și alte particularități specifice (CES, dizabilitate etc.), relațiile din familie etc.

Experiența acumulată de psihologi în asistarea copiilor, dar și în elaborarea rapoartelor de evaluare psihologică a determinat elaborarea unei metodologii interne a CNPAC de realizare a raportului de evaluare psihologică, inclusiv, a unui Ghid care să ajute specialiștii în acest scop. În acest context, evidențiem necesitatea promovării și adoptării acestei metodologii, la nivel național.

¹⁹ Standardele de calitate ale modelului de servicii integrate destinate copiilor victime ale abuzului Barnahus. Ghid pentru dezvoltarea de servicii multidisciplinare integrate Copilul-victimă și martor al violenței. Rezumat. P. 4-5.

I. Cadrul de cercetare	II. Asistența multidisciplinară	III. Eficiența intervențiilor, din perspectiva copiilor-victime/martori	IV. Eficiența intervențiilor, din perspectiva specialiștilor	V. Practicile de colaborare a centrului „AMICUL”	VI. Serviciile oferite copiilor-victime/martori ai infracțiunilor	VI. Fezabilitatea transformării centrului „AMICUL”
------------------------------	---------------------------------------	--	---	--	--	---

Instrumente	Prezența acestora
Politica de protecție a copilului, Politica de protecție a datelor cu caracter personal, Cod de conduită, alte proceduri interne	Da
Acorduri de colaborare	Da
Liste de verificare a acțiunilor pentru respectarea interesului superior al copilului	Nu
Evaluarea periodică a procesului operațional	Da
Întâlniri de monitorizare pentru feedback	Da ²⁰

Angajații centrului urmăresc respectarea interesului superior al copilului pe durata întregului proces, de la semnalarea/referirea cazului, până la finalitatea procesului judiciar. La momentul cercetării, nu exista însă o Listă de verificare a acțiunilor întreprinse pentru respectarea interesului superior al copilului, aceasta fiind în proces de elaborare (Boxa 9). De exemplu, aceștia nu acceptă realizarea evaluării psihologice înaintea inițierii unui proces judiciar:

„Au existat tendințe la organul de urmărire penală de a solicita evaluarea psihologică a copilului, să vadă dacă este ceva acolo sau nu, ca, ulterior, să pornească cauză penală și să stabilească audierea copilului... Noi niciodată nu am acceptat. Au fost cazuri în care noi puteam să realizăm interviul de protecție și să comunicăm rezultatul interviului de protecție, dar nu am acceptat să facem evaluarea înaintea audierii copilului” (FGD_2).

De asemenea, echipa „Amicul” încearcă să „filtreze” solicitările de a elabora rapoarte psihologice ale copiilor, prin prisma respectării interesului superior al copilului. Astfel, aceștia nu admit solicitările autorităților când se constată că a fost deja elaborat un alt raport de evaluare psihologică de către o altă instituție, argumentând prin neadmiterea revictimizării copilului, în contextul proceselor de evaluare suplimentară.

Printre practici de asigurare a interesului superior al copilului din activitatea Centrului „Amicul”, evidențiem:

- Când organul de urmărire penală insistă pe faptul că copilul trebuie, obligatoriu, examinat medico-legal, pentru a evita revictimizarea acestuia, specialiștii centrului explică de ce nu este potrivit ca acest copil să fie expus examinării medico-legale, în cazul existenței probelor suficiente:

„nu este necesar ca, de dragul justiției sau de dragul să fie respectate și bifate toate procedurile, copilul să fie expus unei revictimizări” (FGD_2).

- Contrapunerea dreptului copilului la protecție cu dreptul copilului la familie. Au existat situații când specialiștii din domeniul protecției sociale din instituțiile de stat menționau dorința copilului victimă de a rămâne împreună cu abuzatorul, subliniind dreptul acestuia la familie. Reprezentanții „Amicul” însă au cerut instituirea ordonanței de protecție, mai ales, în cazurile copiilor martori ai violenței. Prin aceste cerințe, Centrul „Amicul” are un rol important în recunoașterea de către autoritățile judiciare și de către cele de protecție a copilului ca un subiect separat al ordonanței de protecție.

²⁰ Se colectează feedback-ul referitor la satisfacția beneficiarilor prin 2 chestionare distincte, unul adresat copiilor și celălalt părinților. De asemenea, uneori, se colectează feedback-ul, în bază de interviu direct sau la telefon.

- În situațiile când mama, în calitate de reprezentant legal, vine și dorește să participe la proces, dar ea nu susține copilul sau neagă faptul abuzului, specialiștii „Amicul” insistă să fie recunoscut un reprezentant al autorității tutelare, în calitate de reprezentant legal care să reprezinte interesele copilului.
- În consilierea părinților copiilor victime/martori, deseori, psihologii se confruntă cu situațiile când părinții, care se află în conflict, se concentrează pe nevoile lor, uitând de cele ale copilului. În astfel de situații, psihologii aduc în atenția părinților faptul că trebuie să atragă atenție asupra necesităților copilului, pentru că acesta suferă, dar nu asupra conflictelor.
- Echipa „Amicul” întotdeauna reprezintă interesele copilului și nu cele ale reprezentanților legali, chiar dacă, uneori, cei din urmă vin cu amenințări și intimidări. Echipa își asumă riscurile date și continuă acordarea asistenței pentru copil, la toate etapele: atât în contextul asigurării măsurilor urgente de protecție, cât și pe parcursul examinării cauzei penale.
- Există instrumente referitoare la cunoașterea gradului de satisfacție a beneficiarului privind serviciile oferite. În acest scop, există 2 seturi de chestionare, unul pentru copii și altul pentru părinți. Datele colectate oferă posibilitate echipei să mediteze asupra unor aspecte ce trebuie perfecționate. În acest mod, se ține cont și de opinia copiilor și, datorită acestui fapt, se îmbunătățesc serviciile:

„noi am luat în calcul ce a spus acel copil și noi am făcut aceste schimbări” (FGD_2).

Boxa 9. Exemple din practica Centrului „Amicul” privind respectarea interesului superior al copilului

„Am avut situații când mama spunea că fata este de vină, pentru că l-a sedus pe concubinul ei... Deci, oarecum, învinovăța copilul și era contra statutului de victimă al acestuia, și s-a cerut să i se retragă statutul de reprezentant legal mamei.... În final, în baza demersurilor, nu i-a fost retras mamei statutul de reprezentant legal, dar, cel puțin, instanța a luat în calcul faptul că mama a influențat fiica să-și schimbe declarațiile... Tot în acest caz, victima împlinise deja 14 ani și nimeni nu a solicitat ca ea să fie audiată în condiții speciale. Era audiată în condiții generale și participa în toate ședințele unde era prezent abuzatorul, avocatul acestuia etc... Atunci când am ajuns în instanță, am solicitat ca acest copil să fie scos din sala de judecată.” (FGD_2).

„Am avut cazuri în care copilul avea deja 14-15 ani și anume noi am depus efort pentru a convinge procurorul, judecătorul de instrucție să organizeze audierea în condiții speciale.” (FGD_2).

„Au fost cazuri când am explicat autorităților că este nevoie de așteptat o perioadă mai îndelungată, pentru reabilitarea copilului, pentru că, inițial, copilul nu vorbea nimic despre circumstanțe. S-a lucrat cu acel copil și, ulterior, el a reușit să povestească despre faptul că a fost martor la omorul mamei.” (FGD_2).

STANDARDUL 1.2. DREPTUL COPILULUI DE A FI AUZIT ȘI INFORMAT

Drepturile copilului de a-și exprima opiniile și de a primi informații sunt respectate și exercitate.

Asigurarea dreptului copilului la informare este parte a procedurilor interne ale Centrului „Amicul”. În toate cazurile, copiii sunt informați despre acțiunile ce urmează a fi întreprinse, fie în procesul de evaluare, fie în cel de audiere sau de asistență „*noi întotdeauna le comunicăm și nu ascundem nimic copilului... Noi întrebăm copilul: știi de ce ai venit azi la noi? Ce urmează să discutăm sau să facem.*” (FGD_2). Acest aspect a fost apreciat și de către specialiștii din sistemul de drept „*e binevenit că este o persoană competentă, un psiholog care poate să pregătească victima-minoră, martorul-minor, ca să poată să dea unele explicații, declarații ca să răspundă la întrebări*” (IIA_2_S).

În cazul evaluării, copilul este informat despre cum o să fie procedura de evaluare, ce este un raport de evaluare, unde se va prezenta raportul, cum va fi utilizat etc. În cazul audierii, echipa „Amicul” informează copilul despre procedura de audiere, despre participanții la audiere, despre faptul că discuția este înregistrată și cum aceasta va fi folosită. În cazul oferirii serviciilor de terapie, specialiștii stabilesc, împreună cu copilul, obiectivele și discută ce urmează să facă împreună, iar procesul de elaborare a PIA este și el unul participativ (Boxa 10).

Evidențiem că reprezentanții „Amicul” țin cont de lucruri simple, dar importante pentru confortul copilului victimă sau martor „*ne interesăm dacă copilul a mâncat*”, „*ne interesează regimul zilnic al copilului în programarea ședințelor de audiere*” (FGD_2). Reprezentanții „Amicul” au specificat că, în stabilirea zilei și orei pentru audiere, inițial, discută cu copilul și apoi cu părintele. Astfel, ei încearcă să asculte opinia copilului. Programarea ședințelor de audiere, în condiții speciale, se face în așa mod încât copilul „*să nu fie sculat la ora 3 dimineața ca să ajungă la ora 8 sau la ora 9 la Chișinău*”. Nu în ultimul rând, dacă este posibil, specialiștii „Amicul” țin cont și de activitățile extracurriculare în care sunt implicați copiii „*părinții voiau să aducă copilul la ședință în momentul în care el avea un matineu, pentru care se pregătise... A trebuit să convingem și să explicăm părinților ce înseamnă pentru copil un matineu și de ce trebuie să programăm ședința într-o altă zi*” (FGD_2).

Cele menționate atestă că echipa „Amicul” acordă atenție în prestarea serviciilor copilului, furnizându-i, în același timp, acestuia informațiile necesare, ținând cont de vârsta acestora și de nivelul lui de dezvoltare. Se fac eforturi pentru a asigura dreptul de a fi informați și ascultați, copiilor cu dizabilități.

Specialiștii „Amicul” intervin rapid, în orice zi, la orice oră, depunând maxim efort în interesul superior al copilului. Aceștia sunt ghidați de dorința de a ajuta copiii, chiar și în unele situații pentru care nu sunt pregătiți „*am avut și un copil cu dizabilități mentale și s-au întreprins foarte multe acțiuni pentru a-l audia în condiții speciale, dar nu a fost posibil*”. Pentru aceasta, membrii echipei au depus destul de multe eforturi: planificarea unei ședințe de pregătire a copilului, identificarea și solicitarea suportului unui specialist care lucrează cu persoane cu dizabilități mintale etc. Din păcate, s-a constatat că acest copil nu va putea participa la audieri.

Nu în ultimul rând, evidențiem că specialiștii „Amicul” colectează feedback-ul de la beneficiar privind aprecierea serviciilor și modalitatea de prestare a acestora de către specialiștii centrului. În acest sens, se aplică chestionarul privind gradul de satisfacție al beneficiarilor (separat pentru copiii și pentru părinții acestora) referitor la serviciile care au fost oferite. De asemenea, copiii pot să-și exprime opinia privind asistența de care au beneficiat.

Până la realizarea prezentului studiului, specialiștii Centrului „Amicul” nu au avut cazuri când să fie necesar de asigurat un traducător. A fost însă un caz când s-a solicitat suportul unui interpret mimico-gestual, pentru realizarea evaluării psihologice a copilului.

Boxa 10. Exemple din practica „Amicul” privind respectarea dreptului copilului de a fi auzit și informat

„A venit la noi o fetiță pentru evaluarea unei suspexții de abuz din partea unui cetățean din comunitate. În procesul de evaluare, s-a constatat că și în familie era abuz grav și sistematic, inclusiv, neglijare severă din partea părinților... În acest caz, foarte mult s-a lucrat cu autoritățile, pentru că, inițial, aceștia calificau familia ca fiind una bună și că fata spune minciuni... Însă în final, au fost stabilite măsurile urgente de protecție și fetița, cu cei 3 frați, au fost plasați într-un serviciu de asistență parentală profesionistă” (FGD_2).

„Noi devenim vocea copilului și reușim să intervenim, inclusiv, în audierea copilului... Noi facem pregătirea copilului și, dacă el spune că nu este gata să vorbească, el poate să nu vorbească. Noi acordăm timpul acesta, ca să înțelegem ce este la mijloc și dacă sunt stări emoționale nepotrivite pentru interviu... Noi suntem cei care comunicăm, aflăm, intermediem și argumentăm că nu este starea cea mai bună a copilului... Recent, am avut un caz în cadrul audierii când fetița, din cauza emoțiilor și a stărilor pe care le-a provocat discuția, a început să vomite și avea niște stări de leșin. Atunci, a fost solicitată ambulanța și fata a fost internată de urgență la spital timp de o săptămână și, ulterior, s-a realizat o altă ședință de audiere” (FGD_2).

„La o audiere realizată în afara Centrului („Amicul” era în perioada de reamenajare cu echipament nou), copilul a văzut pe coridor specialistul de la SAP care a venit să asiste în camera de vizualizare în calitate de psiholog. Copilul în camera de audiere mi-a spus că a văzut psihologul care a venit, că îl cunoaște de la școală și nu vrea ca acesta să fie prezent la audiere. În situația dată, am solicitat întreruperea audierii, explicând situația. Deși, inițial, instanța nu a vrut să accepte, la explicarea riscului ca acest copil nu va relata ce s-a întâmplat, s-a solicitat alt psiholog de la SAP” (FGD_2).

STANDARDUL 1.3. EVITAREA ÎNTÂRZIERILOR NEJUSTIFICATE

Se iau măsuri pentru evitarea întârzierilor nejustificate, asigurându-se că audierile, evaluarea gradului de protecție a copilului, examinarea sănătății fizice și mintale au loc într-o perioadă de timp dată și că acești copii beneficiază de informații în timp util.

I. Cadrul de cercetare	II. Asistența multidisciplinară	III. Eficiența intervențiilor, din perspectiva copiilor-victime/martori	IV. Eficiența intervențiilor, din perspectiva specialiștilor	V. Practicile de colaborare a centrului „AMICUL”	VI. Serviciile oferite copiilor-victime/martori ai infracțiunilor	VI. Fezabilitatea transformării centrului „AMICUL”
------------------------------	---------------------------------------	--	---	--	--	---

Echipele „Amicul” tind să asigure o colaborare interinstituțională eficientă, care evită întârzierile nejustificate. Angajații întreprind toate măsurile pentru a preveni întârzierile nejustificate, datorită relațiilor de colaborare stabilite cu diferite instituții atât din domeniul medicinei legale, cât și cele de protecție a copilului (Boxa 11). Evaluarea situației și întreprinderea acțiunilor de scoatere imediată a copilului din familie în situațiile de risc iminent este un aspect important în colaborarea intersectorială.

Specialiștii au un orar flexibil și, respectiv, pot oferi servicii după programul obișnuit de muncă, atunci când este necesară o intervenție promptă. Astfel, ei pot acționa în momentele de criză, pentru a ajuta copiii „am intervenit când copilul avea stări suicidale și am reacționat, posibil, am ajutat un copil să nu moară” (FGD_1).

O atenție deosebită se acordă prevenirii întârzierilor nejustificate, în cazul organizării audierilor în condiții speciale, pentru ca să-și aducă aminte detaliile. Juristul centrului are în responsabilitate organizarea audierilor în interiorul centrului, iar fișa de post a acestuia descrie acțiunile ce trebuie întreprinse în momentul primirii solicitării și modalitatea de organizare a audierii „ne străduim să le planificăm în cel mai scurt timp posibil”. Astfel, au existat situații când, în decurs de 4 zile din momentul sesizării cazului poliției de către mama copilului victimă, a fost inițiată cauza de urmărire penală și planificată ședința de audiere.

Experiența centrului atestă însă că unele autorități tergiversează planificarea audierilor „când ajung demersurile la noi, constatăm că urmărirea penală durează de 6 luni sau este pornită cu 8 luni în urmă” (FGD_2). Partea bună constă în faptul că, datorită explicațiilor și instruirilor realizate de CNPAC, treptat, lucrurile se îmbunătățesc „avem cazuri la care, chiar și la o săptămână de la pornirea urmăririi penale, au planificat audierea la două-trei săptămâni” (FGD_2) Echipa „Amicul” a menționat, în calitate de exemplu, specialiștii din procuratura raioanelor Strășeni, Dubăsari, Criuleni, care au înțeles importanța prevenirii și evitării întârzierilor nejustificate și solicită audierile în condiții speciale, fără întârzieri.

Referitor la rapoartele de evaluare psihologică realizate, specialiștii Centrului „Amicul” au menționat că pentru realizarea acestora, au nevoie de o perioadă „îndelungată”, pentru a evalua cât mai corect situația, deși încearcă să răspundă în termeni prompti „în mod normal, se produce în timp de două luni și asta corespunde practicii internațională, pentru că noi examinăm impactul abuzului asupra copilului” (FGD_2).

Angajații „Amicul” înțeleg necesitatea solicitărilor prompte din partea autorităților („ne solicită să producem rapoartele timp de maxim o lună”), care vor să utilizeze rapoartele de evaluare psihologică în calitate de generator de probe „ei, oarecum se asigură”, „vor să folosească rapoartele ca și probe, care confirmă sau infirmă abuzul”, dar au subliniat că elaborarea unui raport complex de evaluare psihologică, cu un înalt nivel de expertiză, poate fi, uneori, „destul de lung, de 3-4 luni, mai rar, 6 luni” (FGD_1).

În acest context, evidențiem, de asemenea, că Centrul „Amicul” are o procedură internă referitoare la validarea rapoartelor de evaluare psihologică. Acestea trec prin 3 filtre de control, până a ajunge la autoritățile din domeniul legal sau al protecției copilului „Am avut cazuri când am întors raportul de evaluare psihologică la ședințe suplimentare de evaluare. Am avut cazuri în care am discutat dacă un anumit sindrom se identifică sau nu este. Am avut cazuri în care am schimbat concluziile, pentru că am ridicat procesele verbale ale aplicării testelor” (FGD_2). Respectiv, acest fapt cere timp, iar din exterior este perceput ca întârziere în prezentarea rapoartelor.

Cele menționate atestă necesitatea organizării unor workshop-uri în care să se discute și să se analizeze bunele practici ale altor țări la aspectul dat, dar să fie prezentate și discutate, de asemenea, exemplele de elaborare a rapoartelor de evaluare psihologică, inclusiv, a impactului acestora din experiența Centrului „Amicul”. În același timp, evidențiem și necesitatea ca specialiștii „Amicul” să stabilească niște indicatori cantitativi, care să fie monitorizați, per fiecare caz în parte, referitor la:

- timpul scurs de la raportarea cazului, la inițierea evaluării protecției copilului;
- timpul scurs de la raportarea cazului, la realizarea audierii în condiții speciale;
- timpul scurs de la raportarea cazului, la oferirea asistenței psihologice etc.

Boxa 11. Exemple de evitare a întârzierilor nejustificate

„Noi, ca serviciu specializat, am intervenit pe lângă experții din medicină legală care lucrează până la ora 16. Era situația unui copil care, dacă nu mergea în vinerea aceea să realizeze examinarea medico-legală, următoarea zi era luni... Pentru o mai bună constatare, noi am intervenit cu rugămintea ca expertul să se mai rețină încă jumătate de oră până ajunge copilul care avea semne pe corp” (FGD_2).

”Specialiștii de la protecția copilului spuneau că a mai rămas jumătate de oră până la ora 17.00 și o să se ocupe mâine de caz. Noi am fost insistenți, ca aceste lucruri să se întâmple astăzi, acum, și să nu lăsăm copilul în situație de risc încă o noapte în familia abuzivă” (FGD_2).

STANDARDUL 2. COLABORAREA MULTIDISCIPLINARĂ ȘI INTERINSTITUȚIONALĂ

Colaborarea este structurată și transparentă, incluzând roluri, mandate, mecanisme de coordonare, buget, măsuri pentru monitorizare și evaluare clare, ceea ce contribuie la procese eficiente care asigură continuitate și stabilitate.

Centrul „Amicul” a fost întotdeauna organizat ca unul care oferă servicii multidisciplinare pe interior, dar și în exterior. Echipa urmărește să răspundă nevoilor copilului, să-l ajute pe acesta să răspundă la criză, ca, ulterior, să devină membru integrat al comunității. În același timp, nu depinde doar de echipa „Amicul” realizarea tuturor nevoilor.

În procesul de evaluare s-a constatat discutarea cazurilor copiilor victime/martori ai infracțiunilor, inițial, în EMD internă, iar, la necesitate se solicită convocarea unei ședințe a EMD de către autoritatea tutelară, la care participă specialiștii din domeniile abilitate cu protecția copilului.

În cadrul Centrului „Amicul”, săptămânal, sunt organizate ședințe pentru a discuta cazurile copiilor asistați, îndeplinirea PIA și agrearea următoarelor acțiuni necesare pe marginea fiecărui caz. La aceste ședințe, participă atât asistenții sociali, psihologii, cât și consilierul juridic. Dosarul electronic al copilului este accesibil tuturor specialiștilor, per dosar, în dependență de responsabilități și asigurarea colaborării multi și interdisciplinare. În scopul acordării unor servicii multidisciplinare și în conformitate cu nevoile identificate ale copiilor victime/martori ai infracțiunilor, „Amicul” colaborează cu diferite instituții. Astfel, atunci când este necesar, sunt atrași specialiști de la SAP, centrele de sănătate mentală, centrele de sănătate prietenoase a tinerilor, autoritățile locale, centrele medicilor de familie/centrele de sănătate, poliție, centrele de plasament, alte ONG-uri (Boxa 12). Ajutorul oferit de către membrii echipei „Amicul” este completat, la necesitate, cu acordarea serviciilor de plasament, ajutor financiar, asistență psihologică în apropierea locului de domiciliu al copilului, întrucât centrul nu poate să ofere și resurse financiare pentru cheltuielile de drum, pe care sunt nevoiți să le suporte familiile pentru a beneficia de asistență psihologică, când copii nu sunt din mun. Chișinău, iar o parte importantă a victimelor abuzului sunt copii din familii vulnerabile.

Boxa 12. Exemple de colaborare interinstituțională pentru acordarea asistenței copiilor victime ale infracțiunilor

„Am avut un caz când fetița, la interviul de protecție, a povestit cum este bătută și a ridicat rochița să arate... Psihologul când a văzut rănilor copilului, a solicitat urgența... Copilul a fost internat în spital și a fost salvată viața copilului, pentru că acolo era deja o infecție a sângelui. A fost un caz grav din punct de vedere medical” (FGD_2).

„Recent, am avut cazul unei adolescente, pe care mama a tratat-o întreaga viață de epilepsie, simulând simptome la medicii din Bălți. Noi am insistat ca fata să fie consultată la medicii de la Centru epileptologic din Chișinău. Scopul mamei era să obțină avantaje financiare. Într-adevăr, a fost confirmat la Centrul Epileptologic că acest copil nu suferă de epilepsie” (FGD_2).

„Am avut situații în care am lucrat în comun cu Institutul oncologic. Mergeam acolo să oferim serviciile noastre terapeutice pentru un copil care avea nevoie de suportul nostru, fiindcă a fost abuzat sexual, dar avea și o formă de cancer” (FGD_2).

În fiecare caz de asistență a copilului victimă/martor al infracțiunilor, Centrul „Amicul” colaborează cu autoritățile tutelare și cu specialiștii responsabili de protecția drepturilor copilului „se colaborează cu autoritatea tutelară din zona de unde vine copilul, se identifică, la nivel local, cine și cum poate să ajute copilul” (FGD_2). La necesitate, se solicită convocarea ședinței EMD de către autoritatea tutelară, unde sunt invitați reprezentanții poliției, școlii, instituției medicale, pentru a elabora PIA și pentru a stabili acțiunile necesare de întreprins, în interesul superior al copilului. Specialiștii din domeniul protecției copilului, care au participat la cercetare, au evidențiat importanța adunării EMD pentru a obține informații necesare, pentru a înțelege cazul, pentru a identifica nevoile copilului, familiei și pentru elaborarea PIA, precum și depunerea eforturilor pentru a aduna EMD „ei ne facilitau adunarea EMD și ne aduceau copilul. Ei ne organizau o dată în săptămână ședința dată și discutam care e situația, ce mai facem”, „dacă era necesar, chema dirigintele elevului” (IIA_6_S).

În interiorul centrului „Amicul”, la fel, se lucrează multidisciplinar . Echipa care oferă asistență este formată din psiholog, jurist, asistent social, intervievator.

Cele menționate evidențiază necesitatea unor acțiuni pentru îmbunătățirea coordonării și cooperării, în special, combaterea pasivității din partea altor instituții. Evidențiem necesitatea unui acord comun semnat de toate agențiile. Nu în ultimul rând, subliniem necesitatea existenței unui buget pentru funcționarea acestui serviciu. Până la momentul evaluării, costurile financiare de funcționare a instituției au fost asumate în totalitate de echipa CNPAC, cu suportul donatorilor externi și contorbuția inkind (spațiu și utilități), acoperite de Direcția Municipală Protecția Drepturilor Copilului din Chișinău.

STANDARDUL 3. GRUPUL ȚINTĂ INCLUZIV

Toți copii care sunt victime și/sau martori ai unei infracțiuni, ai tuturor formelor de violență, iar membrii familiei/îngrijitorii, care nu au avut un comportament abuziv, sunt incluși ca grup țintă secundar.

„Amicul” a oferit asistență tuturor copiilor victime sau martori ai oricăror forme de violență: abuz fizic și psihologic, violență în familie, abuz și exploatare sexuală, trafic de copii etc., care s-au adresat sau au fost referiți. În această ordine de idei, subliniem că se acordă asistență tuturor copiilor victime și martori, indiferent de forma violenței, fără discriminare. De asemenea, se acordă un minim de servicii și pentru membrii familiei/îngrijitorii, care nu au avut un comportament abuziv. În cadrul Centrului „Amicul”, se semnează un acord cu părintele/reprezentantul legal al copilului, în momentul în care se deschide dosarul de asistență al copilului. În acord, se stipulează serviciile care urmează să fie oferite copilului, părintelui, obligațiile specialiștilor Centrului „Amicul”, inclusiv, cele ale părintelui/reprezentantului legal.

Totuși, evidențiem că serviciile prestate nu sunt accesibile tuturor copiilor. Există dificultăți de accesare a serviciilor de către copiii din regiunile de nord și de sud ale Republica Moldova, copiii și părinții/îngrijitorii acestora fiind nevoiți să parcurgă distanțe mari. Distanțele mari sunt un impediment extrem de mare pentru ca acești copii victime/martori ai infracțiunilor să poată beneficia de servicii *„avem înregistrate niște cazuri de la Briceni, Cahul etc., dar care nu au ajuns la noi. Ne gândim ce fac acei copii care nu beneficiază de astfel de servicii”* (FGD_1).

Posibilitatea asistării copiilor cu dizabilități de vorbire/auz de către specialiștii Centrului „Amicul” este una limitată, pentru că ei nu dispun de specialiști care să cunoască semnele mimico-gestuale. În cazul unor astfel de copii, centrul identifică soluții prin atragerea specialiștilor calificați din cadrul altor organizații ale societății civile specializate.

STANDARDUL 4. UN MEDIU RECEPTIV LA NEVOILE COPILULUI

Sediul centrului este amplasat într-un mediu familiar copiilor (zonă rezidențială) și este accesibil prin intermediul transportului public. Centrul este accesibil și copiilor cu dizabilități și/sau cu nevoi speciale.

I. Cadrul de cercetare	II. Asistența multidisciplinară	III. Eficiența intervențiilor, din perspectiva copiilor-victime/martori	IV. Eficiența intervențiilor, din perspectiva specialiștilor	V. Practicile de colaborare a centrului „AMICUL”	VI. Serviciile oferite copiilor-victime/martori ai infracțiunilor	VII. Fezabilitatea transformării centrului „AMICUL”
---------------------------	------------------------------------	--	---	---	--	--

Centrul „Amicul” este amplasat într-o zonă rezidențială și este accesibil din punct de vedere al transportului public. Acesta însă nu dispune de curte separată care să asigure securitatea și protecția copilului. Deși, la început, centrul nu avea rampă de acces pentru copiii cu dizabilități, la momentul evaluării, rampa de acces era construită, urmând să fie realizate ultimele aranjamente.

Mediul interior al centrului, inclusiv, sala de așteptare, sunt adaptate nevoilor copiilor și familiei. Copiii sunt întâmpinați de către angajații centrului, oferindu-li-se ceva de băut (apă, ceai). Centrul dispune de mobilier și materiale (jucării, reviste, cărți), care sunt pentru diferite vârste, inclusive, pentru copiii cu nevoi speciale și copiii cu dizabilități. La momentul cercetării, Centrul „Amicul” nu dispunea de WC adaptat la necesitățile copiilor cu dizabilități.

Spațiul de așteptare este, de asemenea, adaptat la nevoile copilului – măsuțe mai joase pentru copii mai mici, jucării dacă este cazul, în afara procesului de audiere. Sala de audiere este adaptată la nevoile copilului, fiind mobilată și decorată pentru a crea atmosferă și pentru a evita sustragerea atenției.

În cadrul centrului, este delimitat separat spațiul de așteptare pentru copii, spațiul de audiere și spațiul/sala de vizualizare unde sunt participanții la procedura de audiere, în condiții speciale (judecătorul, procurorul, avocatul, reprezentantul legal) „*la noi sunt foarte bine delimitate aceste spații, ele nu au tangență, nu au cum să se întâlnească*” (FGD_2). Zonele separate sunt izolate fonic și asigură respectarea confidențialității. Echipa de specialiști organizează astfel programările, încât copiii victime/martori și specialiștii participanți la audiere să nu se poată întâlni sub nici o formă.

Centrul „Amicul” dispune de spațiul de audiere format din camera de audiere, în care se află copilul-victimă/martor cu intervievatorul, și camera de vizualizare, în care se află ceilalți participanți la proces (judecătorul de instrucție, procurorul, avocatul, psihologul, reprezentatul legal al copilului). Aceste camere sunt conectate prin intermediul sistemelor audio-video cu circuit închis, echipament specializat, oferit cu suportul UNICEF.

Camera video este instalată astfel, încât să poată urmări copilul și capta mișcările acestuia în procesul de audiere. Dotarea tehnică și echipamentul din camera de audiere a copilului „*este o sală destul de prietenoasă, copilul se simte de confortabil*” (IIA_3_S);

„Aș putea să spun că, în comparație cu judecătoria de la noi, acolo e la un nivel foarte înalt. În primul rând, condițiile care sunt acolo, adică spațiul este prietenos copilului. Practic, copilul nu aude ce vorbim noi...” (IIA_1_S).

Psihologii au evidențiat că, dacă este necesar, ei lucrează și la motivarea copilului „*avem copii care au un nivel de trai foarte scăzut și atunci nu lucrăm nemijlocit pe traumă de la început. Ne concentrăm pe motivarea copilului de a face o schimbare în viața lui, a înțelege că trauma e doar o bucățică din viața lui. Și atunci copilul să-și găsească resurse pentru a putea merge mai departe*” (FGD_1).

Mai nou, specialiștii au posibilitatea de a interacționa cu beneficiarii online. Acest lucru este extrem de important pentru asistența copiilor din alte unități administrativ-teritoriale, decât municipiul Chișinău, deși are unele limite.

STANDARDUL 5. MANAGEMENTUL DE CAZ INTERINSTITUȚIONAL

Examinarea și planificarea cazurilor este parte a activității echipei barnahus și a agențiilor respective, fiind formalizată prin proceduri și procese convenite de comun acord.

Cazurile copiilor victime/martori sunt examinate în baza unui management intern stabilit de Centrul „Amicul”. Specialiștii centrului au, de asemenea, proceduri interne stabilite referitor la planificarea ședințelor, documentarea și monitorizarea fiecărui caz asistat. Există, la fel, un protocol în ceea ce privește aspectele de asigurare a confidențialității și protecției datelor cu caracter personal.

Centrul dispune și de o bază de date unde este înregistrată informația despre copil, rezultatele evaluării și cele ale intervenției. Fiecare copil are un dosar personal unde se păstrează sesizările în formă scrisă, demersurile, răspunsurile, solicitările și PIA, la fiecare caz, fișele beneficiarilor, materiile din cadrul evaluării psihologice. Orice dosar al copilului este verificat de managerul centrului. O dată pe lună, la necesitate, în dependență de caz, se revizuește planul de intervenție, se fac modificări și ajustări.

Asistarea copiilor de către Centrul „Amicul”, cel mai frecvent, începe cu procesul de evaluare a situației sociale și a nevoilor copilului. La evaluarea situației sociale, în mod obligatoriu, se contactează autoritatea tutelară locală/direcția de sector pentru protecția dreptului copilului. În procesul de evaluare, se stabilesc necesitățile copilului, inclusiv, cele de reabilitare psihologică și necesitățile părintelui/reprezentantului legal. Procesul de evaluare realizat de echipa „Amicul” este unul participativ, ținând cont de opiniile copilului, precum și cele ale părintelui/reprezentantului legal. Echipa „Amicul” oferă copilului și părintelui/îngrijitorului sprijin continuu și informații pe tot parcursul asistenței. Dacă se identifică și alte necesități ale familiei, atunci se solicită ședința EMD cu intervenția instituțiilor, dar și ONG-urilor care pot să acorde suportul suplimentar necesar copilului și părintelui/reprezentantului legal.

Ședințele EMD au fost apreciate ca fiind „productive”, „avantajoase reciproc și pentru copil, și pentru familie”, pentru că fiecare se expune și vine cu propuneri pentru dezvoltarea PIA. Specialiștii din domeniul protecției copilului au relatat, inclusiv, despre suportul oferit de echipa „Amicul” în soluționarea cazurilor inițiate de ei:

„se implică activ în toate ședințele la care sunt solicitați, chiar dacă psihologii sunt foarte încărcăți. Oricum, dacă au fost online, aceștia au dat curs invitației noastre. Ținem cont și de recomandările care vin de la ei. Pentru că vin cu anumite recomandări la fiecare caz, cunosc mai detaliat cazurile copiilor. Atunci, ei ne ajută nemijlocit pe noi ca să dezvoltăm în continuare planul individual”. (IIA_7_S)

Uneori, în procesul de evaluare, se depistează situații când copilul se află în pericol iminent și este necesară aplicarea măsurilor urgente pentru copil (scoaterea imediată din familie și plasarea acestuia într-un mediu alternativ protectiv). În astfel de situații, se includ autoritățile tutelare, care întreprind acțiunile necesare. Specialiștii „Amicul” au menționat că, uneori, au fost martori când copilul-victimă/martor este întors de către autoritățile tutelare într-un mediu în care există riscul să fie influențat, intimidat de către părintele abuzator care nu a fost izolat, scos din familie. În astfel de cazuri, „Amicul” intervine cu demersuri la

I. Cadrul de cercetare	II. Asistența multidisciplinară	III. Eficiența intervențiilor, din perspectiva copiilor-victime/martori	IV. Eficiența intervențiilor, din perspectiva specialiștilor	V. Practicile de colaborare a centrului „AMICUL”	VI. Serviciile oferite copiilor-victime/martori ai infracțiunilor	VI. Fezabilitatea transformării centrului „AMICUL”
------------------------------	---------------------------------------	--	---	--	--	---

autoritățile tutelare locale, pentru a asigura protecția copilului. Totuși, nu întotdeauna sistemul de protecție a copilului poate răspunde nevoilor copilului. Reieșind din aceasta, subliniem că există posibilități de îmbunătățire a managementului de caz interinstituțional.

Când echipa „Amicul” primește solicitarea pentru planificarea audierii copilului în condiții speciale, se încheie un acord de colaborare cu părinții/reprezentantul legal. Cazul este instrumentat, conform managementului intern al centrului Amicul. În situația în care se constată că autoritatea tutelară nu are înregistrat cazul respectiv, specialiștii centrului Amicul sesizează autoritatea tutelară.

După reabilitarea psihologică a copilului, urmează procesul de monitorizare. Astfel, specialiștii „Amicul” revin, după o anumită perioadă, la beneficiar pentru a cunoaște situația copilului, dacă mai necesită asistență socială, psihologică. Ultima etapă este colectarea feedback-ului de la beneficiar privind aprecierea serviciilor și modalitatea prestării acestora de către specialiștii centrului. În acest sens, se aplică chestionarul privind gradul de satisfacție al beneficiarilor (separat, pentru copii și pentru părinții acestora) referitor la serviciile care le-au fost oferite.

Acest standard presupune, de asemenea, ca specialiștii din sistemul de protecție a copilului și din alte sectoare abilitate cu protecția copiilor (educație, poliție, medicină etc.) să fie instruiți în domeniul cooperării intersectoriale, cu privire la protocoalele de colaborare. De aceea, evidențiem că CNPAC este instituția care a realizat cele mai multe instruirii referitoare la modalitatea de cooperare a specialiștilor din diferite sectoare, în cazurile de abuz asupra copilului.

STANDARDUL 6. INTERVIURI JUDICIARE (AUDIERILE LEGALE)

Interviurile judiciare se desfășoară, în conformitate cu practicile și protocoalele bazate pe dovezi, ce asigură calitatea și cantitatea probelor obținute. Scopul principal al interviului este a evita retraumatizarea copilului și a stimula exprimarea liberă a acestuia, cât mai detaliat posibil, respectând, în același timp, regulile referitoare la probe și la drepturile la apărare.

Centrul „Amicul” dispune de 4 interviuatori care, „în ultimii 3-4 ani, realizează 1/3 din toate interviurile copiilor, în condiții speciale pe țară” (FGD_1). Astfel, audierile în condiții speciale sunt realizate de personalul specializat, care a fost instruit în cadrul unui proiect implementat de CNPAC, în colaborare cu Institutul Național al Justiției, cu suportul UNICEF și al Fundației OK. Instruirea a fost realizată de experți internaționali, în baza unui curriculum de 120 de ore și a unor standarde aplicate în Marea Britanie și Olanda. Interviuatorii au acumulat deja o experiență practică pentru a realiza audierile copiilor. Totodată, ei identifică și posibilitățile de instruire continuă.

Menționăm în acest context, practica „Amicul” de implicare a 2 interviuatori în audierea specială a copiilor pentru creșterea calității serviciilor oferite (unul fiind în audierea copilului, iar celălalt în calitate de asistent de echipament). Când sunt planificate două sau trei audieri pe zi, este posibil ca interviuatorii să se schimbe. De asemenea, pregătirea interviuatorilor în domeniul utilizării tehnologiilor de interviuare „poate opera cu echipamentul tehnic și apropia sau distanța imaginea”.

Întrebările în cadrul audierii sunt adaptate la vârsta copilului, la nivelul de dezvoltare al acestuia, inclusiv, se iau în considerare nevoile speciale. Numărul de interviuri pentru urmărirea penală este limitat la minim, iar în cazul când sunt necesare mai multe ședințe de audiere, interviul e luat de aceeași persoană.

Echipa „Amicul” a elaborat niște reguli pentru participanții la procesul de audiere. Acestea prevăd ca participanții la proces să vină puțin înainte de ora stabilită și pregătiți pentru audiere (cu întrebările pe care vor să le adreseze pentru a le discuta cu interviuatorul). Ca rezultat, interviuatorul organizează cu copilul o audiere „firească, autentică, în care el, pur și simplu, adresează întrebări” (FGD_2).

Pe parcursul anilor, unii procurori au putut să se convingă de calitatea înaltă a pregătirii interviuatorului și a muncii acestuia în procesul de audiere, creându-se relații de încredere reciprocă, acționând în interesul superior al copilului: „vă spun întrebarea și decideți dacă trebuie reformulată” (FGD_2); „din start, pot să explic interviuatorului ce anume aștept eu de la el, de ce informație am nevoie, deoarece înțeleg că ei încearcă să nu afecteze psihicul copilului. Totuși, insist la unele momente, ca să pot, ulterior să folosesc informația respectivă” (IIA_3_S). Astfel, dacă la primele audieri, judecătorii erau foarte stricți, adresau niște întrebări fixe și nu permiteau interviuatorului să pună întrebări suplimentare, acum, au devenit, mai atenți și acceptă unele sugestii din partea acestora. De asemenea, participanții la audiere cunosc că există niște etape în procesul de audiere:

- stabilirea identității copilului;
- informarea copilului despre procesul de audiere;
- narațiunea liberă a copilului;
- adresarea întrebărilor de concretizare.

La necesitate, se fac pauze și specialiștii pot transmite interviuatorului întrebări suplimentare care au apărut, ca rezultat al relatărilor făcute de către copii.

Reprezentanții organelor de drept care au participat la cercetare au evidențiat nivelul înalt de pregătire al interviuatorilor centrului, inclusiv, faptul că aceștia mențin o atmosferă de încurajare și motivare pozitivă a copilului (Boxa 13).

Boxa 13. Aspecte ale audierii în condiții speciale a copiilor victime/martori de către interviuatorii „Amicul”

„Nota 10 la toate aspectele. În primul rând, se vede lucrul profesionist a colaboratorilor CNPAC, începând de la organizare, chiar și cu aceeași disciplină. Dacă era preconizat la 10, atunci la 10 începea audierea” (IIA_1_S).

„Ei întotdeauna invită copilul și părinții, înainte de a veni avocatul, judecătorul sau procurorul. De obicei, ei își programează foarte bine timpul pentru a-l pregăti pe minor, pe părinte sau de a-i aduce la cunoștință toată procedura. Am participat la câteva audieri și am văzut că acești copii nu erau stresați, erau destul de pregătiți” (IIA_5_S).

„Interviewatorul este foarte bun. Practic, toate întrebările până la finalizarea interviului se epuizează. Pot să mai pun una-două întrebări pentru concretizare. Dar asta este un plus, pentru că totuși ne optimizează timpul... Din câte am observat eu, sunt mai multe metode de interviu... Specialiștii iau în calcul vârsta, caracterul copilului. Ei pot să-l determine să se exprime verbal sau îi propun o tablă să deseneze, pentru ca să-și exprime emoțiile” (IIA_3_S).

„Interviewatorul îi încurajează. Copiii ies de acolo, de parcă au fost la biserică, la împărțit șile e mai ușor. Aceasta e meritul interviewatorului, care știe cum să pună întrebările” (IIA_1_S).

„Interviewatorii CNPAC sunt specializați, adică audierile au loc într-un mod clar, circumstanțele sunt elucidate mult mai ușor și interacțiunea cu copiii este mult mai rapidă... Uneori, copilul, cu persoanele care nu sunt specializate și care nu au abilități în acest domeniu, poate să se blocheze și să nu comunice nimic, ceea ce face foarte dificilă investigarea de genul respectiv. Interviewatorii de la CNPAC însă ne ajută să colectăm informația necesară pentru procesul judiciar și e mult mai ușor pentru că, în urma discuției și a interviului realizat, noi deja administrăm materialul necesar pentru a aproba vinovăția făptuitorilor” (IIA_4_S).

În cadrul audierilor, se asigură un proces echitabil, participanții au posibilitatea să observe mărturia copilului victimă/martor și să adreseze întrebări. Dovezile adunate de către interviewatori sunt recunoscute în instanța de judecată. În acest context, menționăm că unii reprezentanți ai organelor de drept participanți la cercetare, au relatat că experiența de colaborare cu „Amicul” i-a determinat să realizeze audieri în condiții speciale și copiilor de 14-18 ani *„legea prevede și este important de a nu fi revictimizat. Victima, odată ce a fost supusă abuzului, nu mai trebuie, în viziunea mea, să vadă din nou abuzatorul. Este un impact negativ asupra psihicului copilului, care are 10 ani sau 16 ani” (IIA_4_S).*

Procesul de audiere este asigurat de un soft licențiat ce permite înregistrări calitative atât audio, cât și video. Prin soft-ul licențiat, se asigură și protecția datelor cu caracter personal, întrucât este vorba de materiale dintr-o cauză penală, destul de sensibile cu privire la situația de abuz. Nu mai puțin important este faptul că echipa „Amicul” oferă procurorului și înscrierea audierii pe CD *„avem toate comoditățile – suntem primiți, avem sală, avem posibilități și a scrie și de a auzi. Interviurile nu le așteptăm cu zilele. În timp cât noi mai discutăm ceva, CD-urile sunt gata, le-am luat și am plecat” (IIA_3_S).*

În același timp, s-a subliniat că judecătorii din Chișinău nu acceptă să se deplaseze la Centrul „Amicul”, pentru realizarea audierilor în condiții speciale. Ei preferă să le organizeze în incinta judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, fiind indiferenți față de revictimizarea copilului și respectarea interesului superior al acestuia. Acțiunile de advocacy, argumentele înaintate de specialiștii Centrului „Amicul”, evidențierea unor situații concrete, care s-au întâmplat la judecătoria de la sediul Ciocana din mun. Chișinău, nu au adus rezultate. În aceste condiții, interviewatorii de la „Amicul” au decis să boicoteze prezentarea lor pentru audierile în sediile judecătoriilor.

STANDARDUL 7. EXAMINARE MEDICALĂ

Evaluările medicale și/sau evaluările medico-legale sunt realizate în incinta centrului barnahus de către personal specializat.

Până în prezent, în Centrul „Amicul” nu s-au realizat examinări medicale și/sau medico-legale. Angajații „Amicul” doar au facilitat referirea copiilor spre astfel de servicii, urmărind ca acestea să fie oferite într-un termen scurt, cât mai rapid posibil. În același timp, specialiștii „Amicul” au subliniat că nu este în competența lor să influențeze aceste lucruri *„noi înțelegem că nevoia copilului este să fie examinat prompt, în condiții mai prietenoase, dar nu puteam schimba situația întotdeauna”* (FGD_2). Astfel, în mun. Chișinău, spre exemplu, examinările medico-legale au loc într-un sediu, alături de morgă.

În cadrul discuțiilor focus grup, specialiștii centrului au subliniat că procedurile de examinare medico-legală a copilului existente, în Republica Moldova, îi marchează negativ pe copiii și ar trebui să fie elaborate standarde minime, ca ele să devină mai prietenoase copilului. În acest sens, CNPAC a colaborat cu reprezentanți de la medicina legală, pentru ca acestea să corespundă standardelor internaționale. La momentul realizării studiului dat, a fost adoptată procedura de examinare medico-legală a copilului victimă a violenței fizice și sexuale.²¹

În același timp, evidențiem că Centrul regional de asistență integrată a copiilor-victime ale infracțiunilor (HG 798/2019), de tip Barnahus, care a fost deschis în februarie 2022 în mun. Bălți, oferă și servicii medicale și/sau medico-legale și, evident, va trebui să respecte acest standard.

Angajații „Amicul” au specificat că mai rar se apelează la serviciile unui psihiatru extern *„lucrurile acestea se întâmplă, dar mai degrabă sunt o excepție.”* Echipa „Amicul” nu are un psihiatru în statele de funcție și consideră că acesta este un dezavantaj, pentru că unii copiii victime/martori ai abuzului au nevoie și de astfel de servicii.

STANDARDUL 8. SERVICII TERAPEUTICE

Evaluarea și tratamentul sunt puse la dispoziția copiilor victime și martori care sunt referiți spre instituția Barnahus.

Echipa „Amicul” pune la dispoziția copilului victimă/martor și a părintelui/îngrijitorului fără comportament abuziv, diferite forme de sprijin – psihologice, sociale și juridice, iar, la necesitate, referă spre servicii de sănătate mintală etc. Scopul urmărit de echipă constă în recuperarea fizică și psihologică a copilului, inclusiv, asigurarea reintegrării sociale.

Copiii și părinții/îngrijitorii primesc informațiile necesare privind tratamentul de care pot beneficia, având un rol participativ în planificarea serviciilor terapeutice.

²¹ <https://www.cnpac.md/ro/premiera-pentru-republica-moldova-cu-suportul-cnpac-a-fost-adoptata-procedura-de-examinarea-medico-legala-a-copilului-victima-a-violentei-fizice-si-sexuale/>

I. Cadrul de cercetare	II. Asistența multidisciplinară	III. Eficiența intervențiilor, din perspectiva copiilor-victime/martori	IV. Eficiența intervențiilor, din perspectiva specialiștilor	V. Practicile de colaborare a centrului „AMICUL”	VI. Serviciile oferite copiilor-victime/martori ai infracțiunilor	VI. Fezabilitatea transformării centrului „AMICUL”
---------------------------	------------------------------------	--	---	---	--	---

Copilului i se acordă asistența necesară, în baza unui PIA, în concordanță cu dovezile și informațiile referitoare la traume, fiind adaptat caracteristicilor individuale, vârstei, nivelului de dezvoltare etc. Prima ședință de terapie începe cât de curând posibil după procesul de audiere. Atât copiii, cât și părinții/îngrijitorii sunt informați despre intervenția care li se oferă și PIA este consultat cu aceștia. Evidențiem că, în acordarea asistenței copilului, se lucrează, de asemenea, și cu părinții. În cadrul discuțiilor cu aceștia, se colectează informații privind trăirile copilului, schimbările care s-au produs după oferirea asistenței „*e una când noi observăm în 45 de minute copilul și cu totul altceva când mama observă copilul*” (FGD_1).

Calitatea înaltă a serviciilor terapeutice, oferite de către psihologii Centrului „Amicul”, se explică și prin dezvoltarea serviciilor de intervizare și supervizare din partea psihologilor cu experiență. Aceasta permite o reflecție profesională asupra acțiunilor întreprinse. Astfel, cazurile se discută în echipă, pentru a avea și viziunea colegilor asupra intervenției pe caz, atât pe dimensiunea de consiliere psihologică, cât și pe cea de asistență socială.

Psihologii care oferă consiliere/reabilitare psihologică au subliniat că ei prestează astfel de servicii în situațiile de criză și reușesc să ajute copilul să depășească starea complicată, ulterior, se retrag „*nu ne simțim prea bine că nu dăm maximum*” (FGD_1). În acest context, s-a menționat și că marea majoritate a părinților nu conștientizează necesitatea reabilitării de lungă durată a copilului victimă/martor și există posibilități de îmbunătățire a serviciilor prestate.

Printre provocările existente, evidențiem și lipsa posibilității de a beneficia de finanțare din partea statului a serviciilor oferite de Centrul „Amicul”. Acest fapt determină imposibilitatea de a oferi asistență psihologică de lungă durată pentru toți copiii care au trecut prin experiențe traumatizante grave „*minim ar fi un an și mai mult. Pentru ca intervenția să fie una calitativă, copiii ar trebui asistați pe parcursul câtorva ani, din punct de vedere psihologic. Acest lucru nu este realizabil din perspectiva resurselor umane, dar și financiare ale centrului*” (FGD_1).

STANDARDUL 9. CONSTRUIREA CAPACITĂȚII

Membrii echipei Barnahus și agențiile implicate beneficiază de formare periodică în domeniile specifice de expertiză și li se oferă formare comună pe aspecte transversale.

Specialiștii echipei „Amicul” au beneficiat de instruirii naționale și internaționale, privind asistența copiilor victime și martori ai violenței. De exemplu, pentru specialiștii care acordă asistență psihologică și socială, au fost asigurate formări de cel puțin 40 de ore de instruire inițială. Suplimentar, specialiștii beneficiază de instruirii continue. Se asigură instruirea și pentru specialiștii noi, fapt care determină ca specialiștii să fie la curent cu cele mai noi abordări în asistența copiilor victime ai VNET.

O parte din psihologii din echipa „Amicul” au beneficiat de instruirii și supervizări internaționale. Suplimentar, fiecare dintre membrii echipei „Amicul” are formările și supervizările sale separate, individuale și de grup. În ultimii ani, se urmărește ca întreaga echipă să beneficieze de aceeași formare. Astfel, asistenții sociali cunosc metodele și tehnicile de lucru ale psihologilor, iar psihologii, împreună cu asistenții sociali, urmăresc

să acorde o asistență cât mai eficientă copilului și familiei din care acesta face parte.

Evidențiem că angajații echipei au acces și la programele de instruire pe care le livrează CNPAC – Programul CONECT, Programul 12+ etc., care oferă posibilități de dezvoltare a capacităților.

Membrii echipei „Amicul” au acces la îndrumare, supraveghere, consiliere și evaluare reciprocă atât pe cazuri individuale, cât și în abordarea stresului emoțional personal și profesional, provocărilor și dilemelor etice în activitatea cu copiii victime/martori ai violenței. Astfel, există un supervisor, la care psihologii se pot adresa pentru a discuta aspectele intervențiilor. În cadrul centrului, se lucrează la aspectul de prevenire a arderii profesionale, lucru extrem de important pentru specialiștii care lucrează cu copii victime/martori ai abuzului.

STANDARDUL 10. PREVENȚIE: ÎMPĂRTĂȘIREA INFORMAȚIILOR ȘI CONSTRUIREA COMPETENȚEI EXTERNE

Datele statistice agregate și neagregate sunt colectate și împărtășite factorilor de interes relevanți, inclusiv, factorilor decizionali, mediului academic, profesioniștilor din domeniul protecției copilului și publicului larg, pentru a crește nivelul de conștientizare cu privire la violența asupra copiilor și rolul răspunsului multidisciplinar de a facilita cercetarea și de a sprijini legislația, politicile și procedurile bazate pe dovezi.

Pe parcursul anilor, „Amicul” și-a adus contribuția la sporirea cunoștințelor și competențelor profesioniștilor care lucrează pentru și cu copiii. În acest scop, ei au organizat permanent ședințe de informare, seminare, au elaborat studii etc. „Amicul” a contribuit la organizarea multor activități de instruire a specialiștilor din exteriorul instituției. Angajații au participat la emisiuni radio și televizate, campanii de informare etc.

Colaborarea cu media, în scopul prevenirii și combaterii fenomenului de abuz asupra copiilor, constituie un punct forte al CNPAC. Astfel, membrii echipei participă activ la acest gen de activități. Totodată, în colaborarea cu media, s-a pus accentul pe măsurile de protecție a identității și interesului copilului. În acest scop, a fost elaborat un ghid pentru jurnaliști despre cum să abordeze supraviețuitorii abuzului sexual și subiectele ce țin de abuzul sexual al copiilor, în presă.

Activitățile de instruire a specialiștilor sunt diverse ca și conținut, dar și ca unele categorii de specialiști. Astfel, psihologii SAP, psihologii Centrele de Sănătate Prietenoase Tinerilor au beneficiat de instruire inițială referitoare la elaborarea raportului de evaluare, precum și la realizarea interviului de protecție. Specialiștii din domeniul protecției copilului, educației, sistemului medical au beneficiat de o diversitate de instruiri privind abuzul asupra copilului, mecanismul de colaborare intersectorial, în cazul abuzului asupra copilului, interviul de protecție etc. Evidențiem, în acest context, instruirile cadrelor didactice privind prevenirea primară a abuzului asupra copilului; Instruirile specialiștilor din asistență socială privind prevenirea secundară a abuzului copilului etc.

I. Cadrul de cercetare	II. Asistența multidisciplinară	III. Eficiența intervențiilor, din perspectiva copiilor-victime/martori	IV. Eficiența intervențiilor, din perspectiva specialiștilor	V. Practicile de colaborare a centrului „AMICUL”	VI. Serviciile oferite copiilor-victime/martori ai infracțiunilor	VI. Fezabilitatea transformării centrului „AMICUL”
------------------------------	---------------------------------------	--	---	--	--	---

Angajații centrului au menționat că, datorită deținerii expertizei pe domeniul de protecție și asistență a copiilor victime ale abuzului, specialiștii din sistemul de protecție a copilului din Republica Moldova apelează la ei ca organizație resursă, pentru a oferi consultanță autorităților locale, la nivel de proceduri „*cât de repede trebuie să aplici ordonanța de protecție sau, în general, în unele cazuri, aducem argumente de ce este necesar să aplicăm ordonanța de protecție*” (FGD_1).

Echipa CNPAC oferă instruire și în domeniul cooperării între instituții, în cazul copiilor victime/martori ai violenței, în mod special a EMD. Angajații „Amicul” au menționat că unele autorități nu cunosc procedura de intervenție în cazurile de abuz a copilului și sunt nevoiți să ghideze specialiștii. Este însă dificil de asigurat consolidarea tuturor membrilor instituțiilor implicate în procesul de cooperare (procurori, judecători, alături de asistenți sociali psihologi etc.). Această responsabilitate nu poate fi realizată în totalitate de CNPAC, care este o asociație nonprofit. În acest sens, subliniem necesitatea unor cursuri periodice de formare și activități de consolidare a capacității instituțiilor implicate pe probleme transversale și multidisciplinare, sub conducerea Agenției Naționale de Asistență Socială, în colaborare cu Inspectoratul General de Poliție etc.

O direcție aparte, în cadrul CNPAC, o constituie cea de realizare a unor studii și cercetări în domeniul dat, datele cărora sunt prezentate public, iar recomandările fiind înaintate instituțiilor relevante pentru dezvoltarea cadrului legal privind copiii victime/martori ai infracțiunilor, în dezvoltarea practicilor bazate pe dovezi etc. Munca de sensibilizare, bazată pe împărtășirea rezultatelor studiilor, informațiilor generale și specifice, cu privire la violența asupra copiilor, a ajutat la îmbunătățirea răspunsului din partea diferitor instituții, în scopul prevenirii și combaterii fenomenului.

O direcție nu mai puțin importantă în activitatea CNPAC este cea de dezvoltare a unor programe care ar veni în ajutor copiilor să identifice diferite forme de abuz și să se adreseze autorităților pentru protecție, inclusiv, a campaniilor de sensibilizare în acest scop, promovate la nivel național. În acest domeniu, au fost dezvoltate câteva programe specifice pentru copii și adolescenți:

- Program pentru siguranța și prevenirea abuzului sexual al copiilor cu vârsta 3-7 ani „Aici nu se pune mâna” (program pilotat în 2016) și implementat din 2016, până în prezent;
- Programul pentru adolescenți „12 plus”, care cuprinde aspecte de informare privind sexualizarea, sexting-ul, sponsoring-ul, cyberbullying-ul etc.

Tangențial, mai este atins subiectul abuzului sexual în Programul „Drumul spre casă”, care conține câteva întrebări specifice.

Site-ul instituției și rubricile destinate adolescenților contribuie la crearea unor relații între specialiștii instituției și adolescenți, din mediul virtual, fapt ce permite răspunsul prompt la situațiile complicate semnalate în mediul online, prin direcționarea spre serviciile necesare. Pe site, sunt publicate articole sau răspunsuri la întrebări oferite de către specialiști, pentru ca mai mulți adolescenți să poată beneficia de informații. Nu în ultimul rând, evidențiem crearea unor filmulețe de scurt metraj, cu interviuarea specialiștilor și răspunsuri la întrebările ce îi preocupă pe adolescenți.

Campaniile de sensibilizare:

- **anul 2015 - "Aici nu se pune mâna"**, campanie de combatere a abuzului sexual asupra copiilor adresată părinților, educatorilor și îngrijitorilor de copii mici cu vârsta cuprinsă între 0-7 ani.
- **2016-2017 - "Adolescență în siguranță"**, campanie de prevenire a abuzului și exploatării sexuale în rândul adolescenților.

În concluzie, subliniem că Centrul „Amicul”, în perioada 2014-2020, a activat ca un Centru quasi Barnahus. Acesta a fost unicul centru care s-a axat pe prevenirea și combaterea abuzului asupra copilului, inclusiv, oferirea asistenței multidisciplinare copiilor victime și martori ai infracțiunilor. Nu mai puțin semnificativ a fost aportul adus de „Amicul” la pregătirea specialiștilor în domeniul protecției copilului, sistemului de drept, sistemului, educațional, sistemului medical etc., precum și implementarea unor practici bazate pe dovezi, în rezultatul studiilor și cercetărilor realizate.

Factorii care au facilitat succesul în acordarea asistenței multidisciplinare copiilor sunt:

- resursele umane bine pregătite, cu experiență specifică, unică, deschiși pentru a interveni prompt și a ajuta copiii;
- comunicarea permanentă între membrii echipei, schimbul de experiență în interiorul organizației;
- comunicarea permanentă cu cei din exteriorul centrului, autoritățile tutelare, reprezentanții EMD, reprezentanții organelor de drept în acordarea asistenței și respectarea interesului superior al copilului;
- managementul eficient în organizarea activității centrului – ședințe lunare de echipă, ședințe săptămânale cu managerii de caz și cu psihologii, dezvoltarea instrumentelor de asistență și a procedurilor, în conformitate cu standardele internaționale;
- activitatea permanentă a președintelui CNPAC, orientată spre asigurarea calității serviciilor prestate, precum și stabilirea multiplelor parteneriate cu donatorii, în vederea asigurării sustenabilității financiare a serviciului;
- documentarea celor mai bune practici, alături de dezvoltarea unor mecanisme de evaluare, cooperare, realizare a cercetărilor etc.

În același timp, în contextul dezvoltării serviciilor Barnahus în Republica Moldova, evidențiem că CNPAC a dezvoltat *Standardele minime de calitate pentru serviciul prestat, în cadrul Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor*, care se bazează pe *Standardele de calitate ale modelului de servicii integrate, destinate copiilor victime ale abuzului Barnahus*, la nivel european, dar și activitatea Centrului „Amicul”, care a activat ca un quasi Barnahus. Acestea urmează să fie respectate în activitatea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor din regiunea de nord a Republicii Moldova.

VII. FEZABILITATEA TRANSFORMĂRII
CENTRULUI „AMICUL” ÎNTR-UN
CENTRU DE TIP BARNAHUS,
PRIN PRISMA CORESPUNDERII
STANDARDELOR MINIME DE
CALITATE REFERITOARE LA SPAȚIU,
APROBATE PRIN HOTĂRÂREA DE
GUVERN NR. 708/2019

I. Cadrul de cercetare	II. Asistența multidisciplinară	III. Eficiența intervențiilor, din perspectiva copiilor-victime/martori	IV. Eficiența intervențiilor, din perspectiva specialiștilor	V. Practicile de colaborare a centrului „AMICUL”	VI. Serviciile oferite copiilor-victime/martori ai infracțiunilor	VII. Fezabilitatea transformării centrului „AMICUL”
---------------------------	------------------------------------	--	---	---	--	--

În martie 2022, CNPAC a fost acreditat ca prestator de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (serviciu de tip Barnahus). Procedura certifică corespunderea capacităților funcționale, organizaționale și administrative ale CNPAC de a presta serviciul de tip Barnahus. Acest fapt presupune că spațiul oferit de fondatorul serviciului este în corespundere cu Standardele minime de calitate aprobate prin Hotărârea de Guvern nr. 708/2019.

CNPAC dispune de spațiu în care își desfășoară activitatea Centrul „Amicul”, în temeiul deciziei Consiliului Municipal Chișinău nr. 5/7 din 23 martie 2008. Luând în considerare că, în perioada 2014-2020, a activat ca un serviciu *quasi* Barnahus și având în vedere că Guvernul și-a propus să dezvolte acest tip de serviciu și în zona Centru, a apărut necesitatea realizării unui exercițiu de fezabilitate a spațiului respectiv. Exercițiul urmărește scopul de a determina posibilitatea utilizării acestuia pentru funcționarea unui Centrul de tip Barnahus.

Analiza corespunderii spațiului s-a realizat prin prisma *Standardelor minime de calitate*, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 708/2019, în special, cele cu privire la localizare, accesibilitate (standardul nr. 1) și amenajare a spațiului (standardul nr. 2).

STANDARDUL 1 - LOCALIZAREA ȘI ACCESIBILITATEA

Centrul „Amicul” este amplasat în incinta spațiului care aparține autorității publice locale din mun. Chișinău. Acesta este localizat într-o zonă cu flux de populație redus și cu acces la transportul public. Edificiul nu este situat în incinta organelor de drept sau a instituțiilor de asistență medicală. Centrul dispune de o rampă de acces pentru persoanele cu mobilitate redusă. Astfel, spațiul în care Centrul „Amicul” își realizează activitatea corespunde Standardului de localizare și accesibilitate.

STANDARDUL 2- AMENAJAREA SPAȚIULUI

Centrul „Amicul” dispune de următoarele spații și dotări:

- spațiu special amenajat pentru audierea copiilor (camera de audiere și camera de vizualizare, dotat cu mijloace de înregistrare audiovizuală de circuit închis);
- un spațiu destinat consilierii psihologice, care corespunde necesităților copiilor de diferite vârste și este echipat cu instrumentar psihodiagnostic/psihoterapeutic;
- un singur spațiu de așteptare, în care se află și recepția;
- spații administrative compuse din birouri pentru manager, asistent social, psiholog, jurist, intervievator;
- 2 grupuri sanitare, unul adaptat pentru copii mici.

Cu toate acestea, Centrul „Amicul” nu dispune de zonă pentru luarea gustărilor. De asemenea, Centrul nu are spațiu pentru examinarea medicală și medico-legală, iar amenajarea acestuia nu poate fi realizată, din cauza unor limitări tehnice, precum imposibilitatea de a construi un al treilea grup sanitar, care e absolut necesar să fie amenajat în spațiile de examinare medicală/medico-legală, în conformitate cu Standardele minime de calitate. În plus, nu este posibil, tehnic, de renovat edificiul în vederea construcției unui bloc sanitar adaptat pentru persoanele cu dizabilități. Astfel, din perspectiva amenajării spațiului, în sediul în care își desfășoară activitatea Centrul „Amicul” nu poate fi creat un Centru de tip Barnahus, deoarece nu întrunește toate condițiile pentru a corespunde standardului privind amenajarea spațiului.

Ținând cont de aceste constatări, putem concluziona că, preluarea clădirii în care își desfășoară activitatea Centrul „Amicul” și transformarea acesteia într-un Centru de tip Barnahus, nu este fezabilă din punct de vedere tehnic. Lipsa încăperilor suficiente pentru amenajarea spațiului destinat examinărilor medicale și medico-legale, imposibilitatea adaptării unui bloc sanitar pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, amenajarea unei zone pentru luarea gustărilor nu ar asigura corespunderea cu standardele 2, 13 și 14, prevăzute de Hotărârea Guvernului nr. 708/2019, implicit ar atrage și imposibilitatea prestării serviciilor specializate, conform standardelor minime de calitate.

CONCLUZII

ASISTENȚĂ MULTIDISCIPLINARĂ A COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR, ÎN CADRUL CENTRULUI „AMICUL”, PERIOADA 2014-2020

În perioada 2014-2020, Centrul „Amicul” a oferit asistență multidisciplinară la 610 copii victime/martori ai infracțiunilor. Dintre copiii asistați – 511 (83,8%) sunt victime, iar 99 (16,2%) – martori ai infracțiunilor. Numărul copiilor de sex feminin este dublu – 404 (66,2%), în comparație cu cel al copiilor de sex masculin – 206 (33,8%). Printre copiii victime asistați predomină fetele – 7 din 10 victime asistate sunt fete, iar printre copii martori – băieții, 6 din 10 martori sunt băieți.

- Copiii asistați au diferite vârste, însă 2/3 dintre cazuri sunt cele ale copiilor de la 7 la 13 ani. Este mare și numărul copiilor asistați de 0-6 ani – 93 (15,2%). Corelarea vârstei copilului cu abuzatorul atestă că, dintre copiii asistați cu vârsta de 0-6 ani, 50 la sută au fost victime/martori ai infracțiunilor săvârșite de un părinte. De asemenea, 1/3 dintre copiii de 7-10 ani sunt victime/martori ai infracțiunilor săvârșite de un părinte. Riscul ca abuzatorul să fie părinte se păstrează și la celelalte vârste. Însă, pentru vârstele de 11-13 ani, 14-16 ani și 17-18 ani, cel mai mare risc îl prezintă abuzatorii din comunitate.
- Conform mediului de reședință, aproape 2/3 dintre copii asistați sunt din mediul rural (391). Din perspectiva zonei geografice, cei mai mulți copii – 567 (93,0%) sunt din zona Centru (28,9% dintre aceștia nemijlocit din mun. Chișinău), 36 (5,9%) din zona sud și 7 (1,1%) din regiunea nord. Faptul că copiii asistați de specialiștii Centrului „Amicul” sunt din diferite regiuni ale Republicii Moldova, se explică prin lipsa unor astfel de servicii.
- Cei mai mulți copii asistați – 170 (27,9%), sunt victime/martori ai violenței în familie (art. 201¹ Cod Penal), urmează copiii victime ale infracțiunilor sexuale, conform art. 171 Cod Penal – 120 (19,7%), cei ai infracțiunilor sexuale, conform art. 172 Cod Penal – 115 (18,9%), cei ai infracțiunilor sexuale, conform art. 175 Cod Penal – 104 (17,0%) etc.
- Centrul „Amicul” a oferit 4 tipuri de servicii pentru copiii victime/martori ai infracțiunilor, în perioada analizată: servicii de evaluare a riscurilor (99,7%), servicii de audieri (64,3%), servicii de evaluare psihologică (58,4%) și servicii de consiliere/reabilitare psihologică (31,5%). Din perspectiva tipului de infracțiune, datele atestă că se solicită raportul de evaluare în 8 din 10 cazuri de infracțiuni sexuale pe cazurile de hărțuire sexuală, în 7 din 10 cazuri de viol, aproximativ, în 7 din 10 cazuri de raport sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, în 6 din 10 cazuri de acțiuni perverse, ademenire a minorilor în scopuri sexuale sau violență în familie, în 5 din 10 cazuri, acțiuni violente cu caracter sexual.
- În cazul celor 359 de copii victime/martori ale infracțiunilor, în care instituțiile au solicitat rapoarte de evaluare psihologică a copiilor, datele atestă că, în 71,9% din aceste cazuri, s-a solicitat informație descriptivă generală, iar în 28,1% din cazuri – informații cu întrebări specifice. Corelarea tipului raportului solicitat cu alte variabile atestă unele particularități, în dependență de vârstă, sex și de anul dosarului. Astfel, odată cu creșterea vârstei copilului victimă/martor, asistăm și la o creștere ușoară a tipului de raport cu întrebări

specific, de la 27,7% în cazul copiilor de 0-6 ani, la 36,4%, în cazul copiilor de 17-18 ani. De asemenea, evidențiem că, în cazul băieților, rapoarte cu întrebări specifice se solicită în 21,1% din cazuri, în comparație cu 31,2%, în cazurile în care victimele/martorii infracțiunilor sunt fete.

- Baza de date dezvoltată și menținută de Centrul „Amicul” atestă următoarele tipuri de rapoarte cu informații specific, solicitate de către specialiștii din domeniul dreptului sau al protecției copilului privind: (i) gradul de traumatizare; (ii) gradul de credibilitate; (iii) gradul de sugestibilitate; (iv) confirmarea sau infirmarea abuzului; (v) memoria unor date; (vi) alte tipuri de informații. Cel mai frecvent, sunt solicitate rapoartele privind gradul de traumatizare (11,7%) și cele de sugestibilitate (11,7%), urmate de cele de credibilitate (8,4%), cele de memorie (4,7%). În același timp, în fiecare al 4 raport, se solicită alte informații decât cele nominalizate.
- Asistența multidisciplinară acordată de Centrul „Amicul” copiilor victime/martori ai infracțiunilor este suplimentată și de unele studii/analize relevante pe dimensiunea dată. Studiile realizate de CNPAC vin cu recomandări utile, bazate pe dovezi în scopul îmbunătățirii asistenței multidisciplinare a copiilor victime/martori ai infracțiunilor; creșterii competenței specialiștilor implicați în asistența interinstituțională, a practicilor de colaborare, dar și a înregistrării și monitorizării datelor privind VNET asupra copiilor.

EFICIENȚA INTERVENȚIILOR CENTRULUI „AMICUL”, DIN PERSPECTIVA COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR ȘI A PĂRINȚILOR/ÎNGRIJITORILOR

- Interveniurile individuale aprofundate realizate cu copii victime și părinții acestora, atestă funcționalitatea *Mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale VNET*. Relatările beneficiarilor au atestat că specialiștii din diferite sectoare cunosc atât mecanismul, cât și Centrul „Amicul”. Ei referă copii și familiile spre serviciile acestuia.
- Narațiunile copiilor atestă că serviciile de care au beneficiat sunt diverse: consiliere psihologică, informarea copilului despre interviul de protecție, pregătirea copilului pentru participarea la audiere, managementul de caz, prin evaluarea complexă a cazului și dezvoltarea PIA, asigurarea colaborării intersectoriale, în scopul ajutării copilului victimă și a familiei acestuia. Suportul oferit a depășit așteptările copiilor, inclusiv, ale părinților.
- Beneficiarii intervievați au semnalat necesitatea unor acțiuni mai ample și mai complexe referitor la prevenirea tuturor formelor de violență, pe de o parte, pe de altă parte, la unele aspecte de îmbunătățire a serviciilor de care au beneficiat. Copiii s-au referit și la necesitatea mai multor acțiuni de informare în școli, pregătirea cadrelor didactice despre să pună corect în discuție acest subiect, dar și lucrul cu alte categorii de specialiști, pentru a-i sensibiliza și a-i informa despre influența violenței asupra copiilor. Copiii victime ai infracțiunilor au subliniat necesitatea de a li se oferi părinților mai multă informație și mai multă asistență în perioada de criză.

EFICIENȚA INTERVENȚIILOR CENTRULUI „AMICUL”, DIN PERSPECTIVA SPECIALIȘTILOR DIN DOMENIUL DREPTULUI ȘI A PROTECȚIEI COPILULUI

- Specialiștii din domeniul instituțiilor de drept și cele de protecție a copilului au semnalat calitatea înaltă a rapoartelor de evaluare psihologică, elaborate de către specialiștii Centrului „Amicul”, inclusiv, utilitatea practică a acestor rapoarte în procesul de judecată. Specialiștii din domeniul protecției copilului au evidențiat că, datorită rapoartelor de evaluare psihologică elaborate de Centrul „Amicul”, s-au obținut în multe cazuri ordonanțe de protecție.
- Toți specialiștii din domeniul legal intervievați au menționat aspectele pozitive ale audierii copiilor victime/martori în condiții speciale. Aceștia au specificat că audierea în condiții speciale determină respectarea interesul superior al copiilor și neadmiterea revictimizării.
- Calitatea înaltă a serviciilor de audiere în condiții speciale, prestate de angajații Centrului „Amicul”, „*satisface nevoile justițiarilor*” și i-a determinat să creeze o relație de lungă durată și să apeleze, când este necesar, la serviciile date. Este important să evidențiem că și specialiști din unele unități administrativ-teritoriale, în care au fost amenajate camere de audieri speciale, pe lângă judecătoria, apelează la serviciile de audiere oferite de Centrul „Amicul”, explicând acest fapt prin calitatea înaltă a serviciilor prestate.
- Specialiștii din sistemul de drept și cei din protecție a copilului au evidențiat receptivitatea, punctualitatea membrilor echipei „Amicul”, promptitudinea intervenției, dar și calitatea înaltă a serviciilor oferite, calificarea înaltă a personalului.
- Specialiștii, care au participat la cercetare, au evidențiat că Centrul „Amicul” a contribuit și la formarea unei atitudini pentru înțelegerea portretului psihologic/psihosocial al copilului victimă/martor, contribuind la schimbarea atitudinii specialiștilor din domeniul dreptului și al protecției copilului, totodată, determinând dezvoltarea practicilor de justiție prietenoasă copilului, inclusiv creșterea calității serviciilor pentru copii victime/martori ai infracțiunilor.

PRACTICILE DE COLABORARE A CENTRULUI „AMICUL” CU AUTORITĂȚILE, ÎN SCOPUL OFERIRII ASISTENȚEI COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR

- Există niște acorduri semnate, la nivel național, între CNPAC și Procuratura Generală, Direcția Generală de Protecția a Drepturilor Copilului, Inspectoratul General al Poliției, Centrul pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, Ministerul Educației și Cercetării, inclusiv, acorduri cu autoritățile publice locale. Aceste acorduri sunt generale, acorduri-cadru care oferă posibilitatea colaborării, la nivel național și local. Ele au permis Centrului „Amicul” să dețină un temei juridic pentru colaborare, inclusiv, implicarea și participarea diferitor specialiști la ședințele EMD.
- Colaborarea interinstituțională este una reciproc avantajoasă, axată pe respectarea interesului superior al copilului. Astfel, reprezentanții organelor de drept sunt interesați să organizeze audierea copilului în condiții speciale, iar specialiștii de la „Amicul” sunt interesați în *„finalitatea cauzei penale și a viitorului copilului”*.
- Factorii care asigură succesul colaborării interinstituționale în asistența copilului sunt determinați de mecanismele de colaborare prevăzute de cadrul normativ, dar și de pregătirea specialiștilor, inclusiv, receptivitatea reciprocă a acestora.

SERVICIILE OFERITE COPIILOR VICTIME/MARTORI AI INFRAȚIUNILOR DE CENTRUL „AMICUL”, DIN PERSPECTIVA CORESPUNDERII CU STANDARDELE DE CALITATE BARNAHUS

- Datele colectate confirmă că Centrul „Amicul”, în perioada 2014-2020, a activat ca un quasi Barnahus. În prestarea serviciilor, au fost respectate, în totalitate, criteriile-cheie comune ale modelului Barnahus și a fost pusă în aplicare 9 din 10 norme de bună practică în acordarea asistenței copiilor victime/martori ai infracțiunilor. Centrul „Amicul” nu a oferit doar servicii medicale și medico-legale în incinta centrului, copiii fiind referiți spre instituțiile externe care prestau aceste servicii.
- Centrul „Amicul”, în perioada 2014-2020, a fost unicul centru care s-a axat complex pe prevenirea și combaterea abuzului asupra copilului, inclusiv, oferirea asistenței multidisciplinare copiilor victime și martori ai infracțiunilor, la necesitate, referirea acestora spre alte servicii.
- Centrul „Amicul” a adus un aport semnificativ la dezvoltarea unor practici de asistență a copilului victimă/martor, a cadrului legal privind colaborarea intersectorială, în scopul ajutării copiilor victime/martori ai infracțiunilor, inclusiv, pregătirea specialiștilor din domeniul protecției copilului, sistemului de drept, sistemului, educațional, sistemului medical etc., precum și implementarea unor practici bazate pe dovezi, în rezultatul studiilor și cercetărilor realizate.
- Factorii care au facilitat succesul în acordarea asistenței multidisciplinare copiilor sunt:
 - resursele umane bine pregătite, cu experiență specifică, unică, deschise pentru a interveni prompt în ajutorul copilului;
 - comunicarea permanentă între membrii echipei, schimbul de experiență în interiorul organizației;
 - comunicarea permanentă cu cei din exteriorul centrului, autoritățile tutelare, reprezentanții EMD, reprezentanții organelor de drept, în acordarea asistenței și respectarea interesului superior a copilului;
 - management eficient în organizarea activității centrului: ședințe lunare de echipă, ședințe săptămânale cu managerii de caz și cu psihologii, dezvoltarea instrumentelor de asistență și a procedurilor, în conformitate cu standardele internaționale;
 - activitatea permanentă a președintelui CNPAC, orientată spre asigurarea centrului cu resurse financiare;
 - documentarea celor mai bune practici, alături de dezvoltarea unor mecanisme de evaluare, cooperare, recalificare a cercetărilor etc.

- Unele lecții-învățate de către specialiștii Centrului „Amicul” au fost deja incluse în serviciul Barnahus, care urmează să-și înceapă activitatea în municipiul Bălți, pentru regiunea de nord:
 - oferirea serviciilor medicale și medico-legale în incinta centrului Barnahus, inclusive, echiparea centrului cu aparatajul medical necesar în acest scop;
 - stabilirea acordurilor de colaborare cu instituțiile-cheie, la etapa inițială de activitate a serviciului;
 - asigurarea costurilor financiare pentru funcționarea serviciului.

FEZABILITATEA TRANSFORMĂRII CENTRULUI „AMICUL” ÎNTR-UN CENTRU DE TIP BARNAHUS

- Spațiul utilizat de Centrul „Amicul” nu corespunde în totalitate standardelor de accesibilitate și amenajare, prevăzute de Hotărârea Guvernului nr. 708/2019. Din analiza fezabilității transformării Centrului „Amicul” într-un Centru de tip Barnahus, se constată că acesta nu are cabinet pentru examinarea medicală și medico-legală, iar amenajarea acestuia nu poate fi realizată din cauza unor limitări tehnice, precum imposibilitatea de a construi un al treilea grup sanitar (lavoar, WC și duș) necesar pentru asemenea locații, în conformitate cu Standardele minime de calitate. Spațiul în care își desfășoară activitatea Centrul „Amicul” și transformarea acestuia într-un Centru de tip Barnahus nu este fezabilă, din punct de vedere tehnic.

RECOMANDĂRI

În contextul dezvoltării serviciilor de tip Barnahus în Republica Moldova, evidențiem necesitatea ca activitatea Centrului „Amicul”, în perioada 2014-2020, să servească drept model, iar echipa Centrului „Amicul” să împărtășească experiența acumulată, în scopul dezvoltării și perfecționării acestui serviciu prin:

- Acordarea suportului în elaborarea politicilor și a procedurilor interne pentru activitatea serviciului de tip Barnahus regional.
- Dezvoltarea unui sistem clar de responsabilități și indicatori referitor la Standardele de calitate a serviciilor integrate de tipul Barnahus, care să vină în suportul specialiștilor ce vor activa în cadrul acestora (Hotărârea Guvernului 708/2019). De exemplu, indicatori cantitativi pentru a monitoriza fiecare caz a copilului asistat: (i) timpul scurs de la raportarea cazului, la inițierea evaluării protecției copilului; (ii) timpul scurs de la raportarea cazului, la realizarea audierii în condiții speciale; (iii) timpul scurs de la raportarea cazului, la oferirea asistenței psihologice etc.
- Prestarea unor servicii de instruire inițială și continuă a personalului, care va fi angajat în cadrul serviciului Barnahus nou-creat.
- Promovarea aprobării de către stat a Metodologiei de elaborare a rapoartelor de evaluare psihologică a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, inclusive, organizarea seminarelor de instruire pentru psihologii care elaborează rapoarte de acest tip.
- Organizarea unor mese rotunde cu specialiștii din domeniul dreptului, pentru a discuta și pentru a analiza bunele practici existente în alte țări, dar și experiența Centrului „Amicul” în elaborarea rapoartelor de evaluare psihologică, inclusiv, a impactului acestora.
- Împărtășirea experienței acumulate în interacțiunea cu beneficiarii serviciilor în mediul online, în scopul valorificării unor astfel de posibilități în asistarea copiilor victime/martori ai infracțiunilor.
- Organizarea activităților de advocacy pe dimensiunea de promovare a acestui serviciu, pentru toate regiunile din țară (nord, centru, sud).
- Promovarea serviciilor de reabilitare a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (după asistența psihologică în criză).
- Continuarea activității de cercetare, în scopul dezvoltării unor politici prietenoase copiilor victime/martori ai infracțiunilor, bazate pe date și dovezi.
- Activități de advocacy pentru completarea cadrului legal cu aspecte ce țin de protecția specialiștilor implicați în asistența copiilor victime/martori ai infracțiunilor de eventualele riscuri din partea agresorilor.

Pentru operaționalizarea procesului de dezvoltare a serviciilor Barnahus în Republica Moldova, se propune, în Anexa 4, Foaia de parcurs care cuprinde setul de măsuri necesare a fi întreprinse pentru consolidarea serviciului, per ansamblu, și asigurarea funcționalității acestuia, în zona de Centru și Sud.

BIBLIOGRAFIE

1. Compendiul statistic cu privire la evoluția în anul 2019 a cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic asupra copiilor, 2020.
2. Convenția Consiliului Europei cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual, 2010.
3. Convenția ONU cu privire la drepturile copilului.
4. Copiii victime ale infracțiunilor și procedurile legale: cazul Republicii Moldova. 2013
5. Corelația dintre abuzul sexual în copilărie și comportamentul sexual riscant ulterior, 2016.
6. Directiva europeană privind combaterea abuzului sexual, a exploatării sexuale a copilului și pornografiei infantile, 2011.
7. Directiva Uniunii Europene de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității, 2012.
8. Hotărârea Guvernului nr. 708 din 27.12.2019 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și Standardelor minime de calitate.
9. Hotărârea Guvernului nr.270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale VNET.
10. Instrucțiunea metodică privind intervenția autorităților tutelare teritoriale/locale, presatorilor de servicii sociale din raza administrativ-teritorială a municipiului Chișinău, în procesul de identificare, evaluare, referire, asistență și monitorizare a cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic. Decizia Consiliului Municipal Chișinău nr. 2/20 din 22.02.2019.
11. Liniile directoare ale Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului, 2010.
12. Opinii și percepții privind violența în familie și abuzul asupra copilului, 2018.
13. Raport de cercetare: atitudinile, cunoștințele și practicile specialiștilor, cu referire la aplicarea procedurilor prietenoase în investigarea cazurilor cu implicarea copiilor sub 14 ani, victime/martori ai infracțiunilor, 2016.
14. Recomandarea Consiliului Europei pentru serviciile sociale în interesul copilului, 2011.
15. 15. Standardele de calitate ale modelului de servicii integrate destinate copiilor victime ale abuzului Barnahus. Ghid pentru dezvoltarea de servicii multidisciplinare integrate Copilul-victimă și martor al violenței.
16. UNEG Code of Conduct for Evaluation in the UN system.

ANEXE

ANEXA 1. DATE DESPRE SPECIALIȘTII CU CARE S-AU REALIZAT INTERVIURI INDIVIDUALE APROFUNDATE

Nr.	Codul	Domeniul de activitate	Funcția actuală	Colaborarea cu Centrul „Amicul”, pe ani
1	IIA_1_S	Organele de drept	Judecător	2020
2	IIA_2_S	Organele de drept	Judecător	2019
3	IIA_3_S	Organele de drept	Procuror	2020
4	IIA_4_S	Organele de drept	Procuror	2016
5	IIA_5_S	Organele de drept	Avocat	2016
6	IIA_6_S	Protecția copilului	Șef Protecția Drepturilor Copilului	2007
7	IIA_7_S	Protecția copilului	Psiholog	2017

ANEXA 2. DATE DESPRE COPII VICTIME/PĂRINȚII COPIILOR ASISTAȚI CU CARE S-AU REALIZAT INTERVIURI INDIVIDUALE APROFUNDATE

Nr.	Codul	Vârsta la momentul infracțiunii	Perioada în care a beneficiat de suport	Tipurile de servicii oferite
1	IIA_1_C	13	2010-prezent (periodic)	Consiliere/reabilitare psihologică pentru copil, Referire ¹
2	IIA_2_C	14	2020-2021 (12 luni)	2019 Consiliere/reabilitare psihologică pentru copil Consiliere/reabilitare psihologică pentru mătușă
3	IIA_3_P	12	2019 (3 luni)	Audiere în condiții speciale Consiliere/reabilitare psihologică pentru copil Consiliere/reabilitare psihologică pentru mamă

ANEXA 3. DATE DESPRE SPECIALIȘTII CENTRULUI „AMICUL” PARTICIPANȚI LA DISCUȚIILE FOCUS GRUP

Nr. de discuții de grup	Categoria de participanți	Numărul de participanți
FGD_1 FGD_2	Specialiștii Centrului „Amicul” Specialiștii Centrului „Amicul”	9 (8 F+1 B) 7 (7 F)
Total 2 FGD	IIA_2_C	16 participanți (15 F + 1 B)

¹ Copilul a fost audiat în condiții generale în 3 instanțe (nu exista atunci audierea în condiții speciale).

ANEXA 4. FOAIA DE PARCURS PRIVIND DEZVOLTAREA SERVICIULUI DE ASISTENȚĂ INTEGRATĂ A COPIILOR VICTIME/ MARTORI AI INFRAȚIUNILOR (DE TIP BARNAHUS), ÎN ZONA CENTRU ȘI SUD, CONFORM PREVEDERILOR HOTĂRÂRII GUVERNULUI NR.708/2019

■ Introducere

La 27 decembrie 2019, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr. 708 prin care a instituit, în premieră pentru Republica Moldova, serviciul de specializare înaltă *Centrul de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (de tip Barnahus)*. Prin această Hotărâre de Guvern, a fost aprobat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrelor regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și Standardele minime de calitate pentru acest tip de serviciu. Astfel, statul și-a propus asigurarea pentru copiii victime/martori ai infracțiunilor cu caracter sexual și/sau violență în familie, trafic de copii un sistem de justiție prietenoasă, oferindu-le asistență complexă, potrivit vârstei și necesităților specifice, precum:

- audiere în condiții speciale (conform art. 110¹ Codul de Procedură Penală)
- examinare medico-legală;
- evaluare psihologică;
- asistență pentru asigurarea protecției copilului în situație de risc
- asistență psihologică în criză;
- informarea prealabilă a copilului despre audiere în condiții speciale;
- examinare medicală;
- asistență juridică.

Guvernul și-a asumat angajamentul să creeze trei centre regionale: Nord, Centru și Sud. Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS), în limitele mijloacelor financiare prevăzute anual în bugetul de stat, urmează să contracteze, potrivit Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice, serviciile de asistență specializată prestate în cadrul Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor. Primul Centru regional a fost instituit de către MMPS în 2022, la Bălți. În calitate de prestator, a fost selectat Centrul Național de Prevenire a Abuzului Față de Copii (CNPAC), organizație membră a Rețelei Europene PROMISE Barnahus, care, începând cu anul 2016, a fost implicată activ în promovarea și dezvoltarea acestui serviciu în Republica Moldova.

■ Premise

Această Foaie de parcurs constituie o continuitate logică a constatărilor Studiului *Analiza practicii asistenței multidisciplinare a copiilor victime ale infracțiunilor, în cadrul Centrului de asistență psihosocială „Amicul”, perioada 2014-2020*, prin care s-a analizat practica asistenței multidisciplinare a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, în cadrul Centrului de asistență psihosocială „Amicul”, perioada 2014-2020, timp în care acesta a activat drept un *quasi* Barnahus, fiind gestionat de CNPAC. Activitățile descrise în această Foaie de

parcurs sunt bazate pe experiența CNPAC în dezvoltarea serviciului de asistență multidisciplinară a copiilor victime în Republica Moldova și deschiderea primului Centru regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor în zona Nord.

■ Scop

Documentul propune un set de acțiuni menite să consolideze cadrul de funcționare a serviciului, precum și evidențierea etapelor-cheie în asigurarea disponibilității și funcționalității serviciului de tip Barnahus în zonele de Centru și Sud a Republicii Moldova. Asigurarea disponibilității Centrelor regionale atât în zona de Sud, cât și în zona de Centru va contribui la onorarea angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova (Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului ce prevede că toți copiii au dreptul de a fi protejați împotriva tuturor formelor de violență, exploatare și abuz; Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), ce îndeamnă statele să dezvolte servicii specifice pentru copiii victime sau martori ai violenței domestice; Convenția de la Lanzarote ce recunoaște în mod expres dreptul la protecție a copiilor martori), prin care și-a asumat dezvoltarea unui sistem de protecție a copiilor victime/martori ai diferitor forme de violență, care să asigure respectarea drepturilor la cel mai înalt nivel posibil. Asigurarea disponibilității Centrelor regionale atât în zona de Sud, cât și în zona de Centru va contribui, de asemenea, la prevenirea discriminării copiilor victime/martori din regiunile în care nu au fost create astfel de Centre.

■ Destinație

Documentul este destinat atât autorităților centrale, cât și celor locale în parcursul lor spre dezvoltarea serviciului de asistență specializată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor pe întreg teritoriul țării, în conformitate cu Standardele minime de calitate, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 708/2019.

De asemenea, Foia de parcurs poate fi utilizată de către organele de drept întru conștientizarea rolului său de a consolida capacitățile profesioniștilor din domeniu, în vederea cooperării cu serviciul de tip Barnahus.

În egală măsură, prezenta Foaiă de parcurs va putea servi ca document de advocacy pentru minister și va atrage investițiile necesare pentru dezvoltarea serviciului pe întreg teritoriul țării.

■ Structura

Documentul este structurat pe 5 componente-cheie, care includ un set de acțiuni recomandabile a fi întreprinse, într-o anumită perioadă de timp. Acțiunile propuse pentru că pot fi realizabile în paralel, nu sunt cu implementare succesivă. Documentul conține și o serie de recomandări specifice pentru asigurarea funcționalității Centrelor regionale Centru și Sud.

■ Componenta legală.

Se recomandă ajustarea cadrului legal conex care ar permite consolidarea serviciului de tip Barnahus în Republica Moldova. În pofida faptului că, în 2019, au fost aprobat cadrul normativ și Standardele minime de calitate care legitimează procesul de creare a serviciului pe întreg teritoriul țării, există totuși unele lacune legislative care prezintă un obstacol în prestarea corespunzătoare a serviciului pentru copii, într-o manieră

care ar exclude orice risc de revictimizare a acestora. Această etapă cuprinde un set de recomandări ce vizează dezvoltarea cadrului conex cu scopul de perfecționare și consolidare a funcționării serviciului de tip Barnahus.

■ Componenta de sensibilizare și colaborare intersectorială.

Se recomandă organizarea acțiunilor de sensibilizare a factorilor de decizie locali și a profesioniștilor care lucrează cu copiii și pentru copii (procurori, ofițeri de poliție, asistenți sociali, lucrători medicali etc.) cu privire la necesitatea creării centrului regional, inclusiv, informarea și instruirea tuturor specialiștilor implicați în asigurarea funcționalității Centrului regional. La această etapă, accent se va pune pe colaborarea și coordonarea eficientă între actorii statali-cheie, în interesul superior al copilului, pentru asigurarea justiției prietenoase copilului, accesul copiilor la servicii integrate de calitate înaltă, prevenirea întârzierilor nejustificate și asigurarea promovării participării copilului.

■ Componenta de infrastructură.

Se recomandă identificarea unui spațiu adecvat, la nivel local fiind pus la dispoziția fondatorului serviciului regional de specializare înaltă. În urma unui exercițiu de fezabilitate, fondatorul poate stabili parteneriate în vederea realizării lucrărilor de renovare a spațiului, mobilarea și dotarea acestuia, conform Standardelor minime de calitate, aprobate de aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 708/2019.

■ Componenta financiară.

Se recomandă planificarea adecvată a resurselor financiare necesare pentru crearea și dezvoltarea centrului regional care prestează servicii de tip Barnahus. În acest sens, o atenție corespunzătoare urmează a fi acordată identificării resurselor financiare extrabugetare pentru crearea Centrelor regionale din zonele de Sud și Centru, pentru lucrările de renovare și dotare a acestora), miza fiind resursele alocate de către partenerii de dezvoltare. De asemenea, este necesară planificarea resurselor financiare suficiente în bugetul de stat, pentru a contracta, potrivit Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice, serviciile de asistență specializată prestate în cadrul celor trei Centre regionale, ținând cont de costul serviciului dat, efectuat în parteneriat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS), la etapa de planificare a serviciului.

■ Componenta de consolidare a capacităților profesioniștilor.

Se recomandă asigurarea instruirii inițiale și continue a specialiștilor din domeniul social, legal, medical, care vor oferi asistență în Centrele de tip Barnahus.

■ Resurse necesare

La nivel programatic, dezvoltarea serviciului de tip Barnahus, per ansamblu, necesită atât resurse financiare, cât și personal calificat, cu competențe dezvoltate în domeniul asistenței de specializare înaltă a copiilor victime ale violenței. În condițiile unei economii austere, investițiile guvernamentale în proiectele sociale sunt modeste, în special, investițiile ce vizează asigurarea infrastructurii. Respectiv, pentru renovarea, amenajarea și dotarea spațiilor, instruirea profesioniștilor, informarea și sensibilizarea publicului țintă sunt necesare investițiile partenerilor de dezvoltare. În același timp, pentru asigurarea funcționalității serviciului, Guvernul trebuie să întreprindă toate măsurile necesare pentru identificarea, planificarea și garantarea resurselor necesare în bugetul de stat.

ACTIVITĂȚILE SPECIFICE PROPUSE PRIN FOAIA DE PARCURS

Componentele de dezvoltare	Rezultate așteptate	Activități	Perioadă	Responsabili
Componenta legală	Statutul intervievatorului este reglementat, la nivel normativ	Definitivarea, promovarea și adoptarea proiectelor de acte normative care să reglementeze statutul intervievatorului în sistemul de drept național (standarde privind formarea inițială, continuă și certificare)	2022	Parlament Guvern Ministerul Justiției
	Standardele minime de calitate pentru spațiile de audiere a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, în condiții speciale, sunt aprobate	Promovarea și aprobarea proiectului Hotărârii de Guvern privind standardele minime de calitate pentru spațiile de audieri	2022	Guvern Ministerul Justiției
		Demararea procesului de evaluare a spațiilor de audiere existente, în conformitate cu cerințele adoptate	2023	
	Legea psihologului este adoptată și aplicabilă	Promovarea și adoptarea Legii	2022	Parlament Guvern Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Metodologia de elaborare a rapoartelor de evaluare psihologică este aprobată	Promovarea și aprobarea proiectului elaborat	2022	Guvern Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Toți copiii victime/martori ai infracțiunilor, până la vârsta de 18 ani, sunt audiați în condiții speciale	Promovarea și adoptarea proiectului de modificare a art. 110 ¹ din Codul de procedură penală, pentru a extinde vârsta copiilor audiați în condiții speciale, de la 14 la 18 ani	2022	Guvern Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Procedurile operaționale reglementate în manualul operațional sunt ajustate în baza experienței primului an de activitate al Centrului regional Nord	Analiza practicii de aplicare a procedurilor operaționale și identificarea necesităților de modificare, completare și ajustare a procedurilor lacunare	2023-2024	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
		Aprobarea manualului operațional în redacție nouă, după caz, completarea și/sau ajustarea unor reglementări specifice		
Serviciile de tip Barnahus destinate copiilor victime/martori ai infracțiunilor sunt acordate doar în cadrul Centrelor regionale	Elaborarea, promovarea și adoptarea proiectului de modificare a legislației procesual-penale privind introducerea obligativității acordării serviciilor specializate (audiere în condiții speciale și examinare medico-legală) copiilor victime/martori ai infracțiunilor, doar în cadrul Centrelor regionale	2024	Parlament Guvern Ministerul Justiției	

Componentele de dezvoltare	Rezultate așteptate	Activități	Perioadă	Responsabili
Componenta de sensibilizare și colaborare intersectorială	Profioniștii din zona Centru și din zona de Sud sunt informați despre esența serviciilor de tip Barnahus	Desfășurarea unei campanii media și de informare a profesioniștilor	2022-2023	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
		Organizarea evenimentelor publice cu implicarea autorităților relevante, inclusiv, organe de drept din zona Centru și Sud, în cadrul cărora vor fi împărtășite rezultatele activității Centrului regional Nord și beneficiile acordării serviciilor „sub un singur acoperiș”		
		Elaborarea și distribuirea materialelor informative adaptate pentru copiii beneficiari ai serviciului		
	Factorii de decizie din zona Centru și Sud sunt sensibilizați despre necesitatea demarării activităților privind dezvoltarea serviciului de tip Barnahus în zonă	Organizarea conferințelor și a meselor rotunde tematice referitoare la rolul autorităților publice locale, organe de drept în dezvoltarea serviciului de tip Barnahus	2023	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
		Organizarea vizetelor de studiu naționale și internaționale în țări cu experiență considerabilă în dezvoltarea serviciilor de tip Barnahus (în cadrul centrului regional Nord)		
	Profioniștii care intră în contact cu copilul-victimă/martor și responsabili de prestarea serviciului integrat în cadrul Barnahus, zona Centru și Sud, sunt pregătiți de a coopera în vederea prestării serviciilor de calitate	Promovarea parcurgerii de către specialiștii relevanți (asistenți sociali, procurori, avocați, judecători, ofițeri de urmărire penală) a cursurilor electronice disponibile pe site-urile Agenției Naționale de Asistență Socială, Academiei de Poliție „Ștefan cel Mare”, Institutului Național de Justiție	2023	Ministerul Justiției, Institutul Național de Justiție, Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne, Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
		Elaborarea ghidurilor tematice de conlucrare a profesioniștilor desemnați cu specialiștii angajați ai centrelor regionale		
	ONG-rile locale sunt parteneri în activitățile de pleoarie în dezvoltarea serviciului	Identificarea organizațiilor neguvernamentale locale de profil și capacitatea acestora privind subiectele tematice aferente serviciilor prestate de centrele regionale	2023	Partenerii de dezvoltare
Capacitarea organizațiilor neguvernamentale locale privind elaborarea și desfășurarea campaniilor locale de sensibilizare și informare				

Componentele de dezvoltare	Rezultate așteptate	Activități	Perioadă	Responsabili
Componenta de infrastructură	Autoritățile publice locale din mun. Chișinău și mun. Cahul, împreună cu fondatorul serviciului (MMPS), au identificat spațiu pentru activitatea Centrului regional	Evaluarea spațiilor disponibile, din perspectiva sustenabilității financiare de transformare în Centre regionale de asistență integrată	2022	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Autoritatea Publică Locală din mun. Chișinău Autoritatea Publică Locală din mun. Cahul
		Organizarea ședințelor de lucru bilaterale (minister și autorități publice locale), în vederea negocierii identificării și alocării spațiului corespunzător standardelor aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 708/2019		
		Perfectarea documentelor de atribuire/utilizare a spațiului		
		Identificarea partenerilor de dezvoltare și semnarea acordurilor pentru renovarea și dotarea Centrelor		
	Spațiul alocat este renovat conform standardelor minime de calitate	Întocmirea planului/proiectului de lucrări de renovare, în corespundere cu standardele de calitate	2022	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Investitor
		Efectuarea estimărilor financiare de investiții conform planului de lucrări		
		Identificarea prestatorului de servicii de renovare		
		Recepția finală a lucrărilor de renovare	2023	
		Parcurgerea etapei de evaluare tehnică a spațiului și obținerea actelor tehnice privind funcționarea		
	Spațiul renovat este dotat și amenajat într-o ambianță prietenoasă copilului	Elaborarea designului de interior al Centrului	2022	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Investitor
Efectuarea estimărilor resurselor financiare necesare pentru achiziționarea: <ul style="list-style-type: none"> • echipamentului de audiere, • echipamentului de examinare medico-legală, • mobilierului pentru amenajarea încăperilor, • electrocasnicelor, • tehnicii IT, • articolelor de amenajare interior, • instrumentarului psihodiagnostic 				
Organizarea și parcurgerea procedurilor de achiziție și procurare a bunurilor necesare amenajării și dotării Centrului		2023		

Componentele de dezvoltare	Rezultate așteptate	Activități	Perioadă	Responsabili
		Asigurarea participării copiilor la aprecierea spațiilor prietenoase	2023	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Investitor
Componenta financiară	Ministerul de resort aplică o metodologie comprehensivă de estimare a costului serviciului, per beneficiar	Alocarea fondurilor, conform metodologiei existente de calculare a costurilor, cu luarea în considerare a numărului de beneficiari și indexarea cheltuielilor	2022	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
		Evaluarea resurselor financiare disponibile în bugetul de stat și/sau resurse extrabugetare pentru renovarea, dotarea și asigurarea funcționalității centrelor din zona Sud și Centru	2022	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Ministerul Finanțelor
	Ministerul de resort are planificate resurse financiare suficiente pentru dezvoltarea serviciilor în zona Centru și Sud	Bugetarea resurselor necesare pentru procurarea serviciului regional în toate trei regiuni ale țării (Nord, Sud, Centru), în Cadrul Bugetar pe Termen Mediu	2022	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Ministerul are dezvoltată o procedură tip de achiziționare periodică a serviciilor de tip Barnahus	Organizarea și desfășurarea procedurilor transparente de achiziții Elaborarea și distribuirea unui ghid specific privind respectarea etapelor în procedura de participare la tender pentru achiziționarea serviciului de asigurare a funcționalității	2023	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
Componenta de consolidare a capacităților profesioniștilor	Centrul regional are încheiate parteneriate de cooperare întru asigurarea intervenției intersectoriale	Elaborarea, negocierea și semnarea Acordurilor de cooperare cu: <ul style="list-style-type: none"> • APL- le din zona de deservire, • Instituția publică medico-sanitară , • Instituția de medicală locală, • Alte instituții, la necesitate 	Imediat după atribuirea contractului de achiziție	Prestatorul de servicii
	Centrul regional dispune de un plan strategic de dezvoltare și un plan de acțiuni	Elaborarea și aprobarea: <ul style="list-style-type: none"> • Planului strategic de dezvoltare al centrului, • Planului anual de Activitate 		
	Centrul regional are întocmite, pentru fiecare angajat, fișe de post și criterii de evaluare a performanțelor	Elaborarea și aprobarea: <ul style="list-style-type: none"> • Fișelor de post, • Criterii de evaluare a performanțelor 		
	Personalul angajat al Centrului regional a urmat programul de instruire inițială de 40 de ore	Asigurarea programului de instruire inițială, minim 40 de ore		

Componentele de dezvoltare	Rezultate așteptate	Activități	Perioadă	Responsabili
	Personalul angajat al Centrului regional a urmat programul de instruire continuă, 20 de ore	Asigurarea unui program de instruire continuă, minim 20 de ore	Primul an de activitatea a Centrului	Prestatorul de servicii
	Personalul angajat al Centrului regional a beneficiat de ședințe de mentorat și supervizare, în primul an de activitate	Oferirea mentoratului și supervizării, în primul an de activitate		
	Centrul aplică indicatori de colectare a datelor relevante, în contextul raportării anuale	Colectarea datelor privind activitatea Centrului, în baza indicatorilor prestabiliți și elaborarea raportului de activitate		

RECOMANDĂRI SPECIFICE, ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII SERVICIULUI DE TIP BARNAHUS

Pornind de la constatările referitoare la situația privind nivelul de pregătire pentru dezvoltarea Centrelor regionale, se întrevăd trei scenarii posibile.

SCENARIU NR. 1

Acest scenariu propune concentrarea tuturor eforturilor întru dezvoltarea serviciului în zona Centru. Din perspectiva investițiilor necesare, acest scenariu este cel mai rentabil. Resursele financiare necesare urmează a fi îndreptate spre renovarea și amenajarea spațiului corespunzător standardelor minime de calitate, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 708/2019, respectiv, pentru procurarea serviciului de asigurare a funcționalității acestuia. Pentru punerea în aplicare a acestui scenariu, sunt necesare activități prevăzute pe componenta de infrastructură și financiară din Foaia de parcurs.

Din punct de vedere al termenilor, anul 2022 urmează a fi orientat spre identificarea spațiului, inclusiv, ajustării costurilor, planificării bugetare a resurselor financiare necesare pentru asigurarea funcționalității. Anul 2023 ar trebui concentrat pe activități de renovare, amenajare și demararea procedurilor de achiziție. Astfel, către anul 2024, Centrul regional din zona Centru, din mun. Chișinău ar putea să devină funcțional.

SCENARIU NR. 2

Potrivit acestui scenariu, ar fi recomandabilă investirea în dezvoltarea serviciului de tip Barnahus, în zona de Sud. Deși investițiile necesare pentru dezvoltarea următorului Centru în zona de Sud ar fi mai mari, în comparație cu cele necesare pentru zona de Centru, acestea s-ar justifica prin angajamentul de a preveni discriminarea copiilor victime/martori din zonă. Astfel, copiii din zona de Centru față de cei din Sud ar putea beneficia, în continuare de o parte de servicii în cadrul Centrului Amicul, care va tranzita către Barnahus. În așa mod, prin alegerea acestui scenariu, se vor reduce inegalitățile în tipul și calitatea serviciilor oferite copiilor victime/martori ai infracțiunilor.

Ca plan temporal de realizare, anul 2022, va fi îndreptat spre desfășurarea programelor de instruire, campaniilor de informare și sensibilizare, identificarea spațiului, respectiv, planificarea bugetară a resurselor financiare necesare pentru asigurarea funcționalității. Anul 2023 va fi destinat lucrărilor de renovare, amenajare și dotare cu echipament, plus demararea procedurilor de achiziție. Astfel, către anul 2024, Centrul regional Sud să devină funcțional.

SCENARIU NR. 3

Prin acest scenariu, se recomandă dezvoltarea ambelor Centre regionale (Sud și Centru), în paralel. În acest sens, diferite etape pot fi dezvoltate concomitent.

Ca planificare în timp, în anul 2022, eforturile se pot concentra pe

- planificarea bugetară a resurselor financiare necesare pentru asigurarea funcționalității;
- identificarea spațiilor în mun. Chișinău și mun. Cahul;
- desfășurarea programelor de instruire, a campaniilor de informare și sensibilizare.

Anul 2023 urmează a fi orientat spre efectuarea lucrărilor de renovare, amenajare și dotate cu echipamente specializate pentru ambele Centre, inclusiv, demararea procedurilor de procurare a serviciilor. Potrivit unui astfel de scenariu, către 2024, Guvernul ar putea avea toate trei Centre funcționale.

PROFILUL BENEFICIARILOR ASISTAȚI ÎN CENTRUL „AMICUL” ÎN PERIOADA 2014-2020

50%

au fost victime/martori ai infracțiunilor săvârșite de un părinte

În perioada 2014-2020, Centrul „Amicul” a oferit asistență multidisciplinară la 610 copii-victime/martori ai infracțiunilor.

1/3

dintre copiii de 7-10 ani sunt victime/martori ai infracțiunilor săvârșite de un părinte

pentru vârstele de 11-13 ani, 14-16 ani și 17-18 ani, cel mai mare risc îl prezintă abuzatorii din comunitate.

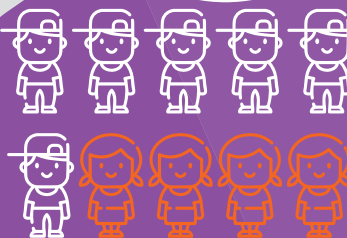
15,2%

(93) copii asistați de 0-6 ani

16,2%

(99) martori ai infracțiunilor

6 din 10 martori sunt băieți

610

copii-victime/martori ai infracțiunilor

7 din 10 victime asistate sunt fete

2/3 (391)

dintre copii asistați
sunt din mediul rural

1,1% (7)
din regiunea nord

93% (567)
din zona Centru

28,9%
din mun. Chișinău

83,8%

(511) victime ale
infracțiunilor

2/3

dintre cazuri sunt
cele ale copiilor de
la 7 la 13 ani

5,9% (36)
din zona sud

Faptul că acești copii asistați de specialiștii Centrului „Amicul” sunt din diferite regiuni ale Republicii Moldova, se explică prin lipsa unor astfel de servicii.

INCIDENȚA TIPURILOR DE ABUZ GESTIONATE ÎN CENTRUL „AMICUL” ÎN PERIOADA 2014-2020

120

VICTIME ALE
INFRAȚIUNILOR SEXUALE
ART.171 COD PENAL

170

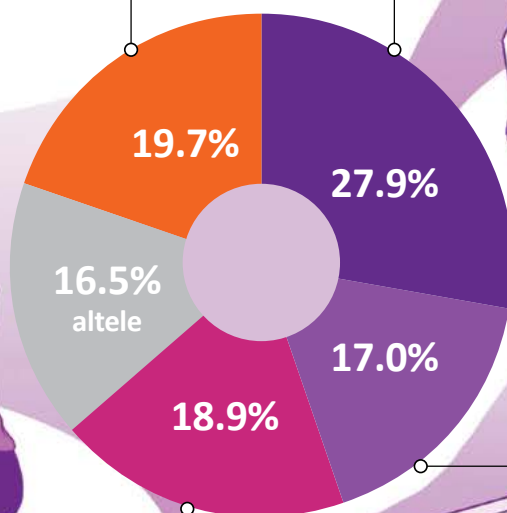
VICTIME/MARTORI AI
VIOLENȚEI ÎN FAMILIE
ART. 201¹ COD PENAL

104

INFRAȚIUNILOR SEXUALE
ART.175 COD PENAL

115

VICTIME ALE
INFRAȚIUNILOR
SEXUALE
ART.172 COD PENAL

Acest material este elaborat de către CNPAC în cadrul Proiectului „Sprijin pentru asistența integrată a copiilor martori și victime ale infracțiunilor în Republica Moldova după modelul Barnahus”, cu suportul financiar al UNICEF Moldova.